

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

మహర్షి వేదవ్యాసప్రణీతం శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం
॥ పంచమః స్కంధః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

విషయసూచీ

1	ప్రథమోఽధ్యాయః	3
2	ద్వితీయోఽధ్యాయః	10
3	తృతీయోఽధ్యాయః	15
4	చతుర్థోఽధ్యాయః	19
5	పంచమోఽధ్యాయః	23
6	షష్ఠోఽధ్యాయః	30
7	సప్తమోఽధ్యాయః	34
8	అష్టమోఽధ్యాయః	37
9	నవమోఽధ్యాయః	43
10	దశమోఽధ్యాయః	48
11	ఏకాదశోఽధ్యాయః	53
12	ద్వాదశోఽధ్యాయః	57
13	త్రయోదశోఽధ్యాయః	61
14	చతుర్దశోఽధ్యాయః	66
15	పంచదశోఽధ్యాయః	74
16	షోడశోఽధ్యాయః	77
17	సప్తదశోఽధ్యాయః	82
18	అష్టాదశోఽధ్యాయః	87
19	ఏకోనవింశోఽధ్యాయః	94

20	వింశోఽధ్యాయః	100
21	ఏకవింశోఽధ్యాయః	108
22	ద్వావింశోఽధ్యాయః	112
23	త్రయోవింశోఽధ్యాయః	116
24	చతుర్వింశోఽధ్యాయః	119
25	పంచవింశోఽధ్యాయః	126
26	షడ్వింశోఽధ్యాయః	130

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥

రాజోవాచ

ప్రియవ్రతో భాగవత ఆత్మారామః కథం మునే ।

గృహేఽరమత యన్మూలః కర్మబంధః పరాభవః ॥ 1 ॥

1

న నూనం ముక్తసంగానాం తాదృశానాం ద్విజర్షభ ।

గృహేష్వభినివేశోఽయం పుంసాం భవితుమర్హతి ॥ 2 ॥

2

మహతాం ఖలు విప్రర్షే ఉత్తమశ్లోకపాదయోః ।

ఛాయానిర్వృతచిత్తానాం న కుటుంబే స్పృహమతిః ॥ 3 ॥

3

సంశయోఽయం మహాన్ బ్రహ్మాందారాగారసుతాదిషు ।

సక్తస్య యత్సిద్ధిరభూత్కృష్టే చ మతిరచ్యుతా ॥ 4 ॥

4

శ్రీశుక ఉవాచ

బాధముక్తం భగవత ఉత్తమశ్లోకస్య శ్రీమచ్ఛరణారవింద -

మకరందరస ఆవేశితచేతసో భాగవతపరమహంస -

దయితకథాం కించిదంతరాయవిహతాం స్వాం శివతమాం

పదవీం న ప్రాయేణ హిన్వంతి ॥ 5 ॥

5

యర్హి వావ హ రాజన్ స రాజపుత్రః ప్రియవ్రతః

పరమభాగవతో నారదస్య చరణోపసేవయాంజసావగత -

పరమార్థసతత్త్వో బ్రహ్మసత్రేణ దీక్షిష్యమాణోఽవని -

తలపరిపాలనాయామ్నాతప్రవరగుణగణైకాంతభాజనతయా
 స్వపిత్రోపామంత్రితో భగవతి వాసుదేవ ఏవావ్యవధాన -
 సమాధియోగేన సమావేశితసకలకారకక్రియాకలాపో
 నైవాభ్యనందద్యద్యపి తదప్రత్యామ్నాతవ్యం తదధికరణ
 ఆత్మనోఽన్యస్మాదసతోఽపి పరాభవమన్వీక్షమాణః || 6 ||

6

అథ హ భగవానాదిదేవ ఏతస్య గుణవిసర్గస్య
 పరిబృంహణానుధ్యానవ్యవసితసకలజగదభిప్రాయ
 ఆత్మయోనిరఖిలనిగమనిజగణపరివేష్టితః
 స్వభవనాదవతతార || 7 ||

7

స తత్ర తత్ర గగనతల ఉడుపతిరివ విమానావలిభి -
 రనుపథమమరపరివృధైరభిపూజ్యమానః పథి పథి చ
 వరూధశః సిద్ధగంధర్వసాధ్యచారణమునిగణైరుపగీయ -
 మానో గంధమాదనద్రోణీమవభాసయన్నుపససర్ప || 8 ||

8

తత్ర హ వా ఏనం దేవర్షిర్హంసయానేన పితరం భగవంతం
 హిరణ్యగర్భముపలభమానః సహస్రైవోత్థాయార్హణేన
 సహ పితాపుత్రాభ్యామవహితాంజలిరుపతస్థే || 9 ||

9

భగవానపి భారత తదుపనీతార్హణః సూక్తవాకేనాతితరా -
 ముదితగుణగణావతారసుజయః ప్రియవ్రతమాదిపురుషస్తం
 సదయహాసావలోక ఇతి హోవాచ || 10 ||

10

శ్రీభగవానువాచ
 నిబోధ తాతేదమృతం బ్రవీమి
 మాసూయితుం దేవమర్హస్యప్రమేయం |
 వయం భవంతే తత ఏష మహర్షి -
 ర్వహామ సర్వే వివశా యస్య దిష్టం || 11 ||

11

న తస్య కశ్చిత్తపసా విద్యయా వా
 న యోగవీర్యేణ మనీషయా వా |
 నైవార్థధర్మైః పరతః స్వతో వా
 కృతం విహంతుం తనుభృద్విభూయాత్ || 12 ||

12

భవాయ నాశాయ చ కర్మ కర్తుం
 శోకాయ మోహాయ సదా భయాయ |
 సుఖాయ దుఃఖాయ చ దేహయోగ -
 మవ్యక్తదిష్టం జనతాంగ ధత్తే || 13 ||

13

యద్వాచి తంత్ర్యాం గుణకర్మదామభిః
 సుదుస్తరైర్వత్స వయం సుయోజితాః |
 సర్వే వహామో బలిమీశ్వరాయ
 ప్రోతా నసీవ ద్విపదే చతుష్పదః || 14 ||

14

ఈశాభిసృష్టం హ్యవరుంధ్మహేఽంగ
 దుఃఖం సుఖం వా గుణకర్మసంగాత్ |
 ఆస్థాయ తత్తద్యదయుంక్త నాథ -
 శ్చక్షుష్మతాంధా ఇవ నీయమానాః || 15 ||

15

ముక్తోఽపి తావద్భిభృయాత్స్వదేహ -
 మారబ్ధమశ్నన్నభిమానశూన్యః |
 యథానుభూతం ప్రతియాతనిద్రః
 కిం త్వన్యదేహాయ గుణాన్న వృంక్తే || 16 ||

16

భయం ప్రమత్తస్య వనేష్వపి స్యాద్
 యతః స ఆస్తే సహషట్సుపత్నః |
 జితేంద్రియస్యాత్మరతేర్బుధస్య
 గృహశ్రమః కిం ను కరోత్యవద్యం || 17 ||

17

యః షట్ సపత్నాన్ విజిగీషమాణో

గృహేషు నిర్విశ్య యతేత పూర్వం ।

అత్యేతి దుర్గాశ్రిత ఊర్జితార్చీన్

క్షీణేషు కామం విచరేద్విపశ్చిత్ || 18 ||

18

త్వం త్వబ్జనాభాంఘ్రిసరోజకోశ -

దుర్గాశ్రితో నిర్జితషట్సపత్నః ।

భుంక్ష్యేహ భోగాన్ పురుషాతిదిష్టాన్

విముక్తసంగః ప్రకృతిం భజస్వ || 19 ||

19

శ్రీశుక ఉవాచ

ఇతి సమభిహితో మహాభాగవతో భగవత్స్త్రిభువన -

గురోరనుశాసనమాత్మనో లఘుతయావనతశిరోధరో

బాఢమితి సబహుమానమువాహ || 20 ||

20

భగవానపి మనునా యథావదుపకల్పితాపచితిః ప్రియవ్రత -

నారదయోరవిషమమభిసమీక్షమాణయోరాత్మసమవస్థా -

నమవాఙ్మనసం క్షయమవ్యవహృతం ప్రవర్తయన్నగమత్ || 21 ||

21

మనురపి పరేణైవం ప్రతిసంధితమనోరథః సురర్షివరాను -

మతేనాత్మజమఖిలధరామండలస్థితిగుప్తయ ఆస్థాప్య

స్వయమతివిషమవిషయవిషజలాశయాశాయా ఉపరరామ || 22 ||

22

ఇతి హ వావ స జగతీపతిరీశ్వరేచ్ఛయాధినివేశిత -

కర్మాధికారోఽఖిలజగద్భృంధధ్వంసనపరానుభావస్య

భగవత ఆదిపురుషస్యాంఘ్రియుగలానవరతధ్యానానుభావేన

పరిరంధితకషాయాశయోఽవదాతోఽపి మానవర్థనో

మహతాం మహీతలమనుశశాస || 23 ||

23

అథ చ దుహితరం ప్రజాపతేర్విశ్వకర్మణ ఉపయేమే
 బర్హిష్మతీం నామ తస్యాము హ వావ ఆత్మజానాత్మసమాన -
 శీలగుణకర్మరూపవీర్యోదారాందశ భావయాంబభూవ కన్యాం
 చ యవీయసీమూర్జస్వతీం నామ || 24 ||

24

ఆగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞభాహుమహావీరహిరణ్య -
 రేతోఘృతపుష్పసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకవయ
 ఇతి సర్వ ఏవాగ్నినామానః || 25 ||

25

ఏతేషాం కవిర్మహావీరః సవన ఇతి త్రయ ఆసన్నూర్ధ్వరేత -
 సస్త ఆత్మవిద్యాయామర్భభావాదారభ్య కృతపరిచయాః
 పారమహంస్యమేవాశ్రమమభజన్ || 26 ||

26

తస్మిన్ను హ వా ఉపశమశీలాః పరమర్షయః సకలజీవ -
 నికాయావాసస్య భగవతో వాసుదేవస్య భీతానాం
 శరణభూతస్య శ్రీమచ్ఛరణారవిందావిరతస్మరణావిగలిత -
 పరమభక్తియోగానుభావేన పరిభావితాంతర్హృదయాధిగతే
 భగవతి సర్వేషాం భూతానామాత్మభూతే ప్రత్యగాత్మన్యే -
 వాత్మనస్తాదాత్మ్యమవిశేషేణ సమీయుః || 27 ||

27

అన్యస్యామపి జాయాయాం త్రయః పుత్రా ఆస -
 న్ముత్తమస్తామసో రైవత ఇతి మన్వంతరాధిపతయః || 28 ||

28

ఏవముపశమాయనేషు స్వతనయేష్వథ జగతీపతిర్జగతీ -
 మర్బుదాన్యేకాదశ పరివత్సరాణామవ్యాహతాఖిల -
 పురుషకారసారసంభృతదోర్ధండుగలాపీడితమౌర్వీ -
 గుణస్తనితవిరమితధర్మప్రతిపక్షో బర్హిష్మత్యాశ్చాను -
 దినమేధమానప్రమోదప్రసరణయౌషిణ్యవ్రీడాప్రముషిత -

హాసావలోకరుచిరక్ష్యేల్యాదిభిః పరాభూయమానవివేక
ఇవానవబుధ్యమాన ఇవ మహామనా బుభుజే || 29 ||

29

యావదవభాసయతి సురగిరిమనుపరిక్రామన్ భగవానాదిత్యో
వసుధాతలమర్ధేనైవ ప్రతపత్యర్ధేనావచ్ఛాదయతి తదా హి
భగవదుపాసనోపచితాతిపురుషప్రభావస్తదనభినందన్
సమజవేన రథేన జ్యోతిర్మయేన రజనీమపి దినం కరిష్యామీతి
సప్తకృత్యస్తరణిమనుపర్యక్రామద్ ద్వితీయ ఇవ పతంగః || 30 ||

30

యే వా ఉ హ తద్రథచరణనేమికృతపరిఖాతాస్తే సప్త
సింధవ ఆసన్ యత ఏవ కృతాః సప్త భువో ద్వీపాః || 31 ||

31

జంబూప్లక్షశాల్మలికుశక్రౌంచశాకపుష్కరసంజ్ఞాస్తే -
షాం పరిమాణం పూర్వస్మాత్పూర్వస్మాదుత్తర ఉత్తరో యథా -
సంఖ్యం ద్విగుణమానేన బహిః సమంతత ఉపక్లప్తాః || 32 ||

32

క్షారోదేక్షురసోదసురోదఘృతోదక్షీరోదదధి -
మండోదశుద్ధోదాః సప్త జలధయః సప్త ద్వీపపరిఖా
ఇవాభ్యంతరద్వీపసమానా ఏకైకశ్యేన యథానుపూర్వం
సప్తస్వపి బహిర్ద్వీపేషు పృథక్పరిత ఉపకల్పి -
తాస్తేషు జంబ్వాదిషు బర్హిష్మతీపతిరనువ్రతా -
నాత్యజానాగ్నీధ్రేద్ధృజిహ్వాయజ్ఞబాహుహిరణ్య -
రేతోఘృతపృష్ఠమేధాతిథివీతిహోత్రసంజ్ఞాన్
యథాసంఖ్యేనైకైకస్మిన్నేకమేవాధిపతిం విదధే || 33 ||

33

దుహితరం చోర్జస్వతీం నామోశనసే ప్రాయచ్ఛద్యస్యా -
మాసీద్ దేవయానీ నామ కావ్యసుతా || 34 ||

34

నైవంవిధః పురుషకార ఉరుక్రమస్య
పుంసాం తదంఘ్రిరజసా జితషడ్గుణానాం |

చిత్రం విదూరవిగతః సకృదాదదీత

యన్నామధేయమధునా స జహాతి బంధం || 35 ||

35

స ఏవమపరిమితబలపరాక్రమ ఏకదా తు దేవర్షిచరణా -

నుశయనానుపతితగుణవిసర్గసంసర్గేణానిర్వృత -

మివాత్మానం మన్యమాన ఆత్మనిర్వేద ఇదమాహ || 36 ||

36

అహో అసాధ్వనుష్ఠితం యదభినివేశితోఽహమింద్రియైర -

విద్యారచితవిషమవిషయాంధకూపే తదలమలమముష్యా వనితాయా

వినోదమృగం మాం ధిగ్ధిగితి గర్హయాంచకార || 37 ||

37

పరదేవతాప్రసాదాధిగతాత్మప్రత్యవమర్శేనాను -

ప్రవృత్తేభ్యః పుత్రేభ్య ఇమాం యథాదాయం విభజ్య భుక్త -

భోగాం చ మహిషీం మృతకమివ సహమహావిభూతిమపహాయ

స్వయం నిహితనిర్వేదో హృది గృహీతహరివిహారాను -

భావో భగవతో నారదస్య పదవీం పునరేవానుససార || 38 ||

38

తస్య హ వా ఏతే శ్లోకాః —

ప్రియవ్రతకృతం కర్మ కో ను కుర్యాద్విశేష్యరం |

యో నేమినిష్ఠైరకరోచ్ఛాయాం ఘ్నన్ సప్త వారిధీన్ || 39 ||

39

భూసంస్థానం కృతం యేన సరిద్ధిరివనాదిభిః |

సీమా చ భూతనిర్వృత్యై ద్వీపే ద్వీపే విభాగశః || 40 ||

40

భౌమం దివ్యం మానుషం చ మహిత్వం కర్మయోగజం |

యశ్చక్రే నిరయౌపమ్యం పురుషానుజనప్రియః || 41 ||

41

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం

పంచమస్కంధే ప్రియవ్రతవిజయే ప్రథమోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

ఏవం పితరి సంప్రవృత్తే తదనుశాసనే వర్తమాన
ఆగ్నిధ్రో జంబూద్వీపౌకసః ప్రజా
ఔరసవద్ధర్మావేక్షమాణః
పర్యగోపాయత్ ॥ 1 ॥

42

స చ కదాచిత్ప్రత్యలోకకామః
సురవరవనితాక్రీడాచలద్రోణ్యాం
భగవంతం విశ్వసృజాం పతిమాభృతపరిచర్యోపకరణ
ఆత్మైకార్గ్యేణ తపస్వ్యారాధయాంబభూవ ॥ 2 ॥

43

తదుపలభ్య భగవానాదిపురుషః సదసి గాయంతీం
పూర్వచిత్తిం నామాప్సరసమభియాపయామాస ॥ 3 ॥

44

సా చ తదాశ్రమోపవనమతిరమణీయం వివిధనిబిడవిటపి -
విటపనికరసంశ్లిష్టపురటలతారూఢస్థలవిహంగమమిధునైః
ప్రోచ్యమానశ్రుతిభిః ప్రతిబోధ్యమానసలిలకుక్కుట -
కారండవకలహంసాదిభిర్విచిత్రముపకూజితామలజలాశయ -
కమలాకరముప బభ్రామ ॥ 4 ॥

45

తస్యాః సులలితగమనపదవిన్యాసగతివిలాసాయాశ్చానుపదం
 ఖణఖణాయమానరుచిరచరణాభరణస్వనముపాకర్ణ్య
 నరదేవకుమారః సమాధియోగేనామీలితనయననలినముకుల -
 యుగలమీషద్వికచయ్య వ్యచష్ట || 5 ||

46

తామేవావిదూరే మధుకరీమివ సుమనస ఉపజిష్టుంతీం
 దివిజమనుజమనోనయనాహ్లాదదుష్టైర్గతివిహారవ్రీడా -
 వినయావలోకసుస్వరాక్షరావయవైర్మనసి నృణాం
 కుసుమాయుధస్య విదధతీం వివరం నిజముఖవిగలితా -
 మృతాసవసహసభాషణామోదమదాంధమధుకర -
 నికరోపరోధేన ద్రుతపదవిన్యాసేన వల్లుస్పందనస్తన -
 కలశకబరభారరశనాం దేవీం తదవలోకనేన
 వివృతావసరస్య భగవతో మకరధ్వజస్య వశముపనీతో
 జడవదితి హోవాచ || 6 ||

47

కా త్వం చిక్రీర్షసి చ కిం మునివర్య శైలే
 మాయాసి కాపి భగవత్పురదేవతాయాః |
 విజ్యే బిభర్షి ధనుషీ సుహృదాత్మనోఽర్థే
 కిం వా మృగాన్మృగయసే విపినే ప్రమత్తాన్ || 7 ||

48

బాణావిమౌ భగవతః శతపత్రపత్రౌ
 శాంతావపుంఖరుచిరావతితిగ్మదంతౌ |
 కస్మై యుయుంక్షసి వనే విచరన్న విద్యుః
 క్షేమాయ నో జడధియాం తవ విక్రమోఽస్తు || 8 ||

49

శిష్యా ఇమే భగవతః పరితః పఠంతి
 గాయంతి సామ సరహస్యమజస్తమీశం |
 యుష్మచ్ఛిఖావిలులితాః సుమనోఽభివృష్టిః
 సర్వే భజంత్యృషిగణా ఇవ వేదశాఖాః || 9 ||

50

వాచం పరం చరణపంజరతిత్తిరీణాం

బ్రహ్మన్నరూపముఖరాం శృణవామ తుభ్యం |

లభ్యా కదంబరుచిరంకవిటంకబింబే

యస్యామలాతపరిధిః క్వ చ వల్కలం తే || 10 ||

51

కిం సంభృతం రుచిరయోర్ద్విజ శృంగయోస్తే

మధ్యే కృశో వహసి యత్ర దృశిః శ్రితా మే |

పంకోఽరుణః సురభిరాత్మవిషాణ ఈదృగ్

యేనాశ్రమం సుభగ మే సురభీకరోషి || 11 ||

52

లోకం ప్రదర్శయ సుహృత్తమ తావకం మే

యత్రత్య ఇత్థమురసావయవావపూర్వౌ |

అస్మద్విధస్య మన ఉన్నయనౌ బిభర్తి

బహ్వాద్భుతం స రసరాససుధాది వక్త్రే || 12 ||

53

కా వాఽఽత్మవృత్తిరదనాద్ధవిరంగ వాతి

విష్ణోః కలాస్యనిమిషోన్మకరౌ చ కర్ణౌ |

ఉద్విగ్నమీనయుగలం ద్విజపంక్తిశోచి -

రాసన్నభృంగనికరం సర ఇన్ముఖం తే || 13 ||

54

యోఽసౌ త్వయా కరసరోజహతః పతంగో

దిక్షు భ్రమన్ భ్రమత ఏజయతేఽక్షిణీ మే

ముక్తం న తే స్మరసి వక్రజటావరూఢం

కష్టోఽనిలో హరతి లంపట ఏష నీవీం || 14 ||

55

రూపం తపోధన తపశ్చరతాం తపోఘ్నం

హ్యేతత్తు కేన తపసా భవతోపలబ్ధం |

చర్తుం తపోఽర్హసి మయా సహ మిత్ర మహ్యం

కిం వా ప్రసీదతి స వై భవభావనో మే || 15 ||

56

న త్వాం త్యజామి దయితం ద్విజదేవదత్తం
 యస్మిన్మనో దృగపి నో న వియాతి లగ్నం |
 మాం చారుశృంగ్యర్హసి నేతుమనువ్రతం తే
 చిత్తం యతః ప్రతిసరంతు శివాః సచివ్యః || 16 ||

57

శ్రీశుక ఉవాచ

ఇతి లలనానునయాతివిశారదో గ్రామ్యవైదగ్ధ్యయా
 పరిభాషయా తాం విబుధవధూం విబుధమతిరధిసభా -
 జయామాస || 17 ||

58

సా చ తతస్తస్య వీరయూథపతేర్బుద్ధిశీలరూపవయః -
 శ్రియోదార్యేణ పరాక్షిప్తమనాస్తేన సహాయుతాయుత -
 పరివత్సరోపలక్షణం కాలం జంబూద్వీపపతినా
 భౌమస్వర్గభోగాన్ బుభుజే || 18 ||

59

తస్యాము హ వా ఆత్మజాన్ స రాజవర ఆగ్నిధ్రో
 నాభికింపురుషహరివర్షేలావృతరమ్యకహిరణ్మయకురు -
 భద్రాశ్వకేతుమాలసంజ్ఞాన్నవ పుత్రానజనయత్ || 19 ||

60

సా సూత్వాథ సుతాన్నవానువత్సరం గృహ ఏవాపహాయ
 పూర్వచిత్తిర్బుభయ ఏవాజం దేవముపతస్థే || 20 ||

61

ఆగ్నిధ్రసుతాస్తే మాతురనుగ్రహదౌత్పత్తికేనైవ
 సంహననబలోపేతాః పిత్రా విభక్తా ఆత్మతుల్యనామాని
 యథా భాగం జంబూద్వీపవర్షాణి బుభుజాః || 21 ||

62

ఆగ్నిధ్రో రాజాత్మప్తః కామానామప్సరసమేవానుదిన -
 మధిమన్యమానస్తస్యాః సలోకతాం శ్రుతిభిరవారుంధ
 యత్ర పితరో మాదయంతే || 22 ||

63

సంపరేతే పితరి నవ భ్రాతరో మేరుదుహితృర్మేరుదేవీం
 ప్రతిరూపాముగ్రదంష్ట్రీం లతాం రమ్యాం శ్యామాం
 నారీం భద్రాం దేవవీతిమితి సంజ్ఞా నవోదవహన్ || 23 ||

64

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే ఆగ్నీధ్రవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే తృతీయోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

నాభిరపత్యకామోఽప్రజయా మేరుదేవ్యా భగవంతం
యజ్ఞపురుషమవహితాత్మాయజత ॥ 1 ॥

65

తస్య హ వావ శ్రద్ధయా విశుద్ధభావేన యజతః
ప్రవర్గ్యేషు ప్రచరత్సు ద్రవ్యదేశకాలమంతర్ద్విగ్ -
దక్షిణావిధానయోగోపపత్త్యా దురధిగమోఽపి భగవాన్
భాగవతవాత్సల్యతయా సుప్రతీక ఆత్మానమపరాజితం
నిజజనాభిప్రేతార్థవిధిత్సయా గృహీతహృదయో
హృదయంగమం మనోనయనానందనావయవాభిరా -
మమావిశ్వకార ॥ 2 ॥

66

అథ హ తమావిష్కృతభుజయుగలద్వయం హిరణ్మయం
పురుషవిశేషం కపిశకౌశేయాంబరధరమురసి
విలసచ్ఛ్చీవత్సలలామం దరవరవనరుహవనమాలాచ్ఛార్య -
మృతమణిగదాదిభిరుపలక్షితం స్ఫుటకిరణప్రవరముకుట -
కుండలకటకకటిసూత్రహారకేయూరనూపురాద్యంగభూషణ -
విభూషితమృత్విక్సదస్యగృహపతయోఽధనా
ఇవోత్తమధనముపలభ్య సబహుమానమర్హణేనావన -
తశీర్వాణ ఉపతస్థః ॥ 3 ॥

67

ఋత్విజ ఊచుః

అర్హసి ముహుర్హత్తమార్హణమస్మాకమనుపథానాం నమో
నమ ఇత్యేతావత్సదుపశిక్షితం కోఽర్హతి పుమాన్ ప్రకృతి -
గుణవ్యతికరమతిరనీశ ఈశ్వరస్య పరస్య ప్రకృతిపురుషయో -
రర్వాక్తనాభిర్నామరూపాకృతిభీ రూపనిరూపణం || 4 ||

68

సకలజననికాయవృజిననిరసనశివతమప్రవర -
గుణగణైకదేశకథనాదృతే || 5 ||

69

పరిజనానురాగవిరచితశబలసంశబ్దసలిలసిత -
కిసలయతులసికాదూర్వాంకురైరపి సంభృతయా
సపర్యయా కిల పరమ పరితుష్యసి || 6 ||

70

అథానయాపి న భవత ఇజ్యయోరుభారభరయా సముచిత -
మర్థమిహోపలభామహే || 7 ||

71

ఆత్మని ఏవానుసవనమంజసావ్యతిరేకేణ బోభూయమా -
నాశేషపురుషార్థస్వరూపస్య కింతు నాథాశిష
ఆశాసానానామేతదభిసంరాధనమాత్రం భవితుమర్హతి || 8 ||

72

తద్యథా బాలిశానాం స్వయమాత్మనః శ్రేయః పరమవిదుషాం
పరమపరమపురుషప్రకర్షకరుణయా స్వమహిమానం
చాపవర్గాఖ్యముపకల్పయిష్యన్ స్వయం నాపచిత
ఏవేతరవదిహోపలక్షితః || 9 ||

73

అథాయమేవ వరో హ్యర్హత్తమ యర్హి బర్హిషి
రాజర్షేర్వరదర్శభో భవాన్నిజపురుషేక్షణవిషయ
ఆసీత్ || 10 ||

74

అసంగనిశితజ్ఞానానలవిధూతాశేషమలానాం
 భవత్స్వభావానామాత్మారామాణాం మునీనామనవరత -
 పరిగుణితగుణగణపరమమంగలాయనగుణగణ -
 కథనోఽసి || 11 ||

75

అథ కథంచితస్థులనక్షుత్పతనజృంభణదురవస్థానాదిషు
 వివశానాం నః స్మరణాయ జ్వరమరణదశాయామపి సకల -
 కశ్మలనిరసనాని తవ గుణకృతనామధేయాని
 వచనగోచరాణి భవంతు || 12 ||

76

కించాయం రాజర్షిరపత్యకామః ప్రజాం భవాదృశీమాశాసాన
 ఈశ్వరమాశిషాం స్వర్గాపవర్గయోరపి భవంతముపధావతి
 ప్రజాయామర్థప్రత్యయో ధనదమివాధనః ఫలీకరణం || 13 ||

77

కో వా ఇహ తేఽపరాజితోఽపరాజితయా మాయయా -
 నవసితపదవ్యానావృతమతిర్విషయవిషరయానావృత -
 ప్రకృతిరనుపాసితమహచ్ఛరణః || 14 ||

78

యదు హ వావ తవ పునరదభ్రకర్తరిహ సమాహూత -
 స్తత్రార్థధియాం మందానాం నస్తద్యద్దేవహేలనం
 దేవదేవార్హసి సామ్యేన సర్వాన్ ప్రతివోఢుమ -
 విదుషాం || 15 ||

79

శ్రీశుక ఉవాచ
 ఇతి నిగదేనాభిష్టూయమానో భగవాననిమిషర్షభో
 వర్షధరాభివాదితాభివందితచరణః సదయమిదమాహ || 16 ||

80

శ్రీభగవానువాచ
 అహో బతాహమృషయో భవద్భిరవితథగీర్భిర్వరమసులభ -
 మభియాచితో యదముష్యాత్మజో మయా సదృశో భూయాదితి

మమాహమేవాభిరూపః కైవల్యాదథాపి బ్రహ్మవాదో న మృషా
భవితుమర్హతి మమైవ హి ముఖం యద్ ద్విజదేవకులం || 17 ||

81

తత ఆగ్నిధ్రీయేఽంశకలయావతరిష్యామ్యాత్మతుల్య -
మనుపలభమానః || 18 ||

82

శ్రీశుక ఉవాచ

ఇతి నిశామయంత్యా మేరుదేవ్యాః పతిమభిధాయా -
ంతర్దధే భగవాన్ || 19 ||

83

బర్హిషి తస్మిన్నేవ విష్ణుదత్త భగవాన్ పరమర్షిభిః
ప్రసాదితో నాభేః ప్రియచిక్రీర్షయా తదవరోధాయనే
మేరుదేవ్యాం ధర్మాన్ దర్శయితుకామో వాతరశనానాం
శ్రమణానామృషీణామూర్ధ్వమంథినాం శుక్లయా
తనువావతతార || 20 ||

84

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే నాభిచరితే ఋషభావతారో నామ తృతీయోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

అథ హ తముత్పత్త్యైవాభివ్యజ్యమానభగవల్లక్షణం
సామ్యోపశమవైరాగ్యైశ్వర్యమహావిభూతిభిరనుదిన -
మేధమానానుభావం ప్రకృతయః ప్రజా బ్రాహ్మణా
దేవతాశ్చావనితలసమవనాయాతితరాం జగృధుః ॥ 1 ॥

85

తస్య హ వా ఇత్థం వర్షణా వరీయసా
బృహచ్చోక్తేన చౌజసా బలేన శ్రియా యశసా
వీర్యశౌర్యాభ్యాం చ పితా ఋషభ ఇతీదం నామ చకార ॥ 2 ॥

86

తస్య హింద్రః స్పర్థమానో భగవాన్ వర్షే న వవర్ష
తదవధార్య భగవాన్పుషభదేవో యోగేశ్వరః
ప్రహస్యాత్మయోగమాయయా స్వవర్షమజనాభం
నామాభ్యవర్షత్ ॥ 3 ॥

87

నాభిస్తు యథాభిలషితం సుప్రజస్త్యమవరుధ్యాతి -
ప్రమోదభరవిహ్వలో గద్గదాక్షరయా గిరా స్వైరం
గృహీతనరలోకసధర్మం భగవంతం పురాణపురుషం
మాయావిలసితమతిర్వత్స తాతేతి సానురాగ -
ముపలాలయన్ పరాం నిర్వృతిముపగతః ॥ 4 ॥

88

విదితానురాగమాపౌరప్రకృతిజనపదో రాజా
 నాభిరాత్మజం సమయసేతురక్షాయామభిషిచ్య
 బ్రాహ్మణేషూపనిధాయ సహ మేరుదేవ్యా విశాలాయాం
 ప్రసన్ననిపుణేన తపసా సమాధియోగేన
 నరనారాయణాఖ్యం భగవంతం వాసుదేవముపాసీనః
 కాలేన తన్మహిమానమవాప || 5 ||

89

యస్య హ పాండవేయ శ్లోకావుదాహరంతి —
 కో ను తత్కర్మ రాజర్షేర్నాభేరన్వాచరేత్పుమాన్ |
 అపత్యతామగాద్యస్య హరిః శుద్ధేన కర్మణా || 6 ||

90

బ్రహ్మణ్యోఽన్యః కుతో నాభేర్విప్రా మంగలపూజితాః |
 యస్య బర్హిషి యజ్ఞేశం దర్శయామాసురోజసా || 7 ||

91

అథ హ భగవాన్పుషభదేవః స్వవర్షం కర్మక్షేత్ర -
 మనుమన్యమానః ప్రదర్శితగురుకులవాసో లబ్ధవరై -
 ర్గురుభిరనుజ్ఞాతో గృహమేధినాం ధర్మానను -
 శిక్షమాణో జయంత్యామింద్రదత్తాయాముభయలక్షణం కర్మ
 సమామ్నాయామ్నాతమభియుంజన్నాత్మజానామాత్మసమానానాం
 శతం జనయామాస || 8 ||

92

యేషాం ఖలు మహాయోగీ భరతో జ్యేష్ఠః శ్రేష్ఠగుణ
 ఆసీద్యేనేదం వర్షం భారతమితి వ్యపదిశంతి || 9 ||

93

తమను కుశావర్త ఇలావర్తో బ్రహ్మవర్తో మలయః
 కేతుర్భద్రసేన ఇంద్రస్పృగ్విదర్భః కీకట ఇతి నవ
 నవతిప్రధానాః || 10 ||

94

కవిర్హరిరంతరిక్షః ప్రబుద్ధః పిప్పలాయనః |
 ఆవిర్హోత్రోఽథ ద్రుమిలశ్చమసః కరభాజనః || 11 ||

95

ఇతి భాగవతధర్మదర్శనా నవ మహాభాగవతాస్తేషాం
సుచరితం భగవన్మహిమోపబృంహితం వసుదేవనారద -
సంవాదముపశమాయనముపరిష్టాద్వర్ణయిష్యామః || 12 ||

96

యవీయాంస ఏకాశీతిర్జాయంతేయాః పితురాదేశకరా
మహాశాలీనా మహాశ్రోత్రియా యజ్ఞశీలాః కర్మవిశుద్ధా
బ్రాహ్మణా బభూవుః || 13 ||

97

భగవాన్పుషభసంజ్ఞ ఆత్మతంత్రః స్వయం నిత్య -
నివృత్తానర్థపరంపరః కేవలానందానుభవ ఈశ్వర ఏవ
విపరీతవత్కర్మాణ్యారభమాణః కాలేనానుగతం
ధర్మమాచరణేనోపశిక్షయన్నతద్విదాం సమ ఉపశాంతో
మైత్రః కారుణికో ధర్మార్థయశః ప్రజానందామృతా -
వరోధేన గృహేషు లోకం నియమయత్ || 14 ||

98

యద్యచ్ఛీర్షణ్యాచరితం తత్తదనువర్తతే లోకః || 15 ||

99

యద్యపి స్వవిదితం సకలధర్మం బ్రాహ్మం గుహ్యం
బ్రాహ్మణైర్ధర్మితమార్గేణ సామాదిభిరుపాయైర్జన -
తామనుశశాస || 16 ||

100

ద్రవ్యదేశకాలవయఃశ్రద్ధర్విగ్వివిధోద్ -
దేశోపచితైః సర్వైరపి క్రతుభిర్యథోపదేశం
శతకృత్వ ఇయాజ || 17 ||

101

భగవత్సర్వభేద పరిరక్ష్యమాణ ఏతస్మిన్ వర్షే న కశ్చన
పురుషో వాంఛత్యవిద్యమానమివాత్మనోఽన్యస్మా -
త్కథంచన కిమపి కర్త్తించిదవేక్షతే భర్తర్యనుసవనం
విజృంభితస్నేహాతిశయమంతరేణ || 18 ||

102

స కదాచిదటమానో భగవాన్మృషభో బ్రహ్మవర్తగతో
 బ్రహ్మర్షిప్రవరసభాయాం ప్రజానాం నిశామయంతీనా -
 మాత్మజానవహితాత్మనః ప్రశ్రయప్రణయభరసుయంత్రితా -
 నప్యపశిక్షయన్నితి హోవాచ || 19 ||

103

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే చతుర్థోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే పంచమోఽధ్యాయః ॥

ఋషభ ఉవాచ

నాయం దేహో దేహభాజాం నృలోకే

కష్టాన్ కామానర్హతే విడ్భుజాం యే ।

తపో దివ్యం పుత్రకా యేన సత్త్వం

శుద్ధ్యేద్యస్మాద్ బ్రహ్మసౌఖ్యం త్వనంతం ॥ 1 ॥

104

మహాత్సేవాం ద్వారమాహుర్విముక్తే -

స్తమోద్వారం యోషితాం సంగిసంగం ।

మహాంతస్తే సమచిత్తాః ప్రశాంతా

విమన్యవః సుహృదః సాధవో యే ॥ 2 ॥

105

యే వా మయీశే కృతసౌహృదార్థా

జనేషు దేహాంభరవార్తికేషు ।

గృహేషు జాయాత్మజరాతిమత్సు

న ప్రీతియుక్తా యావదర్థాశ్చ లోకే ॥ 3 ॥

106

నూనం ప్రమత్తః కురుతే వికర్మ

యదింద్రియప్రీతయ ఆప్యణోతి ।

న సాధు మన్యే యత ఆత్మనోఽయ -

మసన్నపి క్లేశద ఆస దేహః ॥ 4 ॥

107

పరాభవస్తావదబోధజాతో

యావన్న జిజ్ఞాసత ఆత్మతత్త్వం |
యావత్క్రియాస్తావదిదం మనో వై
కర్మాత్మకం యేన శరీరబంధః || 5 ||

108

ఏవం మనః కర్మవశం ప్రయుంక్తే

అవిద్యయాఽఽత్మన్యపథీయమానే |
ప్రీతిర్న యావన్మయి వాసుదేవే
న ముచ్యతే దేహయోగేన తావత్ || 6 ||

109

యదా న పశ్యత్యయథా గుణేహం

స్వార్థే ప్రమత్తః సహసా విపశ్చిత్ |
గతస్మృతిర్విందతి తత్ర తాపా -
నాసాద్య మైథున్యమగారమజ్ఞః || 7 ||

110

పుంసః స్త్రియా మిథునీభావమేతం

తయోర్మిత్రో హృదయగ్రంథిమాహుః |
అతో గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తై -
ర్జనస్య మోహోఽయమహం మమేతి || 8 ||

111

యదా మనోహృదయగ్రంథిరస్య

కర్మానుబద్ధో దృఢ ఆశ్లథేత |
తదా జనః సంపరివర్తతేఽస్మాద్
ముక్తః పరం యాత్యతిహాయ హేతుం || 9 ||

112

హంసే గురౌ మయి భక్త్యానువృత్యా

విత్పృష్టయా ద్వంద్వతితిక్షయా చ |
సర్వత్ర జంతోర్వ్యసనావగత్యా
జిజ్ఞాసయా తపసేహానివృత్త్యా || 10 ||

113

మత్కర్మభిర్మత్కథయా చ నిత్యం
 మద్దేవసంగాద్ గుణకీర్తనాన్మే |
 నిర్వైరసామ్యోపశమేన పుత్రా
 జిహాసయా దేహగేహాత్మబుద్ధేః || 11 ||

114

అధ్యాత్మయోగేన వివిక్తనేవయా
 ప్రాణేంద్రియాత్మాభిజయేన సద్భ్యక్ |
 సచ్చృద్ధయా బ్రహ్మచర్యేణ శశ్వ -
 దసంప్రమాదేన యమేన వాచాం || 12 ||

115

సర్వత్ర మద్భావవిచక్షణేన
 జ్ఞానేన విజ్ఞానవిరాజితేన |
 యోగేన ధృత్యుద్యమసత్త్వయుక్తో
 లింగం వ్యపోహేత్కుశలోఽహమాఖ్యం || 13 ||

116

కర్మాశయం హృదయగ్రంథిబంధ -
 మవిద్యయాఽఽసాదితమప్రమత్తః |
 అనేన యోగేన యథోపదేశం
 సమ్యగ్వ్యపోహ్యోపరమేత యోగాత్ || 14 ||

117

పుత్రాంశ్చ శిష్యాంశ్చ నృపో గురుర్వా
 మల్లోకకామో మదనుగ్రహార్థః |
 ఇత్థం విమన్యురనుశిష్యాదతజ్ఞాన్
 న యోజయేత్కర్మసు కర్మమూఢాన్ |
 కం యోజయన్మనుజోఽర్థం లభేత
 నిపాతయన్మష్టదృశం హి గర్తే || 15 ||

118

లోకః స్వయం శ్రేయసి నష్టదృష్టి -
 ర్యోఽర్థాన్ సమీహేత నికామకామః |

అన్యోన్యవైరః సుఖలేశహేతో -

రనంతదుఃఖం చ న వేద మూఢః || 16 ||

119

కస్తం స్వయం తదభిజ్ఞో విపశ్చిద్

అవిద్యాయామంతరే వర్తమానం |

దృష్ట్వా పునస్తం సఘృణః కుబుద్ధిం

ప్రయోజయేదుత్పథగం యథాంధం || 17 ||

120

గురుర్న స స్యాత్స్వజనో న స స్యాత్

పితా న స స్యాజ్జననీ న సా స్యాత్ |

దైవం న తత్యాన్న పతిశ్చ స స్యా -

న్న మోచయేద్యః సముపేతమృత్యుం || 18 ||

121

ఇదం శరీరం మమ దుర్విభావ్యం

సత్త్వం హి మే హృదయం యత్ర ధర్మః |

పృష్ఠే కృతో మే యదధర్మ ఆరాద్

అతో హి మామృషభం ప్రాహురార్యాః || 19 ||

122

తస్మాద్భవంతో హృదయేన జాతాః

సర్వే మహీయాంసమముం సనాభం |

అక్లిష్టబుద్ధ్యా భరతం భజధ్వం

శుశ్రూషణం తద్భరణం ప్రజానాం || 20 ||

123

భూతేషు వీరుద్భ్య ఉదుత్తమా యే

సరీసృపాస్తేషు సబోధనిష్ఠాః |

తతో మనుష్యాః ప్రమథాస్తతోఽపి

గంధర్వసిద్ధా విబుధానుగా యే || 21 ||

124

దేవాసురేభ్యో మఘవత్ప్రధానా

దక్షాదయో బ్రహ్మసుతాస్త తేషాం |

భవః పరః సోఽథ విరించవీర్యః

స మత్పురోఽహం ద్విజదేవదేవః || 22 ||

125

న బ్రాహ్మణైస్తులయే భూతమన్యత్

పశ్యామి విప్రాః కిమతః పరం తు |

యస్మిన్నుభిః ప్రహుతం శ్రద్ధయాహ -

మశ్నామి కామం న తథాగ్నిహోత్రే || 23 ||

126

ధృతా తనూరుశతీ మే పురాణీ

యేనేహ సత్త్వం పరమం పవిత్రం |

శమో దమః సత్యమనుగ్రహశ్చ

తపస్తితిక్షానుభవశ్చ యత్ర || 24 ||

127

మత్తోఽప్యనంతాత్పరతః పరస్మాత్

స్వర్గాపవర్గాధిపతేర్న కించిత్ |

యేషాం కిము స్యాదితరేణ తేషా -

మకించనానాం మయి భక్తిభాజాం || 25 ||

128

సర్వాణి మద్ధిష్ణ్యతయా భవద్భి -

శ్చరాణి భూతాని సుతా ధ్రువాణి |

సంభావితవ్యాని పదే పదే వో

వివిక్తదృగ్భిస్తదుహార్హణం మే || 26 ||

129

మనోవచోదృక్కరణేహితస్య

సాక్షాత్కృతం మే పరిబర్హణం హి |

వినా పుమాన్ యేన మహావిమోహాత్

కృతాంతపాశాన్న విమోక్తుమీశేత్ || 27 ||

130

శ్రీశుక ఉవాచ

ఏవమనుశాస్యాత్మజాన్ స్వయమనుశిష్టానపి

లోకానుశాసనార్థం మహానుభావః పరమసుహృద్ -
 భగవాన్పుషభాపదేశ ఉపశమశీలానా -
 ముపరతకర్మణాం మహామునీనాం భక్తిజ్ఞాన -
 వైరాగ్యలక్షణం పారమహంస్యధర్మముపశిక్షమాణః
 స్వతనయశతజ్యేష్ఠం పరమభాగవతం
 భగవజ్జనపరాయణం భరతం ధరణిపాలనాయా -
 భిషిచ్య స్వయం భవన ఏవోర్వరితశరీరమాత్ర -
 పరిగ్రహ ఉన్మత్త ఇవ గగనపరిధానః
 ప్రకీర్ణకేశ ఆత్మన్యారోపితాహవనీయో
 బ్రహ్మోవర్తాత్ప్రవవ్రాజ || 28 ||

131

జడాంధమూకబధిరపిశాచోన్మాదకవదవధూతవేషో -
 లభిభాష్యమాణోఽపి జనానాం గృహీతమౌన -
 వ్రతస్తూష్ణిం బభూవ || 29 ||

132

తత్ర తత్ర పురగ్రామాకరఖేటవాటఖర్వటశిబిరవ్రజఘోష -
 సార్థగిరివనాశ్రమాదిష్వనుపథమవనిచరాపసదైః
 పరిభూయమానో మక్షికాభిరివ వనగజస్తర్జనతాడనా -
 వమేహనస్థీవనగ్రావశకృద్రజఃప్రక్షేపపూతి -
 వాతదురుక్షేస్తదవిగణయన్నేవాసత్సంస్థాన
 ఏతస్మిన్ దేహోపలక్షణే సదపదేశ ఉభయానుభవ -
 స్వరూపేణ స్వమహిమావస్థానేనాసమారోపితా -
 హమ్మమాభిమానత్వాదవిఖండితమనాః పృథివీమేకచరః
 పరిబభ్రామ || 30 ||

133

అతిసుకుమారకరచరణోరఃస్థలవిపులబాహ్వాంసగలవదనా -
 ద్యవయవవిన్యాసః ప్రకృతిసుందరస్వభావహాససుముఖో
 నవనలినదలాయమానశిశిరతారారుణాయతనయనరుచిరః

సదృశసుభగకపోలకర్ణకంఠనాసో విగూఢస్మితవదన -
 మహోత్సవేన పురవనితానాం మనసి కుసుమశరాసనము -
 పదధానః పరాగవలంబమానకుటిలజటిలకపిశకేశ -
 భూరిభారోఽవధూతమలిననిజశరీరేణ గ్రహగృహీత
 ఇవాదృశ్యత || 31 ||

134

యర్హి వావ స భగవాన్ లోకమిమం యోగస్యాద్ధా
 ప్రతీపమివాచక్షాణస్తత్ప్రతిక్రియాకర్మ బీభత్సితమితి
 వ్రతమాజగరమాస్థితః శయాన ఏవాశ్నాతి పిబతి
 ఖాదత్యవమేహతి హదతి స్మ చేష్టమాన ఉచ్ఛరిత
 ఆదిగ్ధోద్దేశః || 32 ||

135

తస్య హ యః పురీషసురభిసౌగంధ్యవాయుస్తం దేశం
 దశయోజనం సమంతాత్ సురభిం చకార || 33 ||

136

ఏవం గోమృగకాకచర్యయా వ్రజంస్తిష్ఠన్నాసీనః శయానః
 కాకమృగగోచరితః పిబతి ఖాదత్యవమేహతి స్మ || 34 ||

137

ఇతి నానాయోగచర్యాచరణో భగవాన్ కైవల్యపతిర్మష -
 భోఽవిరతపరమమహానందానుభవ ఆత్మని సర్వేషాం
 భూతానామాత్మభూతే భగవతి వాసుదేవ ఆత్మనోఽవ్యవ -
 ధానానంతరోదరభావేన సిద్ధసమస్తార్థపరిపూర్ణో
 యోగైశ్వర్యాణి వైహాయసమనోజవాంతర్ధానపరకాయ -
 ప్రవేశదూరగ్రహణాదీని యదృచ్ఛయోపగతాని నాంజసా
 నృప హృదయేనాభ్యనందత్ || 35 ||

138

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే ఋషభదేవానుచరితే పంచమోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే షష్ఠోఽధ్యాయః ॥

రాజోవాచ

న నూనం భగవ ఆత్మారామాణాం యోగసమీరితజ్ఞానావ -
భర్జితకర్మబీజానామైశ్వర్యాణి పునః క్లేశదాని
భవితుమర్హంతి యద్యచ్ఛయోపగతాని ॥ 1 ॥

139

ఋషిరువాచ

సత్యముక్తం కింత్విహ వా ఏకే న మనసోఽద్ధా విశ్రంభ -
మనవస్థానస్య శతకిరాత ఇవ సంగచ్ఛంతే ॥ 2 ॥

140

తథా చోక్తం —

న కుర్యాత్కర్త్తించిత్సఖ్యం మనసి హ్యనవస్థితే |
యద్విశ్రంభాచ్చిరాచ్ఛీర్ణం చస్కంద తప ఐశ్వరం ॥ 3 ॥

141

నిత్యం దదాతి కామస్యచ్ఛిద్రం తమను యేఽరయః |
యోగినః కృతమైత్రస్య పత్యుర్జాయేవ పుంశ్చలీ ॥ 4 ॥

142

కామో మన్యుర్మదో లోభః శోకమోహభయాదయః |
కర్మబంధశ్చ యన్మూలః స్వీకుర్యాత్కో ను తద్ బుధః ॥ 5 ॥

143

అథైవమఖిలలోకపాలలలామోఽపి

విలక్షణైర్జడవదవధూతవేషభాషాచరితై -

రవిలక్షితభగవత్ప్రభావో యోగినాం

సాంపరాయవిధిమనుశిక్షయన్ స్వకలేవరం
 జిహ్సరాత్మన్యాత్మానమసంవ్యవహిత -
 మనర్థాంతరభావేనాన్వీక్షమాణ
 ఉపరతానువృత్తిరుపరరామ || 6 ||

144

తస్య హ వా ఏవం ముక్తలింగస్య భగవత
 ఋషభస్య యోగమాయావాసనయా దేహ ఇమాం
 జగతీమభిమానాభాసేన సంక్రమమాణః
 కోకవేంకకుటకాందక్షిణకర్ణాటకా -
 ందేశాన్ యదృచ్ఛయోపగతః కుటకాచలోపవన
 ఆస్యకృతాశ్మకవల ఉన్మాద ఇవ
 ముక్తమూర్ధజోఽసంవీత ఏవ విచచార || 7 ||

145

అథ సమీరవేగవిధూతవేణువికర్షణజాతోగ్ర -
 దావానలస్తద్వనమాలేలిహానః సహ తేన దదాహ || 8 ||

146

యస్య కిలానుచరితముపాకర్ణ్య కోకవేంకకుటకానాం
 రాజార్హన్నామోపశిక్ష్య కలావధర్మ ఉత్కృప్యమాణే
 భవితవ్యేన విమోహితః స్వధర్మపథమకుతోభయమపహాయ
 కుపథపాఖండమసమంజసం నిజమనీషయా మందః
 సంప్రవర్తయిష్యతే || 9 ||

147

యేన హ వావ కలౌ మనుజాపసదా దేవమాయామోహితాః
 స్వవిధినియోగశౌచచారిత్రవిహీనా దేవహేలనా -
 న్యపవ్రతాని నిజనిజేచ్ఛయా గృహ్లానా అస్నానా -
 నాచమనాశౌచకేశోల్లంచనాదీని కలినాధర్మ -
 బహులేనోపహతధియో బ్రహ్మబ్రాహ్మణయజ్ఞ -
 పురుషలోకవిదూషకాః ప్రాయేణ భవిష్యంతి || 10 ||

148

తే చ హ్యర్వాక్షనయా నిజలోకయాత్రయాంధపరంపరయా -
 ౭౭శ్వస్తాస్తమస్యంధే స్వయమేవ ప్రపతిష్యంతి || 11 ||

149

అయమవతారో రజసోపప్లుతకైవల్యోప -
 శిక్షణార్థః || 12 ||

150

తస్యానుగుణాన్ శ్లోకాన్ గాయంతి -
 అహో భువః సప్తసముద్రవత్త్యా
 ద్వీపేషు వర్షేష్వధిపుణ్యమేతత్ |
 గాయంతి యత్రత్యజనా మురారేః
 కర్మాణి భద్రాణ్యవతారవంతి || 13 ||

151

అహో ను వంశో యశసావదాతః
 ప్రైయవ్రతో యత్ర పుమాన్ పురాణః |
 కృతావతారః పురుషః స ఆద్య -
 శ్చచార ధర్మం యదకర్మహేతుం || 14 ||

152

కో న్వస్య కాష్ఠామపరోఽనుగచ్ఛే -
 న్మనోరథేనాప్యభవస్య యోగీ |
 యో యోగమాయాః స్పృహయత్యుదస్తా
 హ్యసత్తయా యేన కృతప్రయత్నాః || 15 ||

153

ఇతి హ స్మ సకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణగవాం
 పరమగురోర్భగవత ఋషభాఖ్యస్య విశుద్ధాచరితమీరితం
 పుంసాం సమస్తదుశ్చరితాభిహరణం పరమమహా -
 మంగలాయనమిదమనుశ్రద్ధయోపచితయానుశృణోత్యా -
 శ్రావయతి వావహితో భగవతి తస్మిన్ వాసుదేవ
 ఏకాంతతో భక్తిరనయోరపి సమనువర్తతే || 16 ||

154

యస్యామేవ కవయ ఆత్మానమవిరతం వివిధవృజినసంసార -
 పరితాపోపతప్యమానమనుసవనం స్నాపయంతస్తయైవ
 పరయా నిర్వృత్యా హ్యపవర్గమాత్యంతికం పరమపురుషార్థమపి
 స్వయమాసాదితం నో ఏవాద్రియంతే భగవదీయత్వేనైవ
 పరిసమాప్తసర్వార్థాః || 17 ||

155

రాజన్ పతిర్గురురలం భవతాం యదూనాం
 దైవం ప్రియః కులపతిః క్వ చ కింకరో వః |
 అస్త్యేవమంగ భగవాన్ భజతాం ముకుందో
 ముక్తిం దదాతి కర్తించిత్స్మ న భక్తియోగం || 18 ||

156

నిత్యానుభూతనిజలాభనివృత్తతృప్తిః
 శ్రేయస్యతద్రచనయా చిరసుప్తబుద్ధేః |
 లోకస్య యః కరుణయాభయమాత్మలోక -
 మాఖ్యాన్నమో భగవతే ఋషభాయ తస్మై || 19 ||

157

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే ఋషభదేవానుచరితే షష్ఠోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే సప్తమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

భరతస్తు మహాభాగవతో యదా భగవతావనితల -
పరిపాలనాయ సంచింతితస్తదనుశాసనపరః
పంచజనీం విశ్వరూపదుహితరముపయేమే ॥ 1 ॥

158

తస్యాము హ వా ఆత్మజాన్ కార్తస్త్వేనానురూపా -
నాత్మనః పంచ జనయామాస భూతాదిరివ
భూతసూక్ష్మాణి సుమతిం రాష్ట్రభృతం
సుదర్శనమావరణం ధూమ్రకేతుమితి ॥ 2 ॥

159

అజనాభం నామైతద్వర్షం భారతమితి యత ఆరభ్య
వ్యపదిశంతి ॥ 3 ॥

160

స బహువిన్మహీపతిః పితృపితామహవదురువత్సలతయా
స్వే స్వే కర్మణి వర్తమానాః ప్రజాః స్వధర్మమను -
వర్తమానః పర్యపాలయత్ ॥ 4 ॥

161

ఈజే చ భగవంతం యజ్ఞక్రతురూపం క్రతుభిరుచ్ఛావచైః
శ్రద్ధయాఽఽహృతాగ్నిహోత్రదర్శపూర్ణమాస -
చాతుర్మాస్యపశుసోమానాం ప్రకృతివికృతిభిరనుసవనం
చాతుర్హోత్రవిధినా ॥ 5 ॥

162

సంప్రచరత్సు నానాయాగేషు విరచితాంగక్రియేష్వపూర్వం
 యత్తత్క్రియాఫలం ధర్మాఖ్యం పరే బ్రహ్మణి యజ్ఞపురుషే
 సర్వదేవతాలింగానాం మంత్రాణామర్థనియామకతయా
 సాక్షాత్కర్తరి పరదేవతాయాం భగవతి వాసుదేవ ఏవ
 భావయమాన ఆత్మనైపుణ్యమృదితకషాయో
 హవిఃష్వధ్వర్యుభిర్గృహ్యమాణేషు స యజమానో
 యజ్ఞభాజో దేవాంస్తాన్ పురుషావయవేష్వభ్య -
 ధ్యాయత్ || 6 ||

163

ఏవం కర్మవిశుద్ధ్యా విశుద్ధసత్త్వస్యాంతర్బృదయా -
 కాశశరీరే బ్రహ్మణి భగవతి వాసుదేవే మహాపురుష -
 రూపోపలక్షణే శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలారిదరగదాదిభి -
 రుపలక్షితే నిజపురుషహృల్లిఖితేనాత్మని పురుషరూపేణ
 విరోచమాన ఉచ్చైస్తరాం భక్తిరనుదినమేధమాన -
 రయాజాయత || 7 ||

164

ఏవం వర్షాయుతసహస్రపర్యంతావసితకర్మనిర్వాణా -
 వసరోఽధిభుజ్యమానం స్వతనయేభ్యో రిక్తం
 పితృపైతామహం యథాదాయం విభజ్య స్వయం సకల -
 సంపన్నికేతాత్స్వనికేతాత్ పులహాశ్రమం ప్రవవ్రాజ || 8 ||

165

యత్ర హ వావ భగవాన్ హరిరద్యాపి తత్రత్యానాం
 నిజజనానాం వాత్సల్యేన సన్నిధాప్యత ఇచ్ఛారూపేణ || 9 ||

166

యత్రాశ్రమపదాన్యభయతోనాభిభిర్ద్వపచ్చక్రైశ్చక్రనదీ
 నామ సరిత్రృవరా సర్వతః పవిత్రీకరోతి || 10 ||

167

తస్మిన్ వావ కిల స ఏకలః పులహాశ్రమోపవనే
 వివిధకుసుమకిసలయతులసికాంబుభిః కందమూల -

ఫలోపహరైశ్చ సమీహమానో భగవత ఆరాధనం వివిక్త
ఉపరతవిషయాభిలాష ఉపభృతోపశమః పరాం
నిర్వృతిమవాప || 11 ||

168

తయేత్థమవిరతపురుషపరిచర్యయా భగవతి ప్రవర్ధమానా -
నురాగభరద్రుతహృదయశైథిల్యః ప్రహర్షవేగే -
నాత్మన్యద్భిద్యమానరోమపులకకులక ఔత్కంఠ్య -
ప్రవృత్తప్రణయబాష్పనిరుద్ధావలోకనయన ఏవం
నిజరమణారుణచరణారవిందానుధ్యాన -
పరిచితభక్తియోగేన పరిష్ఠుతపరమాహ్లాదగంభీరహృదయ -
ప్రదావగాఢధిషణస్తామపి క్రియమాణాం
భగవత్సపర్యాం న సస్మార || 12 ||

169

ఇత్థం ధృతభగవద్వ్యత ఐణేయాజినవాససానుసవ -
నాభిషేకార్ద్రకపిశకుటిలజటాకలాపేన చ విరోచమానః
సూర్యర్చా భగవంతం హిరణ్మయం పురుషముజ్జిహోనే
సూర్యమండలేఽభ్యుపతిష్ఠన్నేతదు హోవాచ — || 13 ||

170

పరోరజః సవితుర్జాతవేదో
దేవస్య భర్గో మనసేదం జజాన |
సురేతసాదః పునరావిశ్య చష్టే
హంసం గృధ్రాణం నృషద్రింగిరామిమః || 14 ||

171

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే భరతచరితే భగవత్పరిచర్యాయాం సప్తమోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే అష్టమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

ఏకదా తు మహానద్యాం కృతాభిషేకనైయమికావశ్యకో
బ్రహ్మక్షరమభిగృణానో ముహూర్తత్రయముదకాంత
ఉపవివేశ ॥ 1 ॥

172

తత్ర తదా రాజన్ హరిణీ పిపాసయా
జలాశయాభ్యాశమేక్షైవోపజగామ ॥ 2 ॥

173

తయా పేపీయమాన ఉదకే తావదేవావిదూరేణ నదతో
మృగపతేరున్నాదో లోకభయంకర ఉదపతత్ ॥ 3 ॥

174

తముపశ్రుత్య సా మృగవధూః ప్రకృతివిక్లవా చకిత -
నిరీక్షణా సుతరామపి హరిభయాభినివేశవ్యగ్రహృదయా
పారిప్లవదృష్టిరగతతృషా భయాత్సహసై -
వోచ్ఛక్రామ ॥ 4 ॥

175

తస్యా ఉత్పతంత్యా అంతర్వత్ప్యా ఉరుభయావగలితో
యోనినిర్గతో గర్భః స్రోతసి నిపపాత ॥ 5 ॥

176

తత్ప్రసవోత్సర్పణభయభేదాతురా స్వగణేన
వియుజ్యమానా కస్యాంచిద్దర్యాం కృష్ణసారసతీ
నిపపాతాథ చ మమార ॥ 6 ॥

177

తం త్వేణకుణకం కృపణం స్తోతసానూహ్యమానమభి -
 వీక్ష్యాపవిద్ధం బంధురివానుకంపయా రాజర్షి -
 ర్భరత ఆదాయ మృతమాతరమిత్యాశ్రమపదమనయత్ || 7 ||

178

తస్య హ వా ఏణకుణక ఉచ్చైరేతస్మిన్ కృతనిజాభి -
 మానస్యాహరహస్తతోషణపాలనలాలనప్రీణనా -
 నుధ్యానేనాత్మనియమాః సహాయమాః పురుషపరిచర్యాదయ
 ఏకైకశః కతిపయేనాహర్గణేన వియుజ్యమానాః కిల
 సర్వ ఏవోదవసన్ || 8 ||

179

అహో బతాయం హరిణకుణకః కృపణ ఈశ్వరరథచరణ -
 పరిభ్రమణరయేణ స్వగణసుహృద్భంధుభ్యః పరివర్జితః
 శరణం చ మోపసాదితో మామేవ మాతాపితరౌ
 బ్రాతృజ్ఞాతీన్ యౌధికాంశ్చైవోపేయాయ నాన్యం
 కంచన వేద మయ్యతివిస్రబ్ధశ్చాత ఏవ మయా
 మత్పరాయణస్య పోషణపాలనప్రీణనలాలనమనసూయునా -
 నుష్టేయం శరణ్యోపేక్షాదోషవిదుషా || 9 ||

180

నూనం హ్యోర్యాః సాధవ ఉపశమశీలాః కృపణసుహృద
 ఏవంవిధార్థే స్వార్థానపి గురుతరానుపేక్షంతే || 10 ||

181

ఇతి కృతానుషంగ ఆసనశయనాటనస్థానాశనాదిషు
 సహ మృగజహునా స్నేహోనుబద్ధహృదయ ఆసీత్ || 11 ||

182

కుశకుసుమసమిత్పలాశఫలమూలోదకాన్యాహరిష్యమాణో
 వృకసాలావృకాదిభ్యో భయమాశంసమానో యదా సహ
 హరిణకుణకేన వనం సమావిశతి || 12 ||

183

పథిషు చ ముగ్ధభావేన తత్ర తత్ర విషక్తమతిప్రణయ -
భరహృదయః కార్పణ్యాత్స్కంధేనోద్వహతి ఏవముత్సంగ
ఉరసి చాధాయోపలాలయన్ముదం పరమామవాప || 13 ||

184

క్రియాయాం నిర్వర్త్యమానాయామంతరాలేఽప్యుత్థాయోత్థాయ
యదైనమభిచక్షిత తర్హి వావ స వర్షపతిః ప్రకృతిస్థేన
మనసా తస్మా ఆశిష ఆశాస్తే స్వస్తి స్తాద్వత్స
తే సర్వత ఇతి || 14 ||

185

అన్యదా భృశముద్విగ్నమనా నష్టద్రవిణ ఇవ కృపణః
సకరుణమతితర్హేణ హరిణకుణకవిరహవిహ్వలహృదయ -
సంతాపస్తమేవానుశోచన్ కిల కశ్మలం మహదభి -
రంభిత ఇతి హోవాచ || 15 ||

186

అపి బత స వై కృపణ ఏణబాలకో మృతహరిణీ -
సుతోఽహో మమానార్యస్య శరకిరాతమతేరకృతసుకృతస్య
కృతవిస్రంభ ఆత్మప్రత్యయేన తదవిగణయన్ సుజన
ఇవాగమిష్యతి || 16 ||

187

అపి క్షేమేణాస్మిన్నాశ్రమోపవనే శష్పాణి చరంతం
దేవగుప్తం ద్రక్ష్యామి || 17 ||

188

అపి చ న వృకః సాలావృకోఽన్యతమో వా నైకచర
ఏకచరో వా భక్షయతి || 18 ||

189

నిష్టోచతి హ భగవాన్ సకలజగత్క్షేమోదయస్తయ్యా -
త్మాద్యాపి మమ న మృగవధూన్యాస ఆగచ్ఛతి || 19 ||

190

- అపిస్విదకృతసుకృతమాగత్య మాం సుఖయిష్యతి
హరిణరాజకుమారో వివిధరుచిరదర్శనీయనిజమృగ -
దారకవినోదైరసంతోషం స్వానామపనుదన్ || 20 || 191
- క్షేలికాయాం మాం మృషా సమాధినాఽఽమీలితదృశం
ప్రేమసంరంభేణ చకితచకిత ఆగత్య పృషదపరుష -
విషాణాగ్రేణ లురతి || 21 || 192
- ఆసాదితహవిషి బర్హిషి దూషితే మయోపాలభ్యో
భీతభీతః సపద్యుపరతరాస ఋషికుమారవదవహిత -
కరణకలాప ఆస్తే || 22 || 193
- కిం వా అరే ఆచరితం తపస్తపస్విన్యానయా
యదియమవనిః సవినయకృష్ణసారతనయతనుతర -
సుభగశివతమాఖరఖురపదపంక్తిభిర్ద్రవిణ -
విధురాతురస్య కృపణస్య మమ ద్రవిణపదవీం
సూచయంత్యాత్మానం చ సర్వతః కృతకౌతుకం
ద్విజానాం స్వర్గాపవర్గకామానాం దేవయజనం
కరోతి || 23 || 194
- అపిస్విదసౌ భగవానుడుపతిరేనం మృగపతిభయా -
న్మృతమాతరం మృగబాలకం స్వాశ్రమపరిభ్రష్టమను -
కంపయా కృపణజనవత్సలః పరిపాతి || 24 || 195
- కిం వాఽఽత్మజవిశ్లేషజ్వరదవదహనశిఖాభి -
రుపతప్యమానహృదయస్థలనలినీకం మాముపసృత -
మృగీతనయం శిశిరశాంతానురాగగుణితనిజ -
వదనసలిలామృతమయగభస్తిభిః స్వధయతీతి చ || 25 || 196

ఏవమఘటమానమనోరథాకులహృదయో మృగదారకా -
 భాసేన స్వారబ్ధకర్మణా యోగారంభణతో విభ్రంశితః స
 యోగతాపసో భగవదారాధనలక్షణాచ్చ కథమితరథా
 జాత్యంతర ఏణకుణక ఆసంగః సాక్షాన్నిశ్చేయస -
 ప్రతిపక్షతయా ప్రాకృరిత్యక్తదుస్త్యజహృదయాభిజాతస్య
 తస్యైవమంతరాయవిహతయోగారంభణస్య రాజర్షేర్భరతస్య
 తావన్మృగార్భకపోషణపాలనప్రీణనలాలనానుషంగేణా -
 విగణయత ఆత్మానమహిరివాఖుబిలం దురతిక్రమః
 కాలః కరాలరభస ఆపద్యత || 26 ||

197

తదానీమపి పార్శ్వవర్తినమాత్మజమివానుశోచంత -
 మభివీక్షమాణో మృగ ఏవాభినివేశితమనా విసృజ్య
 లోకమిమం సహ మృగేణ కలేవరం మృతమను న మృతజన్మా -
 నుస్మృతిరితరవన్మృగశరీరమవాప || 27 ||

198

తత్రాపి హ వా ఆత్మనో మృగత్వకారణం భగవ -
 దారాధనసమీహానుభావేనానుస్మృత్య భృశమను -
 తప్యమాన ఆహ || 28 ||

199

అహో కష్టం భ్రష్టోఽహమాత్మవతామనుపథాద్యద్విముక్త -
 సమస్తసంగస్య వివిక్తపుణ్యారణ్యశరణస్యాత్మవత
 ఆత్మని సర్వేషామాత్మనాం భగవతి వాసుదేవే
 తదనుశ్రవణమననసంకీర్తనారాధనానుస్మరణా -
 భియోగేనాశూన్యసకలయామేన కాలేన సమావేశితం
 సమాహితం కార్తీస్త్వేన మనస్తత్తు పునర్మమాబుధస్యా -
 రాన్మృగసుతమను పరిసుస్తావ || 29 ||

200

ఇత్యేవం నిగూఢనిర్వేదో విసృజ్య మృగీం మాతరం
 పునర్భగవత్క్షేత్రముపశమశీలమునిగణదయితం

శాలగ్రామం పులస్త్యపులహోశ్రమం కాలంజరా -
తృత్యాజగామ || 30 ||

201

తస్మిన్నపి కాలం ప్రతీక్షమాణః సంగాచ్చ భృశముద్విగ్న
ఆత్మసహచరః శుష్కపర్ణతృణవీరుధా వర్తమానో
మృగత్వనిమిత్తావసానమేవ గణయన్మృగశరీరం
తీర్థోదకక్లిన్నముత్సర్జ || 31 ||

202

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే భరతచరితే అష్టమోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే నవమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

అథ కస్యచిద్ ద్విజవరస్యాంగిరఃప్రవరస్య శమదమతపః -
స్వాధ్యాయాధ్యయనత్యాగసంతోషతితిక్షాప్రశ్రయవిద్యా -
నసూయాత్మజ్ఞానానందయుక్తస్యాత్మసదృశశ్రుతశీలాచార -
రూపాదార్యగుణా నవ సోదర్యా అంగజా బభూవుర్మిథునం చ
యవీయస్యాం భార్యాయాం ॥ 1 ॥

203

యస్తు తత్ర పుమాంస్తం పరమభాగవతం రాజర్షిప్రవరం
భరతముత్సృష్టమృగశరీరం చరమశరీరేణ విప్రత్వం
గతమాహుః ॥ 2 ॥

204

తత్రాపి స్వజనసంగాచ్ఛ భృశముద్విజమానో భగవతః
కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణస్మరణగుణవివరణ -
చరణారవిందయుగలం మనసా విదధదాత్మనః
ప్రతిఘాతమాశంకమానో భగవదనుగ్రహేణానుస్మృత -
స్వపూర్వజన్మావలిరాత్మానమున్మత్తజడాంధబధిర -
స్వరూపేణ దర్శయామాస లోకస్య ॥ 3 ॥

205

తస్యాపి హ వా ఆత్మజస్య విప్రః పుత్రస్నేహోనుబద్ధమనా
ఆ సమావర్తనాత్సంస్కారాన్ యథోపదేశం విదధాన
ఉపనీతస్య చ పునః శౌచాచమనాదీన్ కర్మనియమా -

ననభిప్రేతానపి సమశిక్షయదనుశిష్టేన హి భావ్యం
పితుః పుత్రేణేతి || 4 ||

206

స చాపి తదు హ పితృసన్నిధావేవాసధీచీనమివ
స్మ కరోతి ఛందాంస్యధ్యాపయిష్యన్ సహ వ్యాహృతిభిః
సప్రణవశిరస్త్రిపదీం సావిత్రీం గ్రైష్మవాసంతికా -
న్మాసానధీయానమప్యసమవేతరూపం గ్రాహయామాస || 5 ||

207

ఏవం స్వతనుజ ఆత్మన్యనురాగావేశితచిత్తః
శౌచాధ్యయనవ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాద్యౌప -
కుర్వాణకకర్మాణ్యనభియుక్తాన్యపి సమనుశిష్టేన
భావ్యమిత్యసదాగ్రహః పుత్రమనుశాస్య స్వయం
తావదనధిగతమనోరథః కాలేనాప్రమత్తేన
స్వయం గృహ ఏవ ప్రమత్త ఉపసంహృతః || 6 ||

208

అథ యవీయసీ ద్విజసతీ స్వగర్భజాతం మిథునం
సపత్న్యా ఉపన్యస్య స్వయమనుసంస్థయాపతిలోకమగాత్ || 7 ||

209

పితర్యుపరతే భ్రాతర ఏనమతత్ప్రభావవిదస్త్రయ్యాం
విద్యాయామేవ పర్యవసితమతయో న పరవిద్యాయాం
జడమతిరితి భ్రాతురనుశాసననిర్బంధాన్న్యవృత్సంత || 8 ||

210

స చ ప్రాకృతైర్ద్విపదపశుభిరున్మత్తజడబధిరే -
త్యభిభాష్యమాణో యదా తదనురూపాణి ప్రభాషతే కర్మాణి
చ స కార్యమాణః పరేచ్ఛయా కరోతి విష్టితో వేతనతో
వా యాచ్ఛయా యదృచ్ఛయా వోపసాదితమల్పం బహు మృష్టం
కదన్నం వాభ్యవహరతి పరం నేంద్రియప్రీతినిమిత్తం |
నిత్యనివృత్తనిమిత్తస్వసిద్ధవిశుద్ధానుభవానంద -

స్వాత్మలాభాధిగమః సుఖదుఃఖయోర్ద్వంద్వనిమిత్తయో -
రసంభావితదేహాభిమానః || 9 ||

211

శీతోష్ణవాతవర్షేషు వృష ఇవానావృతాంగః పీనః
సంహననాంగః స్థండిలసంవేశనానున్మర్దనామజ్జన -
రజసా మహామణిరివానభివ్యక్తబ్రహ్మవర్చసః కుపటా -
వృతకటిరుపవీతేనోరుమషిణా ద్విజాతిరితి బ్రహ్మ -
బంధురితి సంజ్ఞయాతజ్జజనావమతో విచచార || 10 ||

212

యదా తు పరత ఆహారం కర్మవేతనత ఈహమానః
స్వభ్రాతృభిరపి కేదారకర్మణి నిరూపితస్తదపి
కరోతి కింతు న సమం విషమం న్యూనమధికమితి
వేద కణపిణ్యాకఫలీకరణకుల్మాషస్థాలీ -
పురీషాదీన్యప్యమృతవదభ్యవహరతి || 11 ||

213

అథ కదాచిత్కశ్చిద్ వృషలపతిర్భద్రకాల్యై
పురుషపశుమాలభతాపత్యకామః || 12 ||

214

తస్య హ దైవముక్తస్య పశోః పదవీం తదనుచరాః
పరిధావంతో నిశి నిశీధసమయే తమసా -
ఽఽవృతాయామనధిగతపశవ ఆకస్మికేన విధినా
కేదారాన్ వీరాసనేన మృగవరాహాదిభ్యః
సంరక్షమాణమంగిరఃప్రవరసుతమపశ్యన్ || 13 ||

215

అథ త ఏనమనవద్యలక్షణమవమృశ్య భర్తృకర్మ -
నిష్పత్తిం మన్యమానా బద్ధ్వా రశనయా చండికా -
గృహముపనిన్యర్ముదా వికసితవదనాః || 14 ||

216

అథ పణయస్తం స్వవిధినాభిషిచ్యాహతేన
వాససాఽఽచ్ఛాద్య భూషణాలేపస్తక్తిలకాదిభి -

రుపస్కృతం భుక్తవంతం ధూపదీపమాల్యలాజ -
 కిసలయాంకురఫలోపహరోపేతయా వైశస -
 సంస్థయా మహతా గీతస్తుతిమృదంగపణవఘోషేణ
 చ పురుషపశుం భద్రకాల్యాః పురత ఉపవేశయామాసుః || 15 ||

217

అథ వృషలరాజపణిః పురుషపశోరస్యగాసవేన
 దేవీం భద్రకాలీం యక్ష్యమాణస్తదభిమంత్రితమసి -
 మతికరాలనిశితముపాదదే || 16 ||

218

ఇతి తేషాం వృషలానాం రజస్తమఃప్రకృతీనాం
 ధనమదరజ ఉత్సిక్తమనసాం భగవత్కలా -
 వీరకులం కదర్థీకృత్యోత్పథేన స్వైరం విహరతాం
 హింసావిహారాణాం కర్మాతిదారుణం యద్భ్రహ్మభూతస్య
 సాక్షాద్భ్రహ్మర్షిసుతస్య నిర్వైరస్య సర్వభూత -
 సుహృదః సూనాయామప్యననుమతమాలంభనం తదుపలభ్య
 బ్రహ్మతేజసాతిదుర్విషహేణ దందహ్యమానేన వపుషా
 సహసోచ్ఛచాట సైవ దేవీ భద్రకాలీ || 17 ||

219

భృశమమర్షరోషావేశరభసవిలసితభ్రుకుటి -
 విటపకుటిలదంష్ట్రార్కుణేక్షణాటోపాతిభయానక -
 వదనా హంతుకామేవేదం మహాట్టహాసమతిసంరంభేణ
 విముంచంతీ తత ఉత్పత్య పాపీయసాం దుష్టానాం
 తేనైవాసినా వివృక్షశీర్షాం గలాత్స్రవంతమ -
 సృగాసవమత్యుష్ణం సహ గణేన నిపీయాతిపానమద -
 విహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైః సహ జగౌ
 ననర్త చ విజహార చ శిరః కందుకలీలయా || 18 ||

220

ఏవమేవ ఖలు మహదభిచారాతిక్రమః
 కార్తస్త్వేనాత్మనే ఫలతి || 19 ||

221

న వా ఏతద్విష్ణుదత్త మహదద్భుతం యదసంభ్రమః
 స్వశిరశ్చేదన ఆపతితేఽపి విముక్తదేహోద్యాత్మభావ -
 సుదృఢహృదయగ్రంథీనాం సర్వసత్త్వసుహృదాత్మనాం
 నిర్వైరాణాం సాక్షాద్భగవతానిమిషారివరాయుధేనా -
 ప్రమత్తేన తైస్తైర్భావైః పరిరక్ష్యమాణానాం
 తత్పాదమూలమకుతశ్చిద్భయముపసృతానాం
 భాగవతపరమహంసానాం || 20 ||

222

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే జడభరతచరితే నవమోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే దశమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

అథ సింధుసౌవీరపతే రహూగణస్య వ్రజత

ఇక్షుమత్యాస్తటే తత్కులపతినా శిబికావాహపురుషా -

న్వేషణసమయే దైవేనోపసాదితః స ద్విజవర ఉపలబ్ధ

ఏష పీవా యువా సంహననాంగో గోఖరవద్ధురం వోధు -

మలమితి పూర్వవిష్టిగృహీతైః సహ గృహీతః ప్రసభ -

మతదర్శ ఉవాహ శిబికాం స మహానుభావః ॥ 1 ॥

223

యదా హి ద్విజవరస్యేషుమాత్రావలోకానుగతేర్న

సమాహితా పురుషగతిస్తదా విషమగతాం స్వశిబికాం

రహూగణ ఉపధార్య పురుషానధివహత ఆహ హే వోధారః

సాధ్వతిక్రమత కిమితి విషమముహ్యతే యానమితి ॥ 2 ॥

224

అథ త ఈశ్వరవచః సోపాలంభముపాకర్ణ్యోపాయతురీయా -

చ్ఛంకితమనసస్తం విజ్ఞాపయాంబభూవుః ॥ 3 ॥

225

న వయం నరదేవ ప్రమత్తా భవన్నియమానుపథాః సాధ్వేవ

వహామః అయమధునైవ నియుక్తోఽపి న ద్రుతం వ్రజతి

నానేన సహ వోధుము హ వయం పారయామ ఇతి ॥ 4 ॥

226

సాంసర్గికో దోష ఏవ నూనమేకస్యాపి సర్వేషాం
 సాంసర్గికాణాం భవితుమర్హతీతి నిశ్చిత్త్య నిశమ్య
 కృపణవచో రాజా రహూగణ ఉపాసితవృద్ధోఽపి
 నీసర్గేణ బలాత్కృత ఈషదుత్థితమన్యరవిస్పష్ట -
 బ్రహ్మతేజసం జాతవేదసమివ రజసాఽఽవృతమతిరాహ || 5 ||

227

అహో కష్టం భ్రాతర్వ్యక్తమురు పరిశ్రాంతో దీర్ఘమధ్వాన -
 మేక ఏవ ఊహివాన్ సుచిరం నాతిపీవా న సంహననాంగో
 జరసా చోపద్రుతో భవాన్ సఖే నో ఏవాపర ఏతే
 సంఘట్టిన ఇతి బహు విప్రలబ్ధోఽప్యవిద్యయా రచిత -
 ద్రవ్యగుణకర్మాశయస్వచరమకలేవరేఽవస్తుని సంస్థాన -
 విశేషేఽహమ్మమేత్యనధ్యారోపితమిథ్యాప్రత్యయో
 బ్రహ్మభూతస్తూష్ణీం శిబికాం పూర్వవదువాహ || 6 ||

228

అథ పునః స్వశిబికాయాం విషమగతాయాం ప్రకుపిత ఉవాచ
 రహూగణః కిమిదమరే త్వం జీవన్ముతో మాం కదర్థీకృత్య
 భర్తృశాసనమతిచరసి ప్రమత్తస్య చ తే కరోమి
 చికిత్సాం దండపాణిరివ జనతాయా యథా ప్రకృతిం
 స్వాం భజిష్యస ఇతి || 7 ||

229

ఏవం బహ్వాబద్ధమపి భాషమాణం నరదేవాభిమానం రజసా
 తమసానువిద్ధేన మదేన తిరస్కృతాశేషభగవత్ప్రియ -
 నికేతం పండితమానినం స భగవాన్ బ్రాహ్మణో
 బ్రహ్మభూతః సర్వభూతసుహృదాత్మా యోగేశ్వరచర్యాయాం
 నాతివృత్పన్నమతిం స్మయమాన ఇవ విగతస్మయ ఇదమాహ || 8 ||

230

బ్రాహ్మణ ఉవాచ
 త్వయోదితం వ్యక్తమవిప్రలబ్ధం
 భర్తుః స మే స్యాద్యది వీర భారః |

గంతుర్యది స్యాదధిగమ్యమధ్వా

వీవేతి రాశౌ న విదాం ప్రవాదః || 9 ||

231

స్థాల్యం కార్మ్యం వ్యాధయ ఆధయశ్చ

క్షుత్తృడ్భయం కలిరిచ్ఛా జరా చ |

నిద్రా రతిర్మన్యరహంమదః శుచో

దేహేన జాతస్య హి మే న సంతి || 10 ||

232

జీవన్మృతత్వం నియమేన రాజన్

ఆద్యంతవద్యద్వికృతస్య దృష్టం |

స్వస్వామ్యభావో ధ్రువ ఈడ్య యత్ర

తర్హ్యచ్యతేఽసౌ విధికృత్యయోగః || 11 ||

233

విశేషబుద్ధేర్వివరం మనాక్ చ

పశ్యామ యన్న వ్యవహారతోఽన్యత్ |

క ఈశ్వరస్తత్ర కిమీశితవ్యం

తథాపి రాజన్ కరవామ కిం తే || 12 ||

234

ఉన్మత్తమత్తజడవత్స్వసంస్థాం

గతస్య మే వీర చికిత్సితేన |

అర్థః కియాన్ భవతా శిక్షితేన

స్తబ్ధప్రమత్తస్య చ పిష్టపేషః || 13 ||

235

శ్రీశుక ఉవాచ

ఏతావదనువాదపరిభాషయా ప్రత్యుదీర్య మునివర

ఉపశమశీల ఉపరతానాత్మ్యనిమిత్త ఉపభోగేన

కర్మారబ్ధం వ్యపనయన్ రాజయానమపి తథోవాహ || 14 ||

236

స చాపి పాండవేయ సింధుసౌవీరపతిస్తత్త్వజిజ్ఞా -

సాయాం సమ్యక్సృద్ధయాధికృతాధికారస్తద్ధృదయ -

గ్రంథిమోచనం ద్విజవచ ఆశ్రుత్య బహు యోగగ్రంథ -
సమ్మతం త్వరయావరుహ్య శిరసా పాదమూలముపసృతః
క్షమాపయన్ విగతనృపదేవస్మయ ఉవాచ || 15 ||

237

కస్త్యం నిగూఢశ్చరసి ద్విజానాం
బిభర్షి సూత్రం కతమోఽవధూతః |
కస్యాసి కుత్రత్య ఇహాపి కస్మాత్
క్షేమాయ నశ్చేదసి నోత శుక్లః || 16 ||

238

నాహం విశంకే సురరాజవజ్రా -
న్న త్ర్యక్షశూలాన్న యమస్య దండాత్ |
నాగ్న్యర్కసోమానిలవిత్తపా -
స్త్రాచ్ఛంకే భృశం బ్రహ్మకులావమానాత్ || 17 ||

239

తద్ బ్రూహ్యసంగో జడవన్నిగూఢ -
విజ్ఞానవీర్యో విచరస్యపారః |
వచాంసి యోగగ్రథితాని సాధో
న నః క్షమంతే మనసాపి భేత్తుం || 18 ||

240

అహం చ యోగేశ్వరమాత్మతత్త్వ -
విదాం మునీనాం పరమం గురుం వై |
ప్రప్టుం ప్రవృత్తః కిమిహారణం తత్
సాక్షాద్ధరిం జ్ఞానకలావతీర్ణం || 19 ||

241

స వై భవాన్ లోకనిరీక్షణార్థ -
మవ్యక్తలింగో విచరత్యపిస్విత్ |
యోగేశ్వరాణాం గతిమంధబుద్ధిః
కథం విచక్షీత గృహానుబంధః || 20 ||

242

దృష్టః శ్రమః కర్మత ఆత్మనో వై
 భర్తుర్గంతుర్భవతశ్చానుమన్యే |
 యథాసతోదానయనాద్యభావాత్
 సమూల ఇష్టో వ్యవహారమార్గః || 21 ||

243

స్థాల్యగ్నితాపాత్పయసోఽభితాప -
 స్తత్తాపతస్తండులగర్భరంధిః |
 దేహేంద్రియాస్వాశయసన్నికర్షాత్
 తత్సంసృతిః పురుషస్యానురోధాత్ || 22 ||

244

శాస్తాభిగోష్టా నృపతిః ప్రజానాం
 యః కింకరో వై న పినష్టి పిష్టం |
 స్వధర్మమారాధనమచ్యుతస్య
 యదీహమానో విజహాత్యఘౌఘం || 23 ||

245

తన్నే భవాన్నరదేవాభిమాన -
 మదేన తుచ్ఛీకృతసత్తమస్య |
 కృషీష్ట మైత్రీదృశమార్తబంధో
 యథా తరే సదవధ్యానమంహః || 24 ||

246

న విక్రియా విశ్వసుహృత్సఖస్య
 సామ్యేన వీతాభిమతేస్తవాపి |
 మహద్విమానాత్ స్వకృతాద్ధి మాదృజ్ -
 నంక్ష్యత్యదూరాదపి శూలపాణిః || 25 ||

247

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే దశమోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ఏకాదశోఽధ్యాయః ॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ

అకోవిదః కోవిదవాదవాదాన్

వదస్యథో నాతివిదాం వరిష్ఠః ।

న సూరయో హి వ్యవహరమేనం

తత్త్వావమర్శేన సహామనంతి ॥ 1 ॥

248

తథైవ రాజన్నురుగార్థమేధ -

వితానవిద్యోరువిజృంభితేషు ।

న వేదవాదేషు హి తత్త్వవాదః

ప్రాయేణ శుద్ధో ను చకాస్తి సాధుః ॥ 2 ॥

249

న తస్య తత్త్వగ్రహణాయ సాక్షాద్

వరీయసీరపి వాచః సమాసన్ ।

స్వప్నే నిరుక్త్యా గృహమేధిసౌఖ్యం

న యస్య హేయానుమితం స్వయం స్యాత్ ॥ 3 ॥

250

యావన్మనో రజసా పూరుషస్య

సత్త్వేన వా తమసా వానురుద్ధం ।

చేతోభిరాకూతిభిరాతనోతి

నిరంకుశం కుశలం చేతరం వా ॥ 4 ॥

251

స వాసనాత్మా విషయోపరక్తో
 గుణప్రవాహో వికృతః షోడశాత్మా |
 బిభ్రత్పుథజ్జామభిరూపభేద -
 మంతర్బహిష్ట్యం చ పురైస్తనోతి || 5 ||

252

దుఃఖం సుఖం వ్యతిరిక్తం చ తీవ్రం
 కాలోపపన్నం ఫలమావ్యనక్తి |
 ఆలింగ్య మాయారచితాంతరాత్మా
 స్వదేహినం సంసృతిచక్రకూటః || 6 ||

253

తావానయం వ్యవహారః సదావిః
 క్షేత్రజ్ఞసాక్ష్యో భవతి స్థూలసూక్ష్మః |
 తస్మాన్మనో లింగమదో వదంతి
 గుణాగుణత్వస్య పరావరస్య || 7 ||

254

గుణానురక్తం వ్యసనాయ జంతోః
 క్షేమాయ నైర్గుణ్యమథో మనః స్యాత్ |
 యథా ప్రదీపో ఘృతవర్తిమశ్నన్
 శిఖాః సధూమా భజతి హ్యన్యదా స్వం |
 పదం తథా గుణకర్మానుబద్ధం
 వృత్తిర్మనః శ్రయతేఽన్యత్ర తత్త్వం || 8 ||

255

ఏకాదశాసన్ననసో హి వృత్తయ
 ఆకూతయః పంచ ధియోఽభిమానః |
 మాత్రాణి కర్మాణి పురం చ తాసాం
 వదంతి హైకాదశ వీర భూమీః || 9 ||

256

గంధాకృతిస్పర్శరసశ్రవాంసి
 విసర్గరత్యర్త్యభిజల్పశిల్పాః |

ఏకాదశం స్వీకరణం మమేతి

శయ్యామహం ద్వాదశమేక ఆహుః || 10 ||

257

ద్రవ్యస్వభావాశయకర్మకాలై -

రేకాదశామీ మనసో వికారాః |

సహస్రశః శతశః కోటిశశ్చ

క్షేత్రజ్ఞతో న మిథో న స్వతః స్యుః || 11 ||

258

క్షేత్రజ్ఞ ఏతా మనసో విభూతీ -

ర్జీవస్య మాయారచితస్య నిత్యాః |

ఆవిర్భూతాః క్వాపి తిరోహితాశ్చ

శుద్ధో విచక్షే హ్యవిశుద్ధకర్తుః || 12 ||

259

క్షేత్రజ్ఞ ఆత్మా పురుషః పురాణః

సాక్షాత్స్వయంజ్యోతిరజః పరేశః |

నారాయణో భగవాన్ వాసుదేవః

స్వమాయయాఽఽత్మన్యవధీయమానః || 13 ||

260

యథానిలః స్థావరజంగమానా -

మాత్మస్వరూపేణ నివిష్ట ఈశేత్ |

ఏవం పరో భగవాన్ వాసుదేవః

క్షేత్రజ్ఞ ఆత్మేదమనుప్రవిష్టః || 14 ||

261

న యావదేతాం తనుభృన్నరేంద్ర

విధూయ మాయాం వయునోదయేన |

విముక్తసంగో జితషట్సపత్నీ

వేదాత్మతత్త్వం భ్రమతీహ తావత్ || 15 ||

262

న యావదేతన్మన ఆత్మలింగం

సంసారతాపావపనం జనస్య |

యచ్ఛోకమోహమయరాగలోభ -

వైరానుబంధం మమతాం విధత్తే || 16 ||

263

భ్రాతృవ్యమేనం తదదభ్రవీర్య -

ముపేక్షయాధ్యేధితమప్రమత్తః |

గురోర్హరేశ్వరణోపాసనాస్త్రో

జహి వ్యలీకం స్వయమాత్మమోషం || 17 ||

264

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే బ్రాహ్మణరహూగణసంవాదే ఏకాదశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥

రహూగణ ఉవాచ

నమో నమః కారణవిగ్రహాయ

స్వరూపతుచ్ఛిక్వతవిగ్రహాయ ।

నమోఽవధూత ద్విజబంధులింగ -

నిగూఢనిత్యానుభవాయ తుభ్యం ॥ 1 ॥

265

జ్వరామయార్తస్య యథాగదం సత్

నిదాఘదగ్ధస్య యథా హిమాంభః ।

కుదేహమానాహివిదష్టదృష్టే -

ర్భృహ్మాన్ వచస్తేఽమృతమౌషధం మే ॥ 2 ॥

266

తస్మాద్భవంతం మమ సంశయార్థం

ప్రక్ష్యామి పశ్చాదధునా సుబోధం ।

అధ్యాత్మయోగగ్రథితం తవోక్త -

మాఖ్యాహి కౌతూహలచేతసో మే ॥ 3 ॥

267

యదాహ యోగేశ్వర దృశ్యమానం

క్రియాఫలం సద్వ్యవహారమూలం ।

న హ్యంజసా తత్త్వవిమర్శనాయ

భవానముష్మిన్ భ్రమతే మనో మే ॥ 4 ॥

268

బ్రాహ్మణ ఉవాచ

అయం జనో నామ చలన్ పృథివ్యాం
 యః పార్థివః పార్థివ కస్య హేతోః |
 తస్యాపి చాన్యైరధి గుల్ఫజంఘా -
 జానూరుమధ్యోరశిరోధరాంసాః || 5 ||

269

అంసేఽధి దార్వీ శిబికా చ యస్యాం
 సౌవీరరాజేత్యపదేశ ఆస్తే |
 యస్మిన్ భవాన్ రూఢనిజాభిమానో
 రాజాస్మి సింధుష్వితి దుర్మదాంధః || 6 ||

270

శోచ్యానిమాన్స్తవమధికష్టదీనాన్
 విష్ట్యా నిగృహ్ణాన్నిరనుగ్రహోఽసి |
 జనస్య గోప్తాస్మి వికత్తమానో
 న శోభసే వృద్ధసభాసు ధృష్టః || 7 ||

271

యదా క్షితావేవ చరాచరస్య
 విదామ నిష్ఠాం ప్రభవం చ నిత్యం |
 తన్నామతోఽన్యద్ వ్యవహారమూలం
 నిరూప్యతాం సత్ క్రియయానుమేయం || 8 ||

272

ఏవం నిరుక్తం క్షితిశబ్దవృత్త -
 మసన్నిధానాత్పరమాణవో యే |
 అవిద్యయా మనసా కల్పితాస్తే
 యేషాం సమూహేన కృతో విశేషః || 9 ||

273

ఏవం కృశం స్థూలమణుర్బుహద్యద్
 అసచ్చ సజ్జీవమజీవమన్యత్ |

ద్రవ్యస్వభావాశయకాలకర్మ -

నామ్నాజయావేహి కృతం ద్వితీయం || 10 ||

274

జ్ఞానం విశుద్ధం పరమార్థమేక -

మనంతరం త్వబహిర్భూహ్మ సత్యం |

ప్రత్యక్ ప్రశాంతం భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞం

యద్వాసుదేవం కవయో వదంతి || 11 ||

275

రహూగణైతత్తపసా న యాతి

న చేజ్యయా నిర్వపణాద్ గృహాద్వా |

నచ్ఛందసా నైవ జలాగ్నిసూర్యై -

ర్వినా మహత్పాదరజోఽభిషేకం || 12 ||

276

యత్రోత్తమశ్లోకగుణానువాదః

ప్రస్తూయతే గ్రామ్యకథావిఘాతః |

నిషేవ్యమాణోఽనుదినం ముముక్షో -

ర్మతిం సతీం యచ్ఛతి వాసుదేవే || 13 ||

277

అహం పురా భరతో నామ రాజా

విముక్తదృష్టశ్రుతసంగబంధః |

ఆరాధనం భగవత ఈహమానో

మృగోఽభవం మృగసంగాద్ధతార్థః || 14 ||

278

సా మాం స్మృతిర్మృగదేహేఽపి వీర

కృష్ణార్చనప్రభవా నో జహాతి |

అథో అహం జనసంగాదసంగో

విశంకమానోఽవివృతశ్చరామి || 15 ||

279

తస్మాన్నరోఽసంగసుసంగజాత -

జ్ఞానాసినేహైవ వివృక్ష్ణమోహః |

హరిం తదీహాకథనశ్రుతాభ్యాం

లబ్ధస్మృతిర్యాత్యతిపారమధ్వనః || 16 ||

280

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే బ్రాహ్మణరహాగణసంవాదే ద్వాదశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ

దురత్యయేఽధ్వన్యజయా నివేశితో

రజస్తమఃసత్త్వవిభక్తకర్మదృక్ ।

స ఏష సార్థోఽర్థపరః పరిభ్రమన్

భవాటవీం యాతి న శర్మ విందతి ॥ 1 ॥

281

యస్యామిమే షణ్మరదేవ దస్యవః

సార్థం విలుంపంతి కునాయకం బలాత్ ।

గోమాయవో యత్ర హరంతి సార్థికం

ప్రమత్తమావిశ్య యథోరణం వృకాః ॥ 2 ॥

282

ప్రభూతవీరుత్పణగుల్మగహ్వరే

కరోరదంశైర్మశక్తైరుపద్రుతః ।

క్వచిత్తు గంధర్వపురం ప్రపశ్యతి

క్వచిత్క్వచిచ్ఛాశురయోల్ముకగ్రహం ॥ 3 ॥

283

నివాసతోయద్రవిణాత్మబుద్ధి -

స్తతస్తతో ధావతి భో అటవ్యాం ।

క్వచిచ్ఛ వాత్యోత్థితపాంసుధూమ్రా

దిశో న జానాతి రజస్వలాక్షః ॥ 4 ॥

284

అదృశ్యర్ముల్లీస్వనకర్ణశూల

ఉలూకవాగ్భిర్వ్యధితాంతరాత్మా |

అపుణ్యవృక్షాన్ శ్రయతే క్షుధార్దితో

మరీచితోయాన్యభిధావతి క్వచిత్ || 5 ||

285

క్వచిద్వితోయాః సరితోఽభియాతి

పరస్పరం చాలషతే నిరంధః |

ఆసాద్య దావం క్వచిదగ్నితప్తో

నిర్విద్యతే క్వ చ యక్షైర్మృతాసుః || 6 ||

286

శూరైర్మృతస్వః క్వ చ నిర్విణ్ణచేతాః

శోచన్ విముహ్యన్నుపయాతి కశ్మలం |

క్వచిచ్ఛ గంధర్వపురం ప్రవిష్టః

ప్రమోదతే నిర్వృతవన్ముహూర్తం || 7 ||

287

చలన్ క్వచిత్కంటకశర్కరాంఘ్రి -

ర్మగారురుక్షుర్విమనా ఇవాస్తే |

పదే పదేభ్యంతరవహ్నినార్దితః

కౌటుంబికః క్రుధ్యతి వై జనాయ || 8 ||

288

క్వచిన్నిగీర్ణోఽజగరాహినా జనో

నావైతి కించిద్విపినేపవిధః |

దష్టః స్మ శేతే క్వ చ దందశూకై -

రంధోఽంధకూపే పతితస్తమిస్తే || 9 ||

289

కర్ణి స్మ చిత్తుద్రరసాన్ విచిన్వం -

స్తన్మక్షికాభిర్వ్యధితో విమానః |

తత్రాతికృచ్ఛాత్ప్రతిలబ్ధమానో

బలాద్విలుంపంత్యథ తం తతోఽన్యే || 10 ||

290

క్వచిచ్ఛ శీతాతపవాతవర్ష -

ప్రతిక్రియాం కర్తుమనీశ ఆస్తే |

క్వచిన్మితో విపణన్ యచ్ఛ కించిద్

విద్వేషమృచ్ఛత్యుత విత్తశార్యాత్ || 11 ||

291

క్వచిత్క్వచిత్క్షీణధనస్తు తస్మిన్

శయ్యాసనస్థానవిహారహీనః |

యాచన్ పరాదప్రతిలబ్ధకామః

పారక్యదృష్టిర్లభతేఽవమానం || 12 ||

292

అన్యోన్యవిత్తవ్యతిషంగవృద్ధ -

వైరానుబంధో వివహన్మితశ్చ |

అధ్వన్యముష్మిన్నురుకృచ్ఛ్యవిత్త -

బాధోపసర్హైర్విహరన్ విపన్నః || 13 ||

293

తాంస్తాన్ విపన్నాన్ స హి తత్ర తత్ర

విహాయ జాతం పరిగృహ్య సార్థః |

ఆవర్తతేఽద్యాపి న కశ్చిదత్ర

వీరాధ్వనః పారముషైతి యోగం || 14 ||

294

మనస్విన్ నిర్జితదిగ్గజేంద్రా

మమేతి సర్వే భువి బద్ధవైరాః |

మృధే శయీరన్న తు తద్యజంతి

యన్వ్యస్తదండో గతవైరోఽభియాతి || 15 ||

295

ప్రసజ్జతి క్వాపి లతాభుజాశ్రయ -

స్తదాశ్రయావ్యక్తపదద్విజస్పృహః |

క్వచిత్క్వదాచిద్ధరిచక్రతస్త్రసన్

సఖ్యం విధత్తే బకకంకగృహైః || 16 ||

296

తైర్వంచితో హంసకులం సమావిశ -

న్నరోచయన్ శీలముపైతి వానరాన్ |

తజ్జాతిరాసేన సునిర్వృతేంద్రియః

పరస్పరోద్వీక్షణవిస్మృతావధిః || 17 ||

297

ద్రుమేషు రంస్యన్ సుతదారవత్సలో

వ్యవాయదీనో వివశః స్వబంధనే |

క్వచిత్ప్రమాదాద్ధిరికందరే పతన్

వల్లీం గృహీత్వా గజభీత ఆస్థితః || 18 ||

298

అతః కథంచిత్ర విముక్త ఆపదః

పునశ్చ సార్థం ప్రవిశత్యరిందమ |

అధ్వన్యముష్మిన్నజయా నివేశితో

భ్రమంజనోఽద్యాపి న వేద కశ్చన || 19 ||

299

రహూగణ త్వమపి హ్యధ్వనోఽస్య

సన్న్యస్తదండః కృతభూతమైత్రః |

అసజ్జితాత్మా హరిసేవయా శితం

జ్ఞానాసిమాదాయ తరాతిపారం || 20 ||

300

రాజోవాచ

అహో నృజన్మాఖిలజన్మశోభనం

కిం జన్మభిస్తవపరైరప్యముష్మిన్ |

న యద్భ్రష్టికేశయశఃకృతాత్మనాం

మహాత్మనాం వః ప్రచురః సమాగమః || 21 ||

301

న హ్యద్భుతం త్వచ్ఛరణాబ్జరేణుభి -

ర్హతాంహసో భక్తిరధోక్షజేఽమలా |

మౌహూర్తికాద్యస్య సమాగమాచ్చ మే

దుస్తర్కమూలోఽపహతోఽవివేకః || 22 ||

302

నమో మహద్భ్యోఽస్తు నమః శిశుభ్యో

నమో యువభ్యో నమ ఆ వటుభ్యః |

యే బ్రాహ్మణా గామవధూతలింగా -

శ్చరంతి తేభ్యః శివమస్తు రాజ్ఞాం || 23 ||

303

శ్రీశుక ఉవాచ

ఇత్యేవముత్తరామాతః స వై బ్రహ్మర్షిసుతః

సింధుపతయ ఆత్మసతత్త్వం విగణయతః

పరానుభావః పరమకారుణికతయోపదిశ్య

రహూగణేన సకరుణమభివందితచరణ

ఆపూర్ణార్ణవ ఇవ నిభృతకరణోర్భ్యాశయో

ధరణిమిమాం విచచార || 24 ||

304

సౌవీరపతిరపి సుజనసమవగతపరమాత్మసతత్త్వ

ఆత్మన్యవిద్యాధ్యారోపితాం చ దేహాత్మమతిం విససర్జ

ఏవం హి నృప భగవదాశ్రితాశ్రితానుభావః || 25 ||

305

రాజోవాచ

యో హ వా ఇహ బహువిదా మహాభాగవత త్వయాభిహితః

పరోక్షేణ వచసా జీవలోకభవాధ్వా స హ్యోర్య -

మనీషయా కల్పితవిషయో నాంజసామ్యత్పన్నలోక -

సమధిగమః అథ తదేవైతద్దురవగమం సమవేతా -

నుకల్పేన నిర్దిశ్యతామితి || 26 ||

306

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం

పంచమస్కంధే త్రయోదశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥

స హోవాచ

య ఏష దేహాత్మమానినాం సత్త్వాదిగుణవిశేష -
వికల్పితకుశలాకుశలసమవహారవినిర్మితవివిధ -
దేహావలిభిర్వియోగసంయోగాద్యనాదిసంసారాను -
భవస్య ద్వారభూతేన షడింద్రియవర్గేణ తస్మి -
ందుర్గాఢ్యవదసుగమేఽధ్వన్యాపతిత ఈశ్వరస్య భగవతో
విష్ణోర్వశవర్తిన్యా మాయయా జీవలోకోఽయం యథా
వణిక్సార్థోఽర్థపరః స్వదేహనిష్పాదితకర్మానుభవః
శ్మశానవదశివతమాయాం సంసారాటవ్యాం గతో నాద్యాపి
విఫలబహుప్రతియోగేహస్తత్తాపోపశమనీం హరిగురు -
చరణారవిందమధుకరానుపదవీమవరుంధే యస్యాము హ
వా ఏతే షడింద్రియనామానః కర్మణా దస్యవ ఏవ తే ॥ 1 ॥

307

తద్యథా పురుషస్య ధనం యత్కించిద్ధర్మైపయికం
బహు కృచ్ఛాధిగతం సాక్షాత్పరమపురుషారాధన -
లక్షణో యోఽసౌ ధర్మస్తం తు సాంపరాయ ఉదాహరంతి |
తద్ధర్మ్యం ధనం దర్శనస్పర్శనశ్రవణాస్వాదనావ -
ప్రూణసంకల్పవ్యవసాయగృహగ్రామ్యోపభోగేన
కునాథస్యాజితాత్మనో యథా సార్థస్య విలుంపంతి ॥ 2 ॥

308

అథ చ యత్ర కౌటుంబికా దారాపత్యాదయో నామ్నా కర్మణా
వృకస్యగాలా ఏవానిచ్ఛతోఽపి కదర్యస్య కుటుంబిన
ఉరణకవత్సంరక్ష్యమాణం మిషతోఽపి హరంతి || 3 ||

309

యథా హ్యనువత్సరం కృష్యమాణమప్యదగ్ధబీజం క్షేత్రం
పునరేవావపనకాలే గుల్మతృణవీరుద్భిర్గహ్వరమివ
భవత్యేవమేవ గృహశ్రమః కర్మక్షేత్రం యస్మిన్న హి
కర్మాణ్యుత్సీదంతి యదయం కామకరండ ఏష ఆవసథః || 4 ||

310

తత్ర గతో దంశమశకసమాపసదైర్మనుజైః శలభ -
శకుంతతస్కరమూషకాదిభిరుపరుధ్యమానబహిఃప్రాణః
క్వచిత్ పరివర్తమానోఽస్మిన్నధ్వన్యవిద్యాకామకర్మభి -
రుపరక్తమనసానుపపన్నార్థం నరలోకం గంధర్వ -
నగరముపపన్నమితి మిథ్యాదృష్టిరనుపశ్యతి || 5 ||

311

తత్ర చ క్వచిదాతపోదకనిభాన్ విషయానుపధావతి
పానభోజనవ్యవాయాదివ్యసనలోలుపః || 6 ||

312

క్వచిచ్ఛాశేషదోషనిషదనం పురీషవిశేషం
తద్వర్ణగుణనిర్మితమతిః సువర్ణముపాదిత్సత్యగ్ని -
కామకాతర ఇవోల్ముకపిశాచం || 7 ||

313

అథ కదాచిన్నివాసపానీయద్రవిణాద్యనేకాత్మో -
పజీవనాభినివేశ ఏతస్యాం సంసారాటవ్యామితస్తతః
పరిధావతి || 8 ||

314

క్వచిచ్ఛ వాత్యైషమ్యయా ప్రమదయాఽఽరోహమారోపిత -
స్తత్కాలరజసా రజనీభూత ఇవాసాధుమర్యాదో
రజస్వలాక్షోఽపి దిగ్దేవతా అతిరజస్వలమతిర్న
విజానాతి || 9 ||

315

క్వచిత్సకృదవగతవిషయవైతథ్యః స్వయం
పరాభిధ్యానేన విభ్రంశితస్మృతిస్తయైవ
మరీచితోయస్తాయాంస్తానేవాభిధావతి || 10 ||

316

క్వచిదులూకర్మిల్లీస్వనవదతిపరుషరభసాటోపం
ప్రత్యక్షం పరోక్షం వా రిపురాజకులనిర్భర్త్సితేనా -
తివ్యధితకర్ణమూలహృదయః || 11 ||

317

స యదా దుర్ధపూర్వసుకృతస్తదా కారస్కరకాకతుండా -
ద్యపుణ్యద్రుమలతావిషోదపానవదుభయార్థశూన్య -
ద్రవిణాంజీవన్మృతాన్ స్వయం జీవన్మ్రీయమాణ
ఉపధావతి || 12 ||

318

ఏకదాసత్ప్రసంగాన్నికృతమతిర్వ్యదకస్తోతః స్థలనవద్
ఉభయతోఽపి దుఃఖదం పాఖండమభియాతి || 13 ||

319

యదా తు పరబాధయాంధ ఆత్మనే నోపనమతి తదా హి
పితృపుత్రబర్హిష్మతః పితృపుత్రాన్ వా స ఖలు
భక్షయతి || 14 ||

320

క్వచిదాసాద్య గృహం దావవత్ప్రియార్థవిధురమ -
సుఖోదర్కం శోకాగ్నినా దహ్యామానో భృశం
నిర్వేదముపగచ్ఛతి || 15 ||

321

క్వచిత్కాలవిషమితరాజకులరక్షసాపహృతప్రియతమ -
ధనాసుః ప్రమృతక ఇవ విగతజీవలక్షణ ఆస్తే || 16 ||

322

కదాచిన్మనోరథోపగతపితృపితామహాద్యసత్సదితి
స్వప్ననిర్వృతిలక్షణమనుభవతి || 17 ||

323

- క్వచిద్ గృహశ్రమకర్మచోదనాతిభరగిరి -
 మారురుక్షమాణో లోకవ్యసనకర్షితమనాః
 కంటకశర్కరాక్షేత్రం ప్రవిశన్నివ సీదతి || 18 || 324
- క్వచిచ్ఛ దుఃసహేన కాయాభ్యంతరవహ్నినా గృహీతసారః
 స్వకుటుంబాయ క్రుధ్యతి || 19 || 325
- స ఏవ పునర్నిద్రాజగరగృహీతోఽంధే తమసి మగ్నః
 శూన్యారణ్య ఇవ శేతే నాన్యత్ కించన వేద శవ
 ఇవాపవిద్ధః || 20 || 326
- కదాచిద్ భగ్నుమానదంష్ట్రో దుర్జనదందశూకైరలబ్ధ -
 నిద్రాక్షణో వ్యథితహృదయేనానుక్షీయమాణవిజ్ఞా -
 నోఽంధకూపేఽంధవత్పతతి || 21 || 327
- కర్హి స్మ చిత్కామమధులవాన్ విచిన్వన్ యదా
 పరదారపరద్రవ్యాణ్యవరుంధానో రాజ్ఞా స్వామిభిర్వా
 నిహతః పతత్యపారే నిరయే || 22 || 328
- అథ చ తస్మాదుభయథాపి హి కర్మాస్మిన్నాత్మనః
 సంసారావపనముదాహరంతి || 23 || 329
- ముక్తస్తతో యది బంధాద్దేవదత్త ఉపాచ్ఛినత్తి
 తస్మాదపి విష్ణుమిత్ర ఇత్యనవస్థితిః || 24 || 330
- క్వచిచ్ఛ శీతవాతాద్యనేకాధిదైవికభౌతికా -
 త్మీయానాం దశానాం ప్రతినివారణేఽకలోప్స
 దురంతచింతయా విషణ్ణ ఆస్తే || 25 || 331

క్వచిన్నిథో వ్యవహరన్ యత్కించద్ధనమన్యేభ్యో
వా కాకిణికామాత్రమప్యపహరన్ యత్కించద్వా
విద్వేషమేతి విత్తశార్యాత్ || 26 ||

332

అధ్వన్యముష్మిన్నిమ ఉపసర్గాస్తథా సుఖదుఃఖ -
రాగద్వేషభయాభిమానప్రమాదోన్మాదశోకమోహలోభ -
మాత్సర్యేర్ష్యావమానక్షత్తిపాసాధివ్యాధిజన్మ -
జరామరణాదయః || 27 ||

333

క్వాపి దేవమాయయా స్త్రియా భుజలతోపగూఢః ప్రస్కన్న -
వివేకవిజ్ఞానో యద్విహారగృహారంభాకులహృదయ -
స్తదాశ్రయావసక్తసుతదుహితృకలత్రభాషితావలోక -
విచేష్టితాపహృతహృదయ ఆత్మానమజితాత్మాపారేఽంధే
తమసి ప్రహిణోతి || 28 ||

334

కదాచిదీశ్వరస్య భగవతో విష్ణోశ్చక్రాత్పరమాణ్వాది -
ద్విపరార్థాపవర్గకాలోపలక్షణాత్పరివర్తితేన వయసా
రంహసా హరత ఆబ్రహ్మతృణస్తంబాదీనాం భూతానా -
మనిమిషతో మిషతాం విత్రస్తహృదయస్తమేవేశ్వరం
కాలచక్రనిజాయుధం సాక్షాద్భగవంతం యజ్ఞపురుషమనా -
దృత్య పాఖండదేవతాః కంకగృధ్రబకవటప్రాయా
ఆర్యసమయపరిహృతాః సాంకేత్యేనాభిధత్తే || 29 ||

335

యదా పాఖండిభిరాత్మవంచితైస్తైరురు వంచితో
బ్రహ్మకులం సమావసంస్తేషాం శీలముపనయనాది -
శ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠానేన భగవతో యజ్ఞ -
పురుషస్యారాధనమేవ తదరోచయన్ శూద్రకులం భజతే
నిగమాచారేఽశుద్ధితో యస్య మిథునీభావః కుటుంబభరణం
యథా వానరజాతేః || 30 ||

336

తత్రాపి నిరవరోధః స్వైరేణ విహరన్నతికృపణబుద్ధి -
రన్యోన్యముఖనిరీక్షణాదినా గ్రామ్యకర్మణైవ
విస్మృతకాలావధిః || 31 ||

337

క్వచిద్ ద్రుమవదైహికార్థేషు గృహేషు రంస్యన్ యథా
వానరః సుతదారవత్సలో వ్యవాయక్షణః || 32 ||

338

ఏవమధ్వన్యవరుంధానో మృత్యుగజభయాత్తమసి
గిరికందరప్రాయే || 33 ||

339

క్వచిచ్ఛీతవాతాద్యనేకదైవికభౌతికాత్మీయానాం
దుఃఖానాం ప్రతినివారణేఽకల్పో దురంతవిషయవిషణ్ణ
ఆస్తే || 34 ||

340

క్వచిన్మిత్రో వ్యవహరన్ యత్కించద్ధనముపయాతి
విత్తశార్థేన || 35 ||

341

క్వచిత్క్షీణధనః శయాసనాశనాద్యుపభోగవిహీనో
యావదప్రతిలబ్ధమనోరథోపగతాదానేఽవసితమతి -
స్తతస్తతోఽవమానాదీని జనాదభిలభతే || 36 ||

342

ఏవం విత్తవ్యతిషంగవివృద్ధవైరానుబంధోఽపి
పూర్వవాసనయా మిథ ఉద్వహత్యథాపవహతి || 37 ||

343

ఏతస్మిన్ సంసారాధ్వని నానాక్లేశోపసర్గబాధిత
ఆపన్నవిపన్నో యత్ర యస్తము హ వావేతరస్తత్ర
విసృజ్య జాతం జాతముపాదాయ శోచన్ముహ్యన్ బిభ్య -
ద్వివదన్ క్రందన్ సంహృష్యన్గాయన్నహ్యమానః
సాధువర్జితో నైవావర్తతేఽద్యాపి యత ఆరబ్ధ
ఏష నరలోకసార్థో యమధ్వనః పారముపదిశంతి || 38 ||

344

యదిదం యోగానుశాసనం న వా ఏతదవరుంధతే
యన్మృస్తదండా మునయ ఉపశమశీలా ఉపరతాత్మానః
సమవగచ్ఛంతి || 39 ||

345

యదపి దిగిభజయిన్ యజ్విన్ యే వై రాజర్షయః కిం తు
పరం మృధే శయీరన్నస్యామేవ మమేయమితి కృతవైరాను -
బంధాయాం విసృజ్య స్వయముపసంహృతాః || 40 ||

346

కర్మవల్లీమవలంబ్య తత ఆపదః కథంచిన్నరకాద్విముక్తః
పునరప్యేవం సంసారాధ్వని వర్తమాన్ నరలోకసార్థ -
ముపయాతి ఏవముపరిగతోఽపి || 41 ||

347

తస్యేదముపగాయంతి —
ఆర్షభస్యేహ రాజర్షేర్మనసాపి మహాత్మనః |
నానువర్తార్హతి నృపో మక్షికేవ గరుత్మతః || 42 ||

348

యో దుస్త్వజాందారసుతాన్ సుహృద్రాజ్యం
హృదిస్పృశః |
జహౌ యువైవ మలవదుత్తమశ్లోకలాలసః || 43 ||

349

యో దుస్త్వజాన్ క్షితిసుతస్వజనార్థదారాన్
ప్రార్థ్యాం శ్రియం సురవరైః సదయావలోకాం |
నైచ్చన్మృపస్తదుచితం మహతాం మధుద్విట్
సేవానురక్తమనసామభవోఽపి ఫల్గుః || 44 ||

350

యజ్ఞాయ ధర్మపతయే విధినైపుణాయ
యోగాయ సాంఖ్యశిరసే ప్రకృతీశ్వరాయ |
నారాయణాయ హరయే నమ ఇత్యుదారం
హాస్యన్మృగత్వమపి యః సముదాజహర || 45 ||

351

య ఇదం భాగవతసభాజితావదాతగుణకర్మణో
 రాజర్షేర్భరతస్యానుచరితం స్వస్త్వయనమాయుష్యం
 ధన్యం యశస్యం స్వర్గాపవర్గ్యం వానుశృణో -
 త్యాఖ్యాస్యత్యభినందతి చ సర్వా ఏవాశిష
 ఆత్మన ఆశాస్తే న కాంచన పరత ఇతి || 46 ||

352

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే భరతోపాఖ్యానే పారోక్ష్యవివరణం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే పంచదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

భరతస్యాత్మజః సుమతిర్నామాభిహితో యము హ వావ
కేచిత్పాఖండిన ఋషభపదవీమనువర్తమానం చానార్యా
అవేదసమామ్నాతాం దేవతాం స్వమనీషయా పాపీయస్యా
కలౌ కల్పయిష్యంతి ॥ 1 ॥

353

తస్మాద్ వృద్ధసేనాయాం దేవతాజిన్నామ
పుత్రోఽభవత్ ॥ 2 ॥

354

అథాసుర్యాం తత్తనయో దేవద్యుమ్నస్తతో ధేనుమత్యాం
సుతః పరమేష్ఠీ తస్య సువర్చలాయాం ప్రతీహ ఉపజాతః ॥ 3 ॥

355

య ఆత్మవిద్యామాఖ్యాయ స్వయం సంశుద్ధో
మహాపురుషమనుసస్మార ॥ 4 ॥

356

ప్రతీహాత్సువర్చలాయాం ప్రతిహర్తాదయస్తయ ఆసన్నిజ్యా -
కోవిదాః సూనవః ప్రతిహర్తుః స్తుత్యామజభూమానా -
వజనిషాతాం ॥ 5 ॥

357

భూమ్న ఋషికుల్యాయాముద్గీఢస్తతః ప్రస్తావో
దేవకుల్యాయాం ప్రస్తావాన్నియుత్సాయాం హృదయజ
ఆసీద్విభుర్విభో రత్యాం చ పృథుషేణస్తస్మాన్నక్త

ఆకూత్యాం జజ్ఞే నక్తాద్ ద్రుతిపుత్రో గయో రాజర్షిప్రవర
ఉదారశ్రవా అజాయత సాక్షాద్భగవతో విష్ణోర్జగద్రి -
రక్షిషయా గృహీతసత్త్వస్య కలాఽఽత్మవత్త్వాది -
లక్షణేన మహాపురుషతాం ప్రాప్తః || 6 ||

358

స వై స్వధర్మేణ ప్రజాపాలనపోషణప్రీణనోపలాలనా -
నుశాసనలక్షణేనేజ్యాదినా చ భగవతి మహాపురుషే
పరావరే బ్రహ్మణి సర్వాత్మనార్పితపరమార్థలక్షణేన
బ్రహ్మవిచ్ఛరణానుసేవయాఽఽపాదితభగవద్భక్తియోగేన
చాభీక్షశః పరిభావితాతిశుద్ధమతిరుపరతానాత్మ్య
ఆత్మని స్వయముపలభ్యమానబ్రహ్మాత్మానుభవోఽపి
నిరభిమాన ఏవావనిమజూగుపత్ || 7 ||

359

తస్యేమాం గాథాం పాండవేయ పురావిద ఉపగాయంతి || 8 ||

360

గయం నృపః కః ప్రతియాతి కర్మభి -
ర్యజ్వాభిమానీ బహువిధ్రుగోష్ఠా |
సమాగతశ్చిః సదసస్పతిః సతాం
సత్సేవకోఽన్యో భగవత్కలామృతే || 9 ||

361

యమభ్యషించన్ పరయా ముదా సతీః
సత్యాశిషో దక్షకన్యాః సరిద్భిః |
యస్య ప్రజానాం దుదుహే ధరాఽఽశిషో
నిరాశిషో గుణవత్సన్నతోధాః || 10 ||

362

ఛందాంస్యకామస్య చ యస్య కామాన్
దుదూహురాజహ్రురథో బలిం నృపాః |
ప్రత్యంచితా యుధి ధర్మేణ విప్రా
యదాశిషాం షష్ఠమంశం పరేత్య || 11 ||

363

యస్యాధ్వరే భగవానధ్వరాత్మా
 మఘాని మాద్యత్పురుసోమపీథే ।
 శ్రద్ధావిశుద్ధాచలభక్తియోగ -
 సమర్పితేజ్యాఫలమాజహర ॥ 12 ॥

364

యత్ప్రిణనాద్భర్తిషి దేవతిర్యజ్
 మనుష్యవీరుత్పణమావిరించాత్ ।
 ప్రీయేత సద్యః స హ విశ్వజీవః
 ప్రీతః స్వయం ప్రీతిమగాధయస్య ॥ 13 ॥

365

గయాధ్యయంత్యాం చిత్రరథః సుగతిరవరోధన ఇతి త్రయః
 పుత్రా బభూవుశ్చిత్రరథాదూర్ణాయాం సమ్రాడజనిష్ఠ ॥ 14 ॥

366

తత ఉత్కలాయాం మరీచిర్మరీచేర్బిందుమత్యాం బిందుమా -
 నుదపద్యత తస్మాత్సరఘాయాం మధుర్నామాభవన్మథోః
 సుమనసి వీరవ్రతస్తతో భోజాయాం మంథుప్రమంథూ
 జజ్ఞాతే మంథోః సత్యాయాం భౌవనస్తతో
 దూషణాయాం త్వష్టాజనిష్ఠ త్వష్టుర్విరోచనాయాం
 విరజో విరజస్య శతజిత్పువరం పుత్రశతం కన్యా చ
 విషూచ్యాం కిల జాతం ॥ 15 ॥

367

తత్రాయం శ్లోకః —
 ప్రైయవ్రతం వంశమిమం విరజశ్చరమోద్భవః ।
 అకరోదత్యలం కీర్త్యా విష్ణుః సురగణం యథా ॥ 16 ॥

368

॥ ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే ప్రైయవ్రతవంశానుకీర్తనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే షోడశోఽధ్యాయః ॥

రాజోవాచ

ఉక్తస్త్వయా భూమండలాయామవిశేషో యావదాదిత్య -
స్తపతి యత్ర చాసౌ జ్యోతిషాం గణైశ్చంద్రమా వా
సహ దృశ్యతే ॥ 1 ॥

369

తత్రాపి ప్రియవ్రతరథచరణపరిఖాతైః సప్తభిః
సప్త సింధవ ఉపక్లప్తౌ యత ఏతస్యాః సప్తద్వీప -
విశేషవికల్పస్త్వయా భగవన్ ఖలు సూచిత
ఏతదేవాఖిలమహం మానతో లక్షణతశ్చ సర్వం
విజిజ్ఞాసామి ॥ 2 ॥

370

భగవతో గుణమయే స్థూలరూప ఆవేశితం మనో
హ్యగుణేఽపి సూక్ష్మతమ ఆత్మజ్యోతిషి పరే
బ్రహ్మణి భగవతి వాసుదేవాఖ్యే క్షమమావేశితుం
తదు హైతద్గురోర్హస్యనువర్ణయితుమితి ॥ 3 ॥

371

ఋషిరువాచ

న వై మహారాజ భగవతో మాయాగుణవిభూతేః
కాష్టాం మనసా వచసా వాధిగంతుమలం
విబుధాయుషాపి పురుషస్తస్మాత్ప్రాధాన్యేనైవ

భూగోలకవిశేషం నామరూపమానలక్షణతో

వ్యాఖ్యాస్యామః || 4 ||

372

యో వాయం ద్వీపః కువలయకమలకోశాభ్యంతర -

కోశో నియుతయోజనవిశాలః సమవర్తులో

యథా పుష్కరపత్రం || 5 ||

373

యస్మిన్నవ వర్షాణి నవయోజనసహస్రాయామా -

న్యష్టభిర్మర్యాదాగిరిభిః సువిభక్తాని భవంతి || 6 ||

374

ఏషాం మధ్యే ఇలావృతం నామాభ్యంతరవర్షం యస్య

నాభ్యామవస్థితః సర్వతః సౌవర్ణః కులగిరిరాజో

మేరుర్ద్వీపాయామసమున్నాహః కర్ణికాభూతః కువలయ -

కమలస్య మూర్ధని ద్వాత్రింశత్ సహస్రయోజనవితతో

మూలే షోడశసహస్రం తావతాంతర్భూమ్యాం ప్రవిష్టః || 7 ||

375

ఉత్తరోత్తరేణేలావృతం నీలః శ్వేతః శృంగవానితి

త్రయో రమ్యకహిరణ్యమయకురూణాం వర్షాణాం మర్యాదాగిరయః

ప్రాగాయతా ఉభయతః క్షారోదావధయో ద్విసహస్రపుథవ

ఏకైకశః పూర్వస్మాత్పూర్వస్మాదుత్తర ఉత్తరో

దశాంశాధికాంశేన దైర్ఘ్య ఏవ హ్రసంతి || 8 ||

376

ఏవం దక్షిణేనేలావృతం నిషధో హేమకూటో హిమాలయ

ఇతి ప్రాగాయతా యథా నీలాదయోఽయుతయోజనోత్పేధా

హరివర్షకింపురుషభారతానాం యథాసంఖ్యం || 9 ||

377

తథైవేలావృతమపరేణ పూర్వేణ చ మాల్యవద్గంధమాదనా -

వానీలనిషధాయతౌ ద్విసహస్రం పప్రథతుః కేతుమాల -

భద్రాశ్వయోః సీమానం విదధాతే || 10 ||

378

మందరో మేరుమందరః సుపార్శ్వః కుముద ఇత్యయుతయోజన -
 విస్తారోన్నాహ మేరోశ్చతుర్దిశమవష్టంభగిరయ
 ఉపక్లప్తాః || 11 ||

379

చతుర్ద్వేతేషు చూతజంబూకదంబన్యగ్రోధాశ్చత్వారః
 పాదపప్రవరాః పర్వతకేతవ ఇవాధిసహస్ర -
 యోజనోన్నాహస్తావద్ విటపవితతయః
 శతయోజనపరిణాహః || 12 ||

380

హ్రదాశ్చత్వారః పయోమధ్విక్షురసమృష్టజలా
 యదుపస్పర్శిన ఉపదేవగణా యోగైశ్వర్యాణి
 స్వాభావికాని భరతర్షభ ధారయంతి || 13 ||

381

దేవోద్యానాని చ భవంతి చత్వారి నందనం చైత్రరథం
 వైభ్రాజకం సర్వతోభద్రమితి || 14 ||

382

యేష్వమరపరివృధాః సహ సురలలనాలలామయాథపతయ
 ఉపదేవగణైరుపగీయమానమహిమానః కిల విహరంతి || 15 ||

383

మందరోత్సంగ ఏకాదశశతయోజనోత్తంగదేవచూత -
 శిరసో గిరిశిఖరస్థూలాని ఫలాన్యమృతకల్పాని
 పతంతి || 16 ||

384

తేషాం విశీర్యమాణానామతిమధురసురభిసుగంధి -
 బహులారుణరసోదేనారుణోదా నామ నదీ మందరగిరి -
 శిఖరాన్నిపతంతీ పూర్వేణేలావృతముపస్థావయతి || 17 ||

385

యదుపజోషణాద్భవాన్యా అనుచరీణాం పుణ్యజనవధూనా -
 మవయవస్పర్శసుగంధవాతో దశయోజనం సమంతాదను -
 వాసయతి || 18 ||

386

ఏవం జంబూఫలానామత్యుచ్చనిపాతవిశీర్ణానామనస్థి -
ప్రాయాణామిభకాయనిభానాం రసేన జంబూ నామ నదీ
మేరుమందరశిఖరాదయుతయోజనాదవనితలే నిపతంతీ
దక్షిణేనాత్మానం యావదిలావృతముపస్యందయతి || 19 ||

387

తావదుభయోరపి రోధసోర్యా మృత్తికా తద్రసేనాను -
విధ్యమానా వాయ్వర్కసంయోగవిపాకేన సదామరలోకా -
భరణం జాంబూనదం నామ సువర్ణం భవతి || 20 ||

388

యదు హ వావ విబుధాదయః సహ యువతిభిర్ముకుటకటక -
కటిసూత్రాద్యాభరణరూపేణ ఖలు ధారయంతి || 21 ||

389

యస్తు మహాకదంబః సుపార్శ్వనిరూఢో యాస్తస్య
కోటరేభ్యో వినిఃసృతాః పంచాయామపరిణాహాః
పంచ మధుధారాః సుపార్శ్వశిఖరాత్పతంత్యో -
ఽపరేణాత్మానమిలావృతమనుమోదయంతి || 22 ||

390

యా హ్యుపయుంజానానాం ముఖనిర్వాసితో వాయుః సమంతా -
చ్ఛతయోజనమనువాసయతి || 23 ||

391

ఏవం కుముదనిరూఢో యః శతవల్గో నామ వటస్తస్య
స్కంధేభ్యో నీచీనాః పయోదధి మధుఘృతగుడాన్నా -
ద్యంబరశయ్యాసనాభరణాదయః సర్వ ఏవ కామదుఘా నదాః
కుముదాగ్రాత్పతంతస్తముత్తరేణేలావృతముప -
యోజయంతి || 24 ||

392

యానుపజుషాణానాం న కదాచిదపి ప్రజానాం
వలీపలితక్లమస్వేదదౌర్గంధ్యజరామయ -
మృత్యుశీతోష్ణవైవర్ణ్యోపసర్గాదయస్తాప -
విశేషా భవంతి యావజ్జీవం సుఖం నిరతిశయమేవ || 25 ||

393

కురంగకురరకుసుంభవైకంకత్రికూటశిశిరపతంగ -
 రుచకనిషధశినీవాసకపిలశంఖవైదూర్యజారుధి -
 హంసర్షభనాగకాలంజరనారదాదయో వింశతిగిరయో
 మేరోః కర్ణికాయా ఇవ కేసరభూతా మూలదేశే
 పరిత ఉపక్లప్తాః || 26 ||

394

జరదేవకూటౌ మేరుం పూర్వేణాష్టాదశయోజనసహస్ర -
 ముదగాయతౌ ద్విసహస్రం పృథుతుంగౌ భవతః |
 ఏవమపరేణ పవనపారియాత్రౌ దక్షిణేన కైలాసకరవీరౌ
 ప్రాగాయతావేవముత్తరతస్త్రిశృంగమకరావష్టభిరేతైః
 పరిస్తృతోఽగ్నిరివ పరితశ్చకాస్తి కాంచనగిరిః || 27 ||

395

మేరోర్మూర్ధని భగవత ఆత్మయోనేర్మధ్యత ఉపక్లప్తాం
 పురీమయుతయోజనసాహస్రీం సమచతురస్రాం శాతకౌభీం
 వదంతి || 28 ||

396

తామను పరితో లోకపాలానామష్టానాం యథాదిశం
 యథారూపం తురీయమానేన పురోఽష్టావృషక్లప్తాః || 29 ||

397

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే భువనకోశవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే సప్తదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

తత్ర భగవతః సాక్షాద్యజ్ఞలింగస్య విష్ణోర్విక్రమతో
వామపాదాంగుష్ఠనఖనిర్భిన్నోర్ధ్వాండకటాహవివరేణా -
ంతఃప్రవిష్టా యా బాహ్యజలధారా తచ్ఛరణపంకజా -
వనేజనారుణకింజల్కోపరంజితాఖిలజగదఘ -
మలాపహోపస్పర్శనామలా సాక్షాద్భాగవత్పదీ -
త్యనుపలక్ష్మితవచోఽభిధీయమానాతిమహతా
కాలేన యుగసహస్రోపలక్షణేన దివో
మూర్ధన్యవతతార యత్తద్విష్ణుపదమాహుః ॥ 1 ॥

398

యత్ర హ వావ వీరవ్రత ఔత్తానపాదిః పరమభాగవతో -
ఽస్మత్కులదేవతాచరణారవిందోదకమితి యామనుసవన -
ముత్కృప్యమాణభగవద్భక్తియోగేన దృఢం
క్లిద్యమానాంతర్హృదయ ఔత్కంఠ్యవివశామీలిత -
లోచనయుగలకుడ్మలవిగలితామలబాష్పకలయాభివ్యజ్య -
మానరోమపులకకులకోఽధునాపి పరమాదరేణ శిరసా
బిభర్తి ॥ 2 ॥

399

తతః సప్త ఋషయస్తత్ప్రభావాభిజ్ఞా యాం నను తపస
ఆత్యంతిక్రీ సిద్ధిరేతావతీ భగవతి సర్వాత్మని

వాసుదేవేఽనుపరతభక్తియోగలాభేనైవో -

పేక్షితాన్యార్థాత్మగతయో ముక్తిమివాగతాం ముముక్షవ
ఇవ సబహుమానమద్యాపి జటాజూటైరుద్వహంతి || 3 ||

400

తతోఽనేకసహస్రకోటివిమానానీకసంకులదేవయానేనా -

వతరంతీందుమండలమావార్య బ్రహ్మసదనే నిపతతి || 4 ||

401

తత్ర చతుర్థా భిద్యమానా చతుర్భిర్నామభిశ్చతుర్ద్విశ -

మభిస్పందంతీ నదనదీపతిమేవాభినివిశతి

సీతాలకనందా చక్షుర్భద్రైతి || 5 ||

402

సీతా తు బ్రహ్మసదనాత్కేసరాచలాదిగిరిశిఖరేభ్యో -

ఽధోఽధః ప్రస్తవంతీ గంధమాదనమూర్ధసు పతిత్వాంతరేణ

భద్రాశ్వవర్షం ప్రాచ్యాం దిశి క్షారసముద్ర -

మభిప్రవిశతి || 6 ||

403

ఏవం మాల్యవచ్ఛిఖరాన్నిష్ఠతంతీ తతోఽనుపరతవేగా

కేతుమాలమభి చక్షుః ప్రతీచ్యాం దిశి సరిత్పతిం

ప్రవిశతి || 7 ||

404

భద్రా చోత్తరతో మేరుశిరసో నిపతితా గిరిశిఖరా -

ద్గిరిశిఖరమతిహాయ శృంగవతః శృంగాదవస్యంద -

మానా ఉత్తరాంస్తు కురూనభిత ఉదీచ్యాం దిశి జలధి -

మభిప్రవిశతి || 8 ||

405

తథైవాలకనందా దక్షిణేన బ్రహ్మసదనాద్భహూని

గిరికూటాన్యతిక్రమ్య హేమకూటాద్దైమకూటాన్యతి -

రభసతరరంహసా లురయంతీ భారతమభివర్షం

దక్షిణస్యాం దిశి జలధిమభిప్రవిశతి యస్యాం స్నానార్థం

చాగచ్ఛతః పుంసః పదే పదేఽశ్వమేధరాజసూయాదీనాం
ఫలం న దుర్లభమితి || 9 ||

406

అన్యే చ నదా నద్యశ్చ వర్షే వర్షే సంతి బహుశో
మేర్వాదిగిరిదుహితరః శతశః || 10 ||

407

తత్రాపి భారతమేవ వర్షం కర్మక్షేత్రమన్యాన్యష్ట
వర్షాణి స్వర్గిణాం పుణ్యశేషోపభోగస్థానాని
భౌమాని స్వర్గపదాని వ్యపదిశంతి || 11 ||

408

ఏషు పురుషాణామయుతపురుషాయుర్వర్షాణాం దేవ -
కల్పానాం నాగాయుతప్రాణానాం వజ్రసంహననబలవయో -
మోదప్రముదితమహాసౌరతమిథునవ్యవాయాపవర్గవర్ష -
ధృతైకగర్భకలత్రాణాం తత్ర తు త్రేతాయుగసమః
కాలో వర్తతే || 12 ||

409

యత్ర హ దేవపతయః స్వైః స్వైర్గణనాయకైర్విహిత -
మహార్హణాః సర్వర్తుకుసుమస్తబకఫలకిసలయ -
శ్రియాఽఽనమ్యమానవిటపలతావిటపిభిరుపశుంభమాన -
రుచిరకాననాశ్రమాయతనవర్షగిరిద్రోణీషు తథా
చామలజలాశయేషు వికచవివిధనవనరుహామోదముదిత -
రాజహంసజలకుక్కుటకారండవసారసచక్రవాకాదిభి -
ర్మధుకరనికరాకృతిభిరుపకూజితేషు జలక్రీడాదిభి -
ర్విచిత్రవినోదైః సులలితసురసుందరీణాం
కామకలిలవిలాసహాసలీలావలోకాకృష్టమనో -
దృష్టయః స్వైరం విహరంతి || 13 ||

410

నవస్వపి వర్షేషు భగవాన్నారాయణో మహాపురుషః
పురుషాణాం తదనుగ్రహాయాత్మతత్త్వవ్యూహేనాత్మనా -
ద్యాపి సన్నిధీయతే || 14 ||

411

ఇలావృతే తు భగవాన్ భవ ఏక ఏవ పుమాన్న హ్యన్య -
స్తత్రాపరో నిర్విశతి భవాన్యాః శాపనిమిత్తజ్ఞో
యత్ప్రవేక్ష్యతః స్త్రీభావస్తత్పశ్చాద్వక్ష్యామి || 15 ||

412

భవానీనాథైః స్త్రీగణార్బుదసహస్రైరవరుధ్యమానో
భగవతశ్చతుర్మూర్తైర్మహాపురుషస్య తురీయాం తామసీం
మూర్తిం ప్రకృతిమాత్మనః సంకర్షణసంజ్ఞామాత్మసమాధి -
రూపేణ సన్నిధాప్యైతదభిగృణన్ భవ ఉపధావతి || 16 ||

413

శ్రీభగవానువాచ
ఓం నమో భగవతే మహాపురుషాయ సర్వగుణసంఖ్యా -
నాయానంతాయావ్యక్తాయ నమ ఇతి || 17 ||

414

భజే భజన్యారణపాదపంకజం
భగస్య కృత్స్నస్య పరం పరాయణం |
భక్తేష్వలం భావితభూతభావనం
భవాపహం త్వా భవభావమీశ్వరం || 18 ||

415

న యస్య మాయాగుణచిత్తవృత్తిభి -
ర్నిరీక్షతో హ్యణ్వపి దృష్టిరజ్యతే |
ఈశే యథా నోఽజితమన్యురంహసాం
కస్తం న మన్యేత జిగీషురాత్మనః || 19 ||

416

అసద్భ్రశో యః ప్రతిభాతి మాయయా
క్షీబేవ మధ్వాసవతామ్రలోచనః |

న నాగవధ్యోఽర్హణ ఈశిరే హ్రీయా
యత్పాదయోః స్పర్శనధర్షితేంద్రియాః || 20 ||

417

యమాహురస్య స్థితిజన్మసంయమం
త్రిభిర్విహీనం యమనంతమృషయః |
న వేద సిద్ధార్థమివ క్వచిత్స్థితం
భూమండలం మూర్ధసహస్రధామసు || 21 ||

418

యస్యాద్య ఆసీద్ గుణవిగ్రహో మహాన్
విజ్ఞానధిష్ఠ్యో భగవానజః కిల |
యత్సంభవోఽహం త్రివృతా స్వతేజసా
వైకారికం తామసమైంద్రియం సృజే || 22 ||

419

ఏతే వయం యస్య వశే మహాత్మనః
స్థితాః శకుంతా ఇవ సూత్రయంత్రితాః |
మహానహం వైకృతతామసేంద్రియాః
సృజామ సర్వే యదనుగ్రహాదిదం || 23 ||

420

యన్నిర్మితాం కర్తృపి కర్మపర్వణీం
మాయాం జనోఽయం గుణసర్గమోహితః |
న వేద నిస్తారణయోగమంజసా
తస్మై నమస్తే విలయోదయాత్మనే || 24 ||

421

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే సప్తదశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే అష్టాదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

తథా చ భద్రశ్రవా నామ ధర్మసుతస్తత్కులపతయః

పురుషో భద్రాశ్వవర్షే సాక్షాద్భగవతో

వాసుదేవస్య ప్రియాం తనుం ధర్మమయీం హయశీర్షా -

భిధానాం పరమేణ సమాధినా సన్నిధాప్యేదమభి -

గృణంత ఉపధావంతి ॥ 1 ॥

422

భద్రశ్రవస ఉచుః

ఓం నమో భగవతే ధర్మాయాత్మవిశోధనాయ నమ ఇతి ॥ 2 ॥

423

అహో విచిత్రం భగవద్విచేష్టితం

ఘ్నంతం జనోఽయం హి మిషన్న పశ్యతి ।

ధ్యాయన్నసద్వర్తి వికర్మ సేవితం

నిర్హృత్య పుత్రం పితరం జిజీవిషతి ॥ 3 ॥

424

వదంతి విశ్వం కవయః స్మ నశ్వరం

పశ్యంతి చాధ్యాత్మవిదో విపశ్చితః ।

తథాపి ముహ్యంతి తవాజ మాయయా

సువిస్మితం కృత్యమజం నతోఽస్మి తం ॥ 4 ॥

425

విశోద్భవస్థాననిరోధకర్మ తే
 హ్యకర్తురంగీకృతమప్యపావృతః |
 యుక్తం న చిత్తం త్వయి కార్యకారణే
 సర్వాత్మని వ్యతిరిక్తే చ వస్తుతః || 5 ||

426

వేదాన్ యుగాంతే తమసా తిరస్కృతాన్
 రసాతలాద్యో నృతురంగవిగ్రహః |
 ప్రత్యాదదే వై కవయేఽభియాచతే
 తస్మై నమస్తేఽవితథేహితాయ ఇతి || 6 ||

427

హరివర్షే చాపి భగవాన్నరహరిరూపేణాస్తే
 తద్రూపగ్రహణనిమిత్తముత్తరత్రాభిధాన్యే |
 తద్దయితం రూపం మహాపురుషగుణభాజనో మహా -
 భాగవతో దైత్యదానవకులతీర్థీకరణశీలాచరితః
 ప్రహ్లాదోఽవ్యవధానానన్యభక్తియోగేన సహ
 తద్వర్షపురుషైరుపాస్తే ఇదం చోదాహరతి || 7 ||

428

ఓం నమో భగవతే నరసింహాయ నమస్తేజస్తేజసే
 ఆవిరావిర్భవ వజ్రనఖ వజ్రదంష్ట్ర కర్మాశయాన్
 రంధయ రంధయ తమో గ్రస గ్రస ఓం స్వాహా |
 అభయమభయమాత్మని భూయిష్టా ఓం క్షౌం || 8 ||

429

స్వస్త్వస్తు విశ్వస్య ఖలః ప్రసీదతాం
 ధ్యాయంతు భూతాని శివం మిథో ధియా |
 మనశ్చ భద్రం భజతాదధోక్షజే
 ఆవేశ్యతాం నో మతిరప్యహైతుకీ || 9 ||

430

మాగారదారాత్మజవిత్తబంధుషు
 సంగో యది స్యాద్భగవత్ప్రియేషు నః |

యః ప్రాణవృత్త్యా పరితుష్ట ఆత్మవాన్
సిద్ధ్యత్యదూరాన్న తథేంద్రియప్రియః || 10 ||

431

యత్సంగలబ్ధం నిజవీర్యవైభవం
తీర్థం ముహుః సంస్పృశతాం హి మానసం |
హరత్యజోఽంతః శ్రుతిభిర్గతోఽంగజం
కో వై న సేవేత ముకుందవిక్రమం || 11 ||

432

యస్యాస్తి భక్తిర్భగవత్యకించనా
సర్వైర్గుణైస్తత్ర సమాసతే సురాః |
హరావభక్తస్య కుతో మహద్గుణా
మనోరథేనాసతి ధావతో బహిః || 12 ||

433

హరిర్హి సాక్షాద్భగవాన్ శరీరిణా -
మాత్మా రుషాణామివ తోయమీప్సితం |
హిత్వా మహాంస్తం యది సజ్జతే గృహే
తదా మహత్త్వం వయసా దంపతీనాం || 13 ||

434

తస్మాద్రజోరాగవిషాదమన్య -
మానస్సహభయదైన్యాధిమూలం |
హిత్వా గృహం సంస్మృతిచక్రవాలం
నృసింహపాదం భజతాకుతోభయమితి || 14 ||

435

కేతుమాలేఽపి భగవాన్ కామదేవస్వరూపేణ లక్ష్మ్యః
ప్రియచిక్రీర్షయా ప్రజాపతేర్దుహిత్యాణాం పుత్రాణాం
తద్వర్షపతీనాం పురుషాయుషాహోరాత్రపరిసంఖ్యానానాం
యాసాం గర్భా మహాపురుషమహాస్తతేజసోద్వేజిత -
మనసాం విధ్వస్తా వ్యసవః సంవత్సరాంతే
వినిపతంతి || 15 ||

436

అతీవ సులలితగతివిలాసవిలసితరుచిరహాసలేశావ -
 లోకలీలయా కించిదుత్తంభితసుందరభ్రూమండలసుభగ -
 వదనారవిందశ్రియా రమాం రమయన్నింద్రియాణి రమయతే || 16 ||

437

తద్భగవతో మాయామయం రూపం పరమసమాధియోగేన రమా
 దేవీ సంవత్సరస్య రాత్రిషు ప్రజాపతేర్దుహితృభిరుపే -
 తాహాసు చ తద్భర్తృభిరుపాస్తే ఇదం చోదాహరతి || 17 ||

438

ఓం హ్రం హ్రీం హ్రూం ఓం నమో భగవతే హృషీకేశాయ
 సర్వగుణవిశేషైర్విలక్ష్మితాత్మనే ఆకూతీనాం
 చిత్తీనాం చేతసాం విశేషాణాం చాధిపతయే
 షోడశకలాయచ్చందోమయాయాన్నమయాయామృతమయాయ
 సర్వమయాయ సహసే ఓజసే బలాయ కాంతాయ కామాయ
 నమస్తే ఉభయత్ర భూయాత్ || 18 ||

439

స్త్రీయో వ్రతైస్త్యా హృషీకేశ్వరం స్వతో
 హ్యోరాధ్య లోకే పతిమాశాసతేఽన్యం |
 తాసాం న తే వై పరిపాంత్యపత్యం
 ప్రియం ధనాయూంషి యతోఽస్వతంత్రాః || 19 ||

440

స వై పతిః స్యాదకుతోభయః స్వయం
 సమంతతః పాతి భయాతురం జనం |
 స ఏక ఏవేతరథా మిథో భయం
 నైవాత్మలాభాదధి మన్యతే పరం || 20 ||

441

యా తస్య తే పాదసరోరుహార్హణం
 నికామయేత్సాఖిలకామలంపటా |
 తదేవ రాసీస్పితమీస్పితోఽర్చితో
 యద్భగ్నయాఞ్చా భగవన్ ప్రతప్యతే || 21 ||

442

మత్స్యాప్తయేఽజేశసురాసురాదయ -

స్తవ్యంత ఉగ్రం తప ఐంద్రియేధియః |

ఋతే భవత్పాదపరాయణాన్న మాం

విందంత్యహం త్వద్భదయా యతోఽజిత || 22 ||

443

స త్వం మమాప్యచ్యుత శీర్షి వందితం

కరాంబుజం యత్త్వదధాయి సాత్వతాం |

బిభర్షి మాం లక్ష్మ వరేణ్య మాయయా

క ఈశ్వరస్యేహితమూహితుం విభురితి || 23 ||

444

రమ్యకే చ భగవతః ప్రియతమం మాత్స్యమవతారరూపం

తద్వర్షపురుషస్య మనోః ప్రాకృదర్శితం స ఇదానీమపి

మహతా భక్తియోగేనారాధయతీదం చోదాహరతి || 24 ||

445

ఓం నమో భగవతే ముఖ్యతమాయ నమః సత్త్వాయ ప్రాణా -

యౌజసే సహసే బలాయ మహామత్స్యాయ నమ ఇతి || 25 ||

446

అంతర్బహిశ్చాఖిలలోకపాలకై -

రదృష్టరూపో విచరస్యరుస్వనః |

స ఈశ్వరస్త్యం య ఇదం వశేఽనయ -

న్నామ్నా యథా దారుమయీం నరః స్త్రియం || 26 ||

447

యం లోకపాలాః కిల మత్సరజ్వరా

హిత్వా యతంతోఽపి పృథక్ సమేత్య చ |

పాతుం న శేకుర్ద్విపదశ్చతుష్పదః

సరీసృపం స్థాణు యదత్ర దృశ్యతే || 27 ||

448

భవాన్ యుగాంతార్ణవ ఊర్మిమాలిని

క్షోణీమిమామోషధివీరుధాం నిధిం |

మయా సహోరు క్రమతేఽజ ఓజసా

తస్మై జగత్ప్రాణగణాత్మనే నమ ఇతి || 28 ||

449

హిరణ్మయేఽపి భగవాన్నివసతి కూర్మతనుం

బిభ్రాణస్తస్య తత్ప్రియతమాం తనుమర్యమా సహ
వర్షపురుషైః పితృగణాధిపతిరుపధావతి

మంత్రమిమం చానుజపతి || 29 ||

450

ఓం నమో భగవతే అకూపారాయ సర్వసత్త్వగుణ -

విశేషణాయానుపలక్షితస్థానాయ నమో వర్షణే

నమో భూమ్నై నమో నమోఽవస్థానాయ నమస్తే || 30 ||

451

యద్రూపమేతన్నిజమాయయార్పిత -

మర్థస్వరూపం బహురూపరూపితం |

సంఖ్యా న యస్యాస్త్యయథోపలంభనాత్

తస్మై నమస్తేఽవ్యపదేశరూపితే || 31 ||

452

జరాయుజం స్వేదజమండజోద్భిదం

చరాచరం దేవర్షిపితృభూతమైంద్రియం |

ద్యౌః ఖం క్షితిః శైలసరిత్సముద్ర -

ద్వీపగ్రహర్షేత్యభిధేయ ఏకః || 32 ||

453

యస్మిన్నసంఖ్యేయవిశేషనామ -

రూపాకృతౌ కవిభిః కల్పితేయం |

సంఖ్యా యయా తత్త్వదృశాపనీయతే

తస్మై నమః సాంఖ్యనిదర్శనాయ తే ఇతి || 33 ||

454

ఉత్తరేషు చ కురుషు భగవాన్ యజ్ఞపురుషః

కృతవరాహరూప ఆస్తే తం తు దేవీ హైషా భూః

సహ కురుభిరస్థలితభక్తియోగేనోపధావతి
ఇమాం చ పరమాముపనిషదమావర్తయతి || 34 ||

455

ఓం నమో భగవతే మంత్రతత్త్వలింగాయ
యజ్ఞకృతవే మహాధ్వరావయవాయ మహాపురుషాయ
నమః కర్మశుక్లాయ త్రియుగాయ నమస్తే || 35 ||

456

యస్య స్వరూపం కవయో విపశ్చితో
గుణేషు దారుష్షివ జాతవేదసం |
మథ్నంతి మథ్నా మనసా దిదృక్షవో
గూఢం క్రియార్థైర్నమ ఈరితాత్మనే || 36 ||

457

ద్రవ్యక్రియాహేత్వయనేశకర్తృభి -
ర్మాయాగుణైర్వస్తునిరీక్షితాత్మనే |
అన్వీక్షయాంగాతిశయాత్మబుద్ధిభి -
ర్నిరస్తమాయాకృతయే నమో నమః || 37 ||

458

కరోతి విశ్వస్థితిసంయమోదయం
యస్యేప్సితం నేప్సితమీక్షితుర్గుణైః |
మాయా యథాయో భ్రమతే తదాశ్రయం
గ్రాహ్యో నమస్తే గుణకర్మసాక్షిణే || 38 ||

459

ప్రమథ్య దైత్యం ప్రతివారణం మృధే
యో మాం రసాయా జగదాదిసూకరః |
కృత్వాగ్రదంష్ట్రే నిరగాదుదన్వతః
క్రీడన్నివేభః ప్రణతాస్మి తం విభుమితి || 39 ||

460

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే భువనకోశవర్ణనం నామ అష్టాదశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

కింపురుషే వర్షే భగవంతమాదిపురుషం లక్ష్మణాగ్రజం

సీతాభిరామం రామం తచ్ఛరణసన్నికర్షాభిరతః

పరమభాగవతో హనుమాన్ సహ కింపురుషైరవిరత -

భక్తిరుపాస్తే ॥ 1 ॥

461

ఆర్షిషేణేన సహ గంధర్వైరనుగీయమానాం

పరమకల్యాణీం భర్తృభగవత్కథాం సముపశృణోతి

స్వయం చేదం గాయతి ॥ 2 ॥

462

ఓం నమో భగవతే ఉత్తమశ్లోకాయ నమ ఆర్యలక్షణ -

శీలవ్రతాయ నమ ఉపశిక్షితాత్మన ఉపాసితలోకాయ నమః

సాధువాదనికషణాయ నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ

మహాపురుషాయ మహారాజాయ నమ ఇతి ॥ 3 ॥

463

యత్తద్విశుద్ధానుభవమాత్రమేకం

స్వతేజసా ధ్వస్తగుణవ్యవస్థం ।

ప్రత్యక్ ప్రశాంతం సుధియోపలంభనం

హ్యనామరూపం నిరహం ప్రపద్యే ॥ 4 ॥

464

మర్త్యావతారస్త్విహ మర్త్యశిక్షణం

రక్షోవధాయైవ న కేవలం విభోః |

కుతోఽన్యథా స్యాద్రమతః స్వ ఆత్మనః

సీతాకృతాని వ్యసనానీశ్వరస్య || 5 ||

465

న వై స ఆత్మాఽఽత్మవతాం సుహృత్తమః

సక్తస్తిలోక్యాం భగవాన్ వాసుదేవః |

న స్త్రీకృతం కశ్మలమశ్నువీత

న లక్ష్మణం చాపి విహతుమర్హతి || 6 ||

466

న జన్మ నూనం మహతో న సౌభగం

న వాజ్ న బుద్ధిర్నాకృతిస్తోషహేతుః |

తైర్యద్విసృష్టానపి నో వనౌకస -

శ్చకార సఖ్యే బత లక్ష్మణాగ్రజః || 7 ||

467

సురోఽసురో వాప్యథ వానరో నరః

సర్వాత్మనా యః సుకృతజ్ఞముత్తమం |

భజేత రామం మనుజాకృతిం హరిం

య ఉత్తరాననయత్కీసలాందివమితి || 8 ||

468

భారతేఽపి వర్షే భగవాన్నరనారాయణాఖ్య ఆకల్పాంత -

ముపచితధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యోపశమోపరమాత్మోప -

లంభనమనుగ్రహాయాత్మవతామనుకంపయా తపోఽవ్యక్త -

గతిశ్చరతి || 9 ||

469

తం భగవాన్నారదో వర్ణాశ్రమవతీభిర్భారతీభిః ప్రజాభి -

ర్భగవత్ప్రొక్తాభ్యాం సాంఖ్యయోగాభ్యాం భగవదనుభా -

వోపవర్ణనం సావర్ణేరుపదేక్ష్యమాణః పరమభక్తి -

భావేనోపసరతి ఇదం చాభిగృణాతి || 10 ||

470

ఓం నమో భగవతే ఉపశమశీలాయోపరతానాత్మ్యాయ
 నమోఽకించనవిత్తాయ ఋషిఋషభాయ నరనారాయణాయ
 పరమహంసపరమగురవే ఆత్మారామాధిపతయే
 నమో నమ ఇతి || 11 ||

471

గాయత్రి చేదం —

కర్తాస్య సర్గాదిషు యో న బధ్యతే
 న హన్యతే దేహగతోఽపి దైహికైః |
 ద్రష్టుర్న దృగ్యస్య గుణైర్విదూష్యతే
 తస్మై నమోఽసక్తవివిక్తసాక్షిణే || 12 ||

472

ఇదం హి యోగేశ్వర యోగనైపుణం
 హిరణ్యగర్భో భగవాంజగాద యత్ |
 యదంతకాలే త్వయి నిర్గుణే మనో
 భక్త్యా దధీతోజ్ఞితదుష్కలేవరః || 13 ||

473

యథైహికాముష్మికకామలంపటః
 సుతేషు దారేషు ధనేషు చింతయన్ |
 శంకేత విద్వాన్ కుకలేవరాత్యయాద్
 యస్తస్య యత్నః శ్రమ ఏవ కేవలం || 14 ||

474

తన్నః ప్రభో త్వం కుకలేవరార్పితాం
 త్వన్మాయయాహమ్మమతామధోక్షజ |
 భింద్యామ యేనాశు వయం సుదుర్భిదాం
 విధేహి యోగం త్వయి నః స్వభావమితి || 15 ||

475

భారతేఽప్యస్మిన్ వర్షే సరిచ్ఛైలాః సంతి బహవో
 మలయో మంగలప్రస్థో మైనాకస్త్రీకూట ఋషభః కూటకః
 కోల్లకః సహ్యో దేవగిరిరృష్యమూకః శ్రీశైలో

వేంకటో మహేంద్రో వారిధారో వింధ్యః శుక్తిమా -
 నృక్షగిరిః పారియాత్రో ద్రోణశ్చిత్రకూటో గోవర్ధనో
 రైవతకః కకుభో నీలో గోకాముఖ ఇంద్రకీలః
 కామగిరిరితి చాన్యే చ శతసహస్రశః శైలాస్తేషాం
 నితంబప్రభవా నదా నద్యశ్చ సంత్యసంఖ్యాతాః || 16 ||

476

ఏతాసామపో భారత్యః ప్రజా నామభిరేవ పునంతీనా -
 మాత్మనా చోపస్పృశంతి || 17 ||

477

చంద్రవసా తామ్రపర్ణీ అవటోదా కృతమాలా వైహాయసీ
 కావేరీ వేణీ పయస్వినీ శర్కరావర్తా తుంగభద్రా కృష్ణా
 వేణ్యా భీమరథీ గోదావరీ నిర్వింధ్యా పయోష్ణీ తాపీ
 రేవా సురసా నర్మదా చర్మణ్వతీ సింధురంధః శోణశ్చ
 నదౌ మహానదీ వేదస్మృతిర్మృషికుల్యా త్రిసామా
 కౌశికి మందాకినీ యమునా సరస్వతీ దృషద్వతీ
 గోమతీ సరయా రోధస్వతీ సప్తవతీ సుషోమా
 శతద్రూశ్చంద్రభాగా మరుద్వృధా వితస్తా అసిక్నీ
 విశ్వేతి మహానద్యః || 18 ||

478

అస్మిన్నేవ వర్షే పురుషైర్లబ్ధజన్మభిః శుక్లలోహిత -
 కృష్ణవర్ణేన స్వారభేన కర్మణా దివ్యమానుషనారక -
 గతయో బహ్వ్య ఆత్మన ఆనుపూర్వ్యేణ సర్వా హ్యేవ
 సర్వేషాం విధీయంతే యథా వర్ణవిధానమపవర్గశ్చాపి
 భవతి || 19 ||

479

యోఽసౌ భగవతి సర్వభూతాత్మన్యనాత్మ్యేఽనిరుక్తే -
 ఽనిలయనే పరమాత్మని వాసుదేవేఽనన్యనిమిత్త -
 భక్తియోగలక్షణో నానాగతినిమిత్తావిద్యాగ్రంథి -
 రంధనద్వారేణ యదా హి మహాపురుషపురుషప్రసంగః || 20 ||

480

ఏతదేవ హి దేవా గాయంతి —

అహో అమీషాం కిమకారి శోభనం

ప్రసన్న ఏషాం స్విదుత స్వయం హరిః |

యైర్జన్మ లబ్ధం నృషు భారతాజిరే

ముకుందసేవౌపయికం స్పృహ హి నః || 21 ||

481

కిం దుష్కరైర్నః క్రతుభిస్తపోవ్రతై -

ర్థానాదిభిర్వా ద్యుజయేన ఫల్గునా |

న యత్ర నారాయణపాదపంకజ -

స్మృతిః ప్రముష్టాతిశయేంద్రియోత్సవాత్ || 22 ||

482

కల్పాయుషాం స్థానజయాత్పునర్భవాత్

క్షణాయుషాం భారతభూజయో వరం |

క్షణేన మర్త్యేన కృతం మనస్వినః

సన్న్యస్య సంయాంత్యభయం పదం హరేః || 23 ||

483

న యత్ర వైకుంఠకథాసుధాపగా

న సాధవో భాగవతాస్తదాశ్రయాః |

న యత్ర యజ్ఞేశమఖా మహోత్సవాః

సురేశలోకోఽపి న వై స సేవ్యతాం || 24 ||

484

ప్రాప్తా నృజాతిం త్విహ యే చ జంతవో

జ్ఞానక్రియాద్రవ్యకలాపసంభృతాం |

న వై యతేరన్నపునర్భవాయ తే

భూయో వనౌకా ఇవ యాంతి బంధనం || 25 ||

485

యైః శ్రద్ధయా బర్హిషి భాగశో హవి -

ర్నిరుప్తమిష్టం విధిమంత్రవస్తుతః |

ఏకః పృథజ్జామభిరాహుతో ముదా

గృహ్లాతి పూర్ణః స్వయమాశిషాం ప్రభుః || 26 ||

486

సత్యం దిశత్యర్థితమర్థితో నృణాం

నైవార్థదో యత్పునరర్థితా యతః |

స్వయం విధత్తే భజతామనిచ్ఛతా -

మిచ్ఛాపిధానం నిజపాదపల్లవం || 27 ||

487

యద్యత్త నః స్వర్గసుఖావశేషితం

స్విష్టస్య సూక్తస్య కృతస్య శోభనం |

తేనాజనాభే స్మృతిమజ్జన్మ నః స్యాద్

వర్షే హరిర్యద్భజతాం శం తనోతి || 28 ||

488

శ్రీశుక ఉవాచ

జంబూద్వీపస్య చ రాజన్నుపద్వీపానష్టా హైక

ఉపదిశంతి సగరాత్మజైరశ్వాన్వేషణ ఇమాం మహీం

పరితో నిఖనద్భిరుపకల్పితాన్ || 29 ||

489

తద్యథా స్వర్ణప్రస్థశ్చంద్రశుక్ల ఆవర్తనో రమణకో

మందరహరిణః పాంచజన్యః సింహలో లంకేతి || 30 ||

490

ఏవం తవ భారతోత్తమ జంబూద్వీపవర్షవిభాగో

యథోపదేశముపవర్ణిత ఇతి || 31 ||

491

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం

పంచమస్కంధే జంబూద్వీపవర్ణనం నామ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే వింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

అతః పరం ప్లక్షాదీనాం ప్రమాణలక్షణసంస్థానతో
వర్షవిభాగ ఉపవర్ణ్యతే ॥ 1 ॥

492

జంబూద్వీపోఽయం యావత్ప్రమాణవిస్తారస్తావతా
క్షారోదధినా పరివేష్టితో యథా మేరుర్జంబ్వాభ్యేన
లవణోదధిరపి తతో ద్విగుణవిశాలేన ప్లక్షాభ్యేన
పరిక్షిప్తో యథా పరిఖా బాహ్యోపవనేన |
ప్లక్షో జంబూప్రమాణో ద్వీపాఖ్యాకరో హిరణ్మయ
ఉత్థితో యత్రాగ్నిరుపాస్తే సప్తజిహ్వస్తస్యాధిపతిః
ప్రియవ్రతాత్మజ ఇధ్మజిహ్వః స్వం ద్వీపం సప్తవర్షాణి
విభజ్య సప్తవర్షనామభ్య ఆత్మజేభ్య ఆకలయ్య
స్వయమాత్మయోగేనోపరరామ ॥ 2 ॥

493

శివం యవసం సుభద్రం శాంతం క్షేమమమృతమభయమితి
వర్షాణి తేషు గిరయో నద్యశ్చ సప్తైవాభిజ్ఞాతాః ॥ 3 ॥

494

మణికూటో వజ్రకూట ఇంద్రసేనో జ్యోతిష్మాన్
సుపర్ణో హిరణ్యప్థివో మేఘమాల ఇతి సేతుశైలాః |
అరుణా నృష్ణాఽఽంగిరసీ సావిత్రీ సుప్రభాతా ఋతంభరా
సత్యంభరా ఇతి మహానద్యః |

యాసాం జలోపస్పర్శనవిధూతరజస్తమసో
హంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్యాంగసంజ్ఞాశ్చత్వారో
వర్ణాః సహస్రాయుషో విబుధోపమసందర్శనప్రజననాః
స్వర్గద్వారం త్రయ్యా విద్యయా భగవంతం త్రయీమయం
సూర్యమాత్మానం యజంతే || 4 ||

495

ప్రత్నస్య విష్ణో రూపం యత్సత్యస్యర్తస్య బ్రహ్మణః |
అమృతస్య చ మృత్యోశ్చ సూర్యమాత్మానమీమహీతి || 5 ||

496

ప్లక్షాదిషు పంచసు పురుషాణామాయురింద్రియమోజః
సహో బలం బుద్ధిర్విక్రమ ఇతి చ సర్వేషామౌత్పత్తికీ
సిద్ధిరవిశేషేణ వర్తతే || 6 ||

497

ప్లక్షః స్వసమానేనేక్షురసోదేనావృతో యథా
తథా ద్వీపోఽపి శాల్మలో ద్వీగుణవిశాలః సమానేన
సురోదేనావృతః పరివృంక్తే || 7 ||

498

యత్ర హ వై శాల్మలీ ప్లక్షాయామా యస్యాం వావ కిల
నిలయమాహుర్భగవతశ్చందః స్తుతః పతత్తిరాజస్య సా
ద్వీపహూతయే ఉపలక్ష్యతే || 8 ||

499

తద్ద్వీపాధిపతిః ప్రియవ్రతాత్మజో యజ్ఞబాహుః
స్వసుతేభ్యః సప్తభ్యస్తన్నామాని సప్తవర్షాణి
వ్యభజత్సరోచనం సౌమనస్యం రమణకం దేవవర్షం
పారిభద్రమాప్యాయనమవిజ్ఞాతమితి || 9 ||

500

తేషు వర్షాద్రయో నద్యశ్చ సప్తైవాభిజ్ఞాతాః
స్వరసః శతశృంగో వామదేవః కుందో ముకుందః
పుష్పవర్షః సహస్రశ్రుతిరితి అనుమతిః సినీవాలీ
సరస్వతీ కుహూ రజనీ నందా రాకేతి || 10 ||

501

తద్వర్షపురుషాః శ్రుతధరవీర్యధరవసుంధరేషుంధర -
 సంజ్ఞా భగవంతం వేదమయం సోమమాత్మానం
 వేదేన యజంతే || 11 ||

502

స్వగోభిః పితృదేవేభ్యో విభజన్ కృష్ణశుక్లయోః |
 ప్రజానాం సర్వాసాం రాజాంధః సోమో న ఆస్త్వితి || 12 ||

503

ఏవం సురోదాద్భుహిస్తద్ద్విగుణః సమానేనావృతో
 ఘృతోదేన యథాపూర్వః కుశద్వీపో యస్మిన్ కుశస్తంబో
 దేవకృతస్తద్ద్విపాఖ్యాకరో జ్వలన ఇవాపరః
 స్వశఘ్నరోచిషా దిశో విరాజయతి || 13 ||

504

తద్ద్విపపతిః ప్రైయవ్రతో రాజన్ హిరణ్యరేతా నామ
 స్వం ద్వీపం సప్తభ్యః స్వపుత్రేభ్యో యథాభాగం
 విభజ్య స్వయం తప ఆతిష్ఠత వసువసుదానదృఢ -
 రుచినాభిగుప్తస్తుత్యవ్రతవిక్తవామదేవనామభ్యః || 14 ||

505

తేషాం వర్షేషు సీమాగిరయో నద్యశ్చాభిజ్ఞాతాః
 సప్త సప్తైవ చక్రశ్చతుఃశృంగః కపిలశ్చిత్రకూటో
 దేవానీక ఊర్ధ్వరోమా ద్రవిణ ఇతి |
 రసకుల్యా మధుకుల్యా మిత్రవిందా శ్రుతవిందా
 దేవగర్భా ఘృతచ్యుతా మంత్రమాలేతి || 15 ||

506

యాసాం పయోభిః కుశద్వీపౌకసః కుశలకోవిదాభియుక్త -
 కులకసంజ్ఞా భగవంతం జాతవేదసరూపిణం
 కర్మకౌశలేన యజంతే || 16 ||

507

పరస్య బ్రహ్మణః సాక్షాజ్ఞాతవేదోఽసి హవ్యవాట్ |
 దేవానాం పురుషాంగానాం యజ్ఞేన పురుషం యజేతి || 17 ||

508

తథా ఘృతోదాద్భుహిః క్రౌంచద్వీపో ద్విగుణః
 స్వమానేన క్షీరోదేన పరిత ఉపక్లప్తో వృతో యథా
 కుశద్వీపో ఘృతోదేన యస్మిన్ క్రౌంచో నామ
 పర్వతరాజో ద్వీపనామనిర్వర్తక ఆస్తే || 18 ||

509

యోఽసౌ గుహప్రహరణోన్మథితనితంబకుంజోఽపి
 క్షీరోదేనాసిచ్యమానో భగవతా వరుణేనాభిగుప్తో
 విభయో బభూవ || 19 ||

510

తస్మిన్నపి ప్రైయవ్రతో ఘృతపృష్ఠో నామాధిపతిః
 స్వే ద్వీపే వర్షాణి సప్త విభజ్య తేషు పుత్రనామసు
 సప్త రిక్థాదాన్ వర్షపాన్నివేశ్య స్వయం భగవాన్
 భగవతః పరమకల్యాణయశస ఆత్మభూతస్య
 హరేశ్వరణారవిందముపజగామ || 20 ||

511

ఆమో మధురుహో మేఘపృష్ఠః సుధామా భ్రాజిష్ఠో
 లోహితార్ణో వనస్పతిరితి ఘృతపృష్ఠ -
 సుతాస్తేషాం వర్షగిరయః సప్త సప్తైవ
 నద్యశ్చాభిఖ్యాతాః శుక్లో వర్షమానో భోజన
 ఉపబర్హిణో నందో నందనః సర్వతోభద్ర ఇతి
 అభయా అమృతౌఘా ఆర్యకా తీర్థవతీ వృత్తిరూపవతీ
 పవిత్రవతీ శుక్లేతి || 21 ||

512

యాసామంభః పవిత్రమమలముపయుంజానాః పురుష ఋషభ -
 ద్రవిణదేవకసంజ్ఞా వర్షపురుషౌ ఆపోమయం
 దేవమపాం పూర్ణేనాంజలినా యజంతే || 22 ||

513

ఆపః పురుషవీర్యాః స్థ పునంతీర్భూర్భువః సువః |
 తా నః పునీతామీవఘ్నిః స్పృశతామాత్మనా భువ ఇతి || 23 ||

514

ఏవం పురస్తాత్క్షీరోదాత్పురిత ఉపవేశితః శాకద్వీపో
 ద్వాత్రింశల్లక్షయోజనాయామః సమానేన చ
 దధిమండోదేన పరీతో యస్మిన్ శాకో నామ మహీరుహః
 స్వక్షేత్రవ్యపదేశకో యస్య హ మహాసురభి -
 గంధస్తం ద్వీపమనువాసయతి || 24 ||

515

తస్యాపి ప్రైయవ్రత ఏవాధిపతిర్నామ్నా మేధాతిథిః సోఽపి
 విభజ్య సప్త వర్షాణి పుత్రనామాని తేషు స్వాత్మజాన్
 పురోజవమనోజవపవమానధూమ్రానీకచిత్రరేఫబహురూప -
 విశ్వధారసంజ్ఞాన్నిధాప్యాధిపతీన్ స్వయం
 భగవత్యనంత ఆవేశితమతిస్తపోవనం ప్రవివేశ || 25 ||

516

ఏతేషాం వర్షమర్యాదాగిరయో నద్యశ్చ సప్త
 సప్తైవ ఈశాన ఉరుశృంగో బలభద్రః శతకేసరః
 సహస్రస్త్రోతో దేవపాలో మహానస ఇతి అనఘాఽఽయుర్దా
 ఉభయస్పృష్టిరపరాజితా పంచపదీ సహస్ర -
 స్రుతిర్నిజధృతిరితి || 26 ||

517

తద్వర్షపురుషౌ ఋతవ్రతసత్యవ్రతదానవ్రతానువ్రత -
 నామానో భగవంతం వాయ్వాత్మకం ప్రాణాయామవిధూత -
 రజస్తమసః పరమసమాధినా యజంతే || 27 ||

518

అంతః ప్రవిశ్య భూతాని యో బిభర్త్యాత్మకేతుభిః |
 అంతర్యామీశ్వరః సాక్షాత్పాతు నో యద్వశే స్ఫుటం || 28 ||

519

ఏవమేవ దధిమండోదాత్పురతః పుష్కరద్వీపస్తతో
 ద్విగుణాయామః సమంతత ఉపకల్పితః సమానేన
 స్వాదూదకేన సముద్రేణ బహిరావృతో యస్మిన్

బృహత్పృష్ఠరం జ్వలనశిఖామలకనకపత్రాయుతాయుతం
భగవతః కమలాసనస్యాధ్యాసనం పరికల్పితం || 29 ||

520

తద్ద్వీపమధ్యే మానసోత్తరనామైక ఏవార్వాచీనపరాచీన -
వర్షయోర్మర్యాదాచలోఽయుతయోజనోచ్ఛాయాయామో
యత్ర తు చతస్పృషు దిక్షు చత్వారి పురాణి
లోకపాలానామింద్రాదీనాం యదుపరిష్టాత్సూర్యరథస్య
మేరుం పరిభ్రమతః సంవత్సరాత్మకం చక్రం
దేవానామహోరాత్రాభ్యాం పరిభ్రమతి || 30 ||

521

తద్ద్వీపస్యాప్యధిపతిః ప్రైయవ్రతో వీతిహోత్రో
నామైతస్యాత్మజౌ రమణకథాతకినామానౌ వర్షపతీ
నియుజ్య స స్వయం పూర్వజవద్భగవత్కర్మశీల ఏవాస్తే || 31 ||

522

తద్వర్షపురుషా భగవంతం బ్రహ్మరూపిణం సకర్మకేణ
కర్మణాఽఽరాధయంతీదం చోదాహరంతి || 32 ||

523

యత్రత్కర్మమయం లింగం బ్రహ్మలింగం జనోఽర్చయేత్ |
ఏకాంతమద్వయం శాంతం తస్మై భగవతే నమ ఇతి || 33 ||

524

ఋషిరువాచ
తతః పరస్థాల్లోకాలోకనామాచలో లోకాలోకయో -
రంతరాలే పరిత ఉపక్షిప్తః || 34 ||

525

యావన్మానసోత్తరమేర్వోరంతరం తావతీ భూమిః
కాంచన్యన్యాఽదర్శతలోపమా యస్యాం ప్రహితః
పదార్థో న కథంచిత్పునః ప్రత్యుపలభ్యతే
తస్మాత్సర్వసత్త్వపరిహృతాఽఽసీత్ || 35 ||

526

లోకాలోక ఇతి సమాఖ్యా యదనేనాచలేన
లోకాలోకస్యాంతర్వర్తినావస్థాప్యతే || 36 ||

527

స లోకత్రయాంతే పరిత ఈశ్వరేణ విహితో
యస్మాత్సూర్యాదీనాం ధ్రువాపవర్గాణాం
జ్యోతిర్గణానాం గభస్తయోఽర్వాచీనాంస్త్రీన్
లోకానావితన్వానా న కదాచిత్పరాచీనా
భవితుముత్సహంతే తావదున్నహనాయామః || 37 ||

528

ఏతావాన్ లోకవిన్యాసో మానలక్షణసంస్థాభి -
ర్విచింతితః కవిభిః స తు పంచాశత్కృటిగణితస్య
భూగోలస్య తురీయభాగోఽయం లోకాలోకాచలః || 38 ||

529

తదుపరిష్టాచ్ఛతస్పృష్టాశాస్వాత్మయోనినాఖిల -
జగద్గురుణాధినివేశితా యే ద్విరదపతయ ఋషభః
పుష్కరచూడో వామనోఽపరాజిత ఇతి సకలలోక -
స్థితిహేతవః || 39 ||

530

తేషాం స్వవిభూతీనాం లోకపాలానాం చ వివిధవీర్యో -
పబృంహణాయ భగవాన్ పరమమహాపురుషో
మహావిభూతిపతిరంతర్యామ్యాత్మనో విశుద్ధసత్త్వం
ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యాద్యష్టమహాసిద్ధ్యుప -
లక్షణం విష్వక్సేనాదిభిః స్వపార్షదప్రవర్తైః
పరివారితో నిజవరాయుధోపశోభితైర్నిజభుజదండైః
సంధారయమాణస్తస్మిన్ గిరివరే సమంతాత్సకలలోక -
స్వస్తయ ఆస్తే || 40 ||

531

ఆకల్పమేవం వేషం గత ఏష భగవానాత్మయోగమాయయా
విరచితవివిధలోకయాత్రాగోపీథాయేత్యర్థః || 41 ||

532

యోఽంతర్విస్తార ఏతేన హ్యలోకపరిమాణం చ వ్యాఖ్యాతం
 యద్భూషిర్లోకాలోకాచలాత్ |
 తతః పరస్తాద్యోగేశ్వరగతిం విశుద్ధాముదాహరంతి || 42 ||

533

అండమధ్యగతః సూర్యో
 ద్యావాభూమ్యోర్యదంతరం |
 సూర్యాండగోలయోర్మధ్యే
 కోట్యః స్యుః పంచవింశతిః || 43 ||

534

మృతేఽండ ఏష ఏతస్మిన్ యదభూత్తతో మార్తండ ఇతి
 వ్యపదేశః |
 హిరణ్యగర్భ ఇతి యద్ధిరణ్యాండసముద్భవః || 44 ||

535

సూర్యేణ హి విభజ్యంతే దిశః ఖం ద్యౌర్మహీ భిదా |
 స్వర్గాపవర్గౌ నరకా రసౌకాంసి చ సర్వశః || 45 ||

536

దేవతిర్యజ్మనుష్యాణాం సరీసృపసవీరుధాం |
 సర్వజీవనికాయానాం సూర్య ఆత్మా దృగీశ్వరః || 46 ||

537

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే భువనకోశవర్ణనే సముద్రవర్ణసన్నివేశపరిమాణలక్షణో వింశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ఏకవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

ఏతావానేవ భూవలయస్య సన్నివేశః ప్రమాణలక్షతో
వ్యాఖ్యాతః ॥ 1 ॥

538

ఏతేన హి దివో మండలమానం తద్విద ఉపదిశంతి
యథా ద్విదలయోర్నిష్పావాదీనాం తే అంతరేణాంతరిక్షం
తదుభయసంధితం ॥ 2 ॥

539

యన్మధ్యగతో భగవాన్స్తపతాంపతిస్తపన ఆతపేన
త్రిలోకీం ప్రతపత్యవభాసయత్యాత్మభాసా స ఏష
ఉదగయనదక్షిణాయనవైషువతసంజ్ఞాభిర్మాంద్య -
శైఘ్ర్యసమానాభిర్గతిభిరారోహణావరోహణసమాన -
స్థానేషు యథాసవనమభిపద్యమానో మకరాదిషు
రాశిష్వహోరాత్రాణి దీర్ఘపూర్వసమానాని
విధత్తే ॥ 3 ॥

540

యదా మేషతులయోర్వర్తతే తదాహోరాత్రాణి
సమానాని భవంతి యదా వృషభాదిషు పంచసు
చ రాశిషు చరతి తదాహాన్యేవ వర్ధంతే హ్రసతి
చ మాసి మాస్యేకైకా ఘటికా రాత్రిషు ॥ 4 ॥

541

యదా వృశ్చికాదిషు పంచసు వర్తతే తదాహోరాత్రాణి
విపర్యయాణి భవంతి || 5 ||

542

యావద్దక్షిణాయనమహాని వర్తంతే యావదుదగయనం
రాత్రయః || 6 ||

543

ఏవం నవ కోటయ ఏకపంచాశల్లక్షాణి యోజనానాం
మానసోత్తరగిరిపరివర్తనస్యోపదిశంతి
తస్మిన్నైంద్రీం పురీం పూర్వస్మాన్మేరోర్దేవధానీం నామ
దక్షిణతో యామ్యాం సంయమనీం నామ పశ్చాద్వారుణీం
నిష్లోచనీం నామ ఉత్తరతః సౌమ్యాం విభావరీం నామ
తాసూదయమధ్యాహ్నస్తమయనిశీధానీతి భూతానాం
ప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తాని సమయవిశేషేణ
మేరోశ్చతుర్దిశం || 7 ||

544

తత్రత్యానాం దివసమధ్యంగత ఏవ సదాఽదిత్యస్తపతి
సవ్యేనాచలం దక్షిణేన కరోతి || 8 ||

545

యత్రోదేతి తస్య హ సమానసూత్రనిపాతే నిష్లోచతి
యత్ర క్వచన స్యందేనాభితపతి తస్య హైష
సమానసూత్రనిపాతే ప్రస్వాపయతి తత్ర గతం
న పశ్యంతి యే తం సమనుపశ్యేరన్ || 9 ||

546

యదా చైంద్ర్యాః పుర్యాః ప్రచలతే పంచదశ -
ఘటికాభిర్యామ్యాం సపాదకోటిద్వయం యోజనానాం
సార్థద్వాదశలక్షాణి సాధికాని చోపయాతి || 10 ||

547

ఏవం తతో వారుణీం సౌమ్యామైంద్రీం చ
పునస్తథాన్యే చ గ్రహాః సోమాదయో నక్షత్రైః సహ
జ్యోతిశ్చక్రే సమభ్యుద్యంతి సహ వా నిష్లోచంతి || 11 ||

548

ఏవం ముహూర్తేన చతుస్త్రింశల్లక్షయోజనాన్యష్ట -
శతాధికాని సౌరో రథస్త్రయామయోఽసౌ చతస్సృషు
పరివర్తతే పురీషు || 12 ||

549

యస్యైకం చక్రం ద్వాదశారం షణ్శేమి త్రిణాభి
సంవత్సరాత్మకం సమామనంతి తస్యాక్షో మేరోర్మూర్ధని
కృతో మానసోత్తరే కృతేతరభాగో యత్ర ప్రోతం
రవిరథచక్రం తైలయంత్రచక్రవద్ భ్రమ -
న్మానసోత్తరగిరౌ పరిభ్రమతి || 13 ||

550

తస్మిన్నక్షే కృతమూలో ద్వితీయోఽక్షస్తుర్యమానేన
సమ్మితస్తైలయంత్రాక్షవద్ ధ్రువే కృతోపరిభాగః || 14 ||

551

రథనీడస్తు షట్త్రింశల్లక్షయోజనాయతస్తత్తురీయభాగ -
విశాలస్తావాన్ రవిరథయుగో యత్ర హయాశ్చందో
నామానః సప్తారుణయోజితా వహంతి దేవమాదిత్యం || 15 ||

552

పురస్తాత్సవితురరుణః పశ్చాచ్ఛ నియుక్తః సౌత్యే
కర్మణి కిలాస్తే || 16 ||

553

తథా బాలఖిల్యా ఋషయోఽంగుష్ఠపర్వమాత్రాః
షష్ఠిసహస్రాణి పురతః సూర్యం సూక్తవాకాయ
నియుక్తాః సంస్తువంతి || 17 ||

554

తథాన్యే చ ఋషయో గంధర్వాప్సరసో నాగా
గ్రామణ్యో యాతుధానా దేవా ఇత్యేకైకశో గణాః
సప్త చతుర్దశ మాసి మాసి భగవంతం సూర్యమాత్మానం
నానానామానం పృథజ్నానానామానః పృథక్కర్మ -
భిర్ద్వంద్వశ ఉపాసతే || 18 ||

555

లక్ష్మోత్తరం సార్థనవకోటియోజనపరిమండలం
భూవలయస్య క్షణేన సగవ్యాత్యుత్తరం
ద్విసహస్రయోజనాని స భుంక్తే || 19 ||

556

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే జ్యోతిశ్చక్రసూర్యరథమండలవర్ణనం నామ ఏకవింశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥

రాజోవాచ

యదేతద్భగవత ఆదిత్యస్య మేరుం ధ్రువం చ
ప్రదక్షిణేన పరిక్రామతో రాశీనామభిముఖం ప్రచలితం
చాప్రదక్షిణం భగవతోపవర్ణితమముష్య వయం
కథమనుమిమీమహీతి ॥ 1 ॥

557

స హోవాచ

యథా కులాలచక్రేణ భ్రమతా సహ భ్రమతాం
తదాశ్రయాణాం పిపీలికాదీనాం గతిరన్యైవ
ప్రదేశాంతరేష్వప్యపలభ్యమానత్వాదేవం
నక్షత్రరాశిభిరుపలక్షితేన కాలచక్రేణ ధ్రువం
మేరుం చ ప్రదక్షిణేన పరిధావతా సహ
పరిధావమానానాం తదాశ్రయాణాం సూర్యాదీనాం
గ్రహాణాం గతిరన్యైవ నక్షత్రాంతరే
రాశ్యంతరే చోపలభ్యమానత్వాత్ ॥ 2 ॥

558

స ఏష భగవానాదిపురుష ఏవ సాక్షాన్నారాయణో
లోకానాం స్వస్తయ ఆత్మానం త్రయీమయం కర్మవిశుద్ధి -
నిమిత్తం కవిభిరపి చ వేదేన విజిజ్ఞాస్యమాన్

ద్వాదశధా విభజ్య షట్సు వసంతాదిష్ఠ్యతుషు
యథోపజోషమృతుగుణాన్ విదధాతి || 3 ||

559

తమేతమిహ పురుషాస్త్రయ్యా విద్యయా వర్ణాశ్రమా -
చారానుపథా ఉచ్చావచైః కర్మభిరామ్నాతైర్యోగ -
వితానైశ్చ శ్రద్ధయా యజంతోఽంజసా శ్రేయః
సమధిగచ్ఛంతి || 4 ||

560

అథ స ఏష ఆత్మా లోకానాం ద్యావాపృథివ్యోరంతరేణ
నభోవలయస్య కాలచక్రగతో ద్వాదశ మాసాన్ భుంక్తే
రాశిసంజ్ఞాన్ సంవత్సరావయవాన్మాసః పక్షద్వయం దివా
నక్షత్రం చేతి సపాదర్క్షద్వయముపదిశంతి యావతా
షష్ఠమంశం భుంజీత స వై ఋతురిత్యుపదిశ్యతే
సంవత్సరావయవః || 5 ||

561

అథ చ యావతార్ధేన నభోవీధ్యాం ప్రచరతి తం
కాలమయనమాచక్షతే || 6 ||

562

అథ చ యావన్నభోమండలం సహ ద్యావాపృథివ్యో -
ర్మండలాభ్యాం కార్తీస్త్వేన స హ భుంజీత తం కాలం
సంవత్సరం పరివత్సరమిడావత్సరమనువత్సరం
వత్సరమితి భానోర్మాంద్యశైష్ఠ్యసమగతిభిః
సమామనంతి || 7 ||

563

ఏవం చంద్రమా అర్కగభస్తిభ్య ఉపరిష్టాల్లక్షయోజనత
ఉపలభ్యమానోఽర్కస్య సంవత్సరభుక్తిం పక్షాభ్యాం
మాసభుక్తిం సపాదర్క్షాభ్యాం దినేనైవ
పక్షభుక్తిమగ్రచారీ ద్రుతతరగమనో భుంక్తే || 8 ||

564

అథ చాపూర్వమాణాభిశ్చ కలాభిరమరాణాం
 క్షీయమాణాభిశ్చ కలాభిః పితౄణామహోరాత్రాణి
 పూర్వపక్షాపరపక్షాభ్యాం వితన్వానః సర్వజీవ -
 నివహప్రాణో జీవశ్చైకమేకం నక్షత్రం త్రింశతా
 ముహూర్తైర్భుంక్తే || 9 ||

565

య ఏష షోడశకలః పురుషో భగవాన్మనోమయో -
 ఒన్నమయోఽమృతమయో దేవపితృమనుష్యభూతపశుపక్షి -
 సరీసృపవీరుధాం ప్రాణాప్రాయనశీలత్వాత్సర్వమయ
 ఇతి వర్ణయంతి || 10 ||

566

తత ఉపరిష్టాత్త్రిలక్షయోజనతో నక్షత్రాణి మేరుం
 దక్షిణేనైవ కాలాయన ఈశ్వరయోజితాని
 సహాభిజితాష్టావింశతిః || 11 ||

567

తత ఉపరిష్టాదుశనా ద్విలక్షయోజనత ఉపలభ్యతే
 పురతః పశ్చాత్సహౌవ వార్కస్య శైఘ్ర్యమాంద్య -
 సామ్యాభిర్గతిభిరర్కవచ్చరతి లోకానాం
 నిత్యదానుకూల ఏవ ప్రాయేణ వర్ణయంశ్చారేణాను -
 మీయతే స వృష్టివిష్టంభగ్రహోపశమనః || 12 ||

568

ఉశనసా బుధో వ్యాఖ్యాతస్తత ఉపరిష్టాద్ ద్విలక్ష -
 యోజనతో బుధః సోమసుత ఉపలభ్యమానః ప్రాయేణ
 శుభకృద్యదార్కాద్ వ్యతిరిచ్ఛేత తదాతివాతాభ్రప్రాయా -
 నావృష్ట్యాదిభయమాశంసతే || 13 ||

569

అత ఊర్ధ్వమంగారకోఽపి యోజనలక్షద్వితయ
 ఉపలభ్యమానస్త్రిభిస్త్రిభిః పక్షైరేకైకశో

రాశీంద్వాదశానుభుంక్తే యది న వక్రేణాభివర్తతే
ప్రాయేణాశుభగ్రహోఽఘశంసః || 14 ||

570

తత ఉపరిష్ఠాద్ ద్విలక్షయోజనాంతరగతో
భగవాన్ బృహస్పతిరేకైకస్మిన్ రాశౌ
పరివత్సరం పరివత్సరం చరతి యది న వక్రః
స్యాత్ప్రాయేణానుకూలో బ్రాహ్మణకులస్య || 15 ||

571

తత ఉపరిష్ఠాద్యోజనలక్షద్వయాత్పుతీయమానః
శనైశ్చర ఏకైకస్మిన్ రాశౌ త్రింశన్నాసాన్
విలంబమానః సర్వానేవానుపర్యేతి తావద్భి -
రనువత్సరైః ప్రాయేణ హి సర్వేషామశాంతికరః || 16 ||

572

తత ఉత్తరస్మాద్బృషయ ఏకాదశలక్షయోజనాంతర
ఉపలభ్యంతే య ఏవ లోకానాం శమనుభావయంతో
భగవతో విష్ణోర్యత్పరమం పదం ప్రదక్షిణం
ప్రక్రమంతి || 17 ||

573

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే జ్యోతిశ్చక్రవర్ణనే ద్వావింశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే త్రయోవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

అథ తస్మాత్పురతస్తయోదశలక్షయోజనాంతరతో
యత్తద్విష్ణోః పరమం పదమభివదంతి యత్ర హ మహా -
భాగవతో ధ్రువ ఔత్తానపాదిరగ్నినేంద్రేణ
ప్రజాపతినా కశ్యపేన ధర్మేణ చ సమకాలయుగ్భిః
సబహుమానం దక్షిణతః క్రియమాణ ఇదానీమపి
కల్పజీవినామాజీవ్య ఉపాస్తే తస్యేహానుభావ
ఉపవర్ణితః ॥ 1 ॥

574

స హి సర్వేషాం జ్యోతిర్గణానాం గ్రహనక్షత్రా -
దీనామనిమిషేణావ్యక్తరంహసా భగవతా కాలేన
బ్రాహ్మమాణానాం స్థాణురివావప్తంభ ఈశ్వరేణ
విహితః శశ్వదవభాసతే ॥ 2 ॥

575

యథా మేఢీస్తంభ ఆక్రమణపశవః సంయోజితా -
స్త్రిభిస్త్రిభిః సవనైర్యథాస్థానం మండలాని
చరంత్యేవం భగణా గ్రహదయ ఏతస్మిన్ -
నంతర్బహిర్యోగేన కాలచక్ర ఆయోజితా ధ్రువమేవావ -
లంబ్య వాయునోదీర్యమాణా ఆకల్పాంతం
పరిచంక్రమంతి నభసి యథా మేఘాః శ్యేనాదయో

వాయువశాః కర్మసారథయః పరివర్తంతే ఏవం
జ్యోతిర్గణాః ప్రకృతిపురుషసంయోగానుగృహీతాః
కర్మనిర్మితగతయో భువి న పతంతి || 3 ||

576

కేచనైతజ్జ్యోతిరనీకం శిశుమారసంస్థానేన భగవతో
వాసుదేవస్య యోగధారణాయామనువర్ణయంతి || 4 ||

577

యస్య పుచ్చార్గ్రేఽవాక్ష్మిరసః కుండలీభూతదేహస్య
ధ్రువ ఉపకల్పితస్తస్య లాంగూలే ప్రజాపతిరగ్నిరింద్రో
ధర్మ ఇతి పుచ్చమూలే ధాతా విధాతా చ కట్యాం
సప్తర్షయః |
తస్య దక్షిణావర్తకుండలీభూతశరీరస్య
యాన్యదగయనాని దక్షిణపార్శ్వే తు నక్షత్రాణ్యుప -
కల్పయంతి దక్షిణాయనాని తు సవ్యే |
యథా శిశుమారస్య కుండలాభోగసన్నివేశస్య
పార్శ్వయోరుభయోరప్యవయవాః సమసంఖ్యా భవంతి |
పృష్ఠే త్వజవీధీ ఆకాశగంగా చోదరతః || 5 ||

578

పునర్వసుపుష్యా దక్షిణవామయోః శ్రోణ్యో -
రార్ధాశ్లేషే చ దక్షిణవామయోః పశ్చిమయోః
పాదయోరభిజిదుత్తరాషాఢే దక్షిణవామయోర్నాసి -
కయోర్యథాసంఖ్యం శ్రవణపూర్వాషాఢే
దక్షిణవామయోర్లోచనయోర్ధనిష్ఠా
మూలం చ దక్షిణవామయోః కర్ణయోర్మూదీన్యష్ట
నక్షత్రాణి దక్షిణాయనాని వామపార్శ్వవంక్రిషు
యుంజీత తథైవ మృగశీర్షాదీన్యదగయనాని
దక్షిణపార్శ్వవంక్రిషు ప్రాతిలోమ్యేన ప్రయుంజీత

శతభిషాజ్యేష్ఠే స్కంధయోర్దక్షిణ -
వామయోర్వ్యసేత్ || 6 ||

579

ఉత్తరాహనావగస్తిరధరాహనౌ యమో ముఖేషు చాంగారకః
శనైశ్చర ఉపస్థే బృహస్పతిః కకుది వక్షస్యాదిత్యో
హృదయే నారాయణో మనసి చంద్రో నాభ్యాముశనా
స్తనయోరశ్వినౌ బుధః ప్రాణాపానయో రాహుర్గలే
కేతవః సర్వాంగేషు రోమసు సర్వే తారాగణాః || 7 ||

580

ఏతదు హైవ భగవతో విష్ణోః సర్వదేవతామయం
రూపమహరహః సంధ్యాయాం ప్రయతో వాగ్యతో
నిరీక్షమాణ ఉపతిష్ఠేత నమో జ్యోతిర్లోకాయ
కాలాయనాయానిమిషాం పతయే మహాపురుషాయా -
భిధీమహీతి || 8 ||

581

గ్రహర్క్షతారామయమాధిదైవికం
పాపాపహం మంత్రకృతాం త్రికాలం |
నమస్యతః స్మరతో వా త్రికాలం
నశ్యేత తత్కాలజమాశు పాపం || 9 ||

582

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే శిశుమారసంస్థావర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

అధస్తాత్సవితుర్యోజనాయుతే స్వర్భానుర్నక్షత్రవ -
చ్చరతీత్యేకే యోఽసావమరత్వం గ్రహత్వం చాలభత |
భగవదనుకంపయా స్వయమసురాపసదః సైంహికేయో
హ్యతదర్హస్తస్య తాత జన్మ కర్మాణి చోపరిష్టా -
ద్వక్ష్యామః ॥ 1 ॥

583

యదదస్తరణేర్మండలం ప్రతపతస్తద్విస్తరతో
యోజనాయుతమాచక్షతే ద్వాదశసహస్రం సోమస్య
త్రయోదశసహస్రం రాహోర్యః పర్వణి
తద్వ్యవధానకృద్వైరానుబంధః
సూర్యాచంద్రమసావభిధావతి ॥ 2 ॥

584

తన్నిశమ్యోభయత్రాపి భగవతా రక్షణాయ ప్రయుక్తం
సుదర్శనం నామ భాగవతం దయితమస్త్రం తత్తేజసా
దుర్విషహం ముహూః పరివర్తమానమభ్యవస్థితో
ముహూర్తముద్విజమానశ్చకితహృదయ ఆరాదేవ నివర్తతే
తదుపరాగమితి వదంతి లోకాః ॥ 3 ॥

585

తతోఽధస్తాత్సిద్ధచారణవిద్యాధరాణాం
సదనాని తావన్నాత్ర ఏవ ॥ 4 ॥

586

తతోఽధస్తాద్యక్షరక్షఃపిశాచప్రేతభూతగణానాం
విహారాజిరమంతరిక్షం యావద్వాయుః ప్రవాతి యావన్నేఘా
ఉపలభ్యంతే || 5 ||

587

తతోఽధస్తాచ్ఛతయోజనాంతర ఇయం పృథివీ యావ -
ద్ధంసభాసశ్యేనసుపర్ణాదయః పతత్తిప్రవరా
ఉత్పతంతీతి || 6 ||

588

ఉపవర్ణితం భూమేర్యథా సన్నివేశావస్థానమవనేర -
ప్యధస్తాత్ సప్త భూవివరా ఏకైకశో యోజనాయు -
తాంతరేణాయామవిస్తారేణోపక్లప్తా అతలం వితలం
సుతలం తలాతలం మహాతలం రసాతలం
పాతాలమితి || 7 ||

589

ఏతేషు హి బిలస్వర్గేషు స్వర్గాదప్యధికకామ -
భోగైశ్వర్యానందభూతివిభూతిభిః
సుసమృద్ధభవనోద్యానాక్రీడవిహారేషు
దైత్యదానవకాద్రవేయా నిత్యప్రముదితా -
నురక్తకలత్రాపత్యబంధుసుహృదనుచరా గృహపతయ
ఈశ్వరాదప్యప్రతిహతకామా మాయావినోదా నివసంతి || 8 ||

590

యేషు మహారాజ మయేన మాయావినా వినిర్మితాః
పురో నానామణిప్రవరప్రవేకవిరచితవిచిత్రభవన -
ప్రాకారగోపురసభాచైత్యచత్వరాయతనాదిభి -
ర్నాగాసురమిథునపారావతశుకసారికాకీర్ణకృత్రిమ -
భూమిభిర్వివరేశ్వరగృహోత్తమైః సమలంకృతాశ్చ -
కాసతి || 9 ||

591

ఉద్యానాని చాతితరాం మన ఇంద్రియానందిభిః
 కుసుమఫలస్తబకసుభగకిసలయావనతరుచిర -
 విటపవిటపినాం లతాంగాలింగితానాం శ్రీభిః
 సమిధునవివిధవిహంగమజలాశయానామమల -
 జలపూర్ణానాం రుషకులోల్లంఘనక్షుభితనీరనీరజ -
 కుముదకువలయకహ్లారనీలోత్పలలోహితశతపత్రాది -
 వనేషు కృతనికేతనానామేకవిహారాకులమధుర -
 వివిధస్వనాదిభిరింద్రియోత్సవైరమరలోకశ్రియ -
 మతిశయితాని || 10 ||

592

యత్ర హ వావ న భయమహోరాత్రాదిభిః
 కాలవిభాగైరుపలక్ష్యతే || 11 ||

593

యత్ర హి మహాహిప్రవరశిరోమణయః సర్వం
 తమః ప్రబాధంతే || 12 ||

594

న వా ఏతేషు వసతాం దివ్యౌషధిరసరసాయనాన్నపాన -
 స్నానాదిభిరాధయో వ్యాధయో వలీపలితజరాదయశ్చ
 దేహవైవర్ణ్యదౌర్గంధ్యస్వేదక్లమగ్గానిరితి
 వయోఽవస్థాశ్చ భవంతి || 13 ||

595

న హి తేషాం కల్యాణానాం ప్రభవతి కుతశ్చన
 మృత్యుర్విना భగవత్తేజసశ్చక్రాపదేశాత్ || 14 ||

596

యస్మిన్ ప్రవిష్టేఽసురవధూనాం ప్రాయః పుంసవనాని
 భయాదేవ స్రవంతి పతంతి చ || 15 ||

597

అథాతలే మయపుత్రోఽసురో బలో నివసతి యేన హ వా
 ఇహ సృష్టాః షణ్ణవతిర్మాయాః కాశ్చనాద్యాపి
 మాయావినో ధారయంతి యస్య చ జృంభమాణస్య ముఖతస్తయః

స్త్రీగణా ఉదపద్యంత స్వైరిణ్యః కామిన్యః పుంశ్చల్య
 ఇతి యా వై బిలాయనం ప్రవిష్టం పురుషం రసేన
 హాటకాభ్యేన సాధయిత్వా
 స్వవిలాసావలోకనానురాగస్మితసంలాపోపగూహ -
 నాదిభిః స్వైరం కిల రమయంతి యస్మిన్నపయుక్తే పురుష
 ఈశ్వరోఽహం సిద్ధోఽహమిత్యయుతమహాగజబలమాత్మానమభి -
 మన్యమానః కత్థతే మదాంధ ఇవ || 16 ||

598

తతోఽధస్తాద్వితలే హరో భగవాన్ హాటకేశ్వరః
 స్వపార్షదభూతగణావృతః ప్రజాపతిసర్గోప -
 బృంహణాయ భవో భవాన్యాయ సహ మిథునీభూత
 ఆస్తే యతః ప్రవృత్తా సరిత్సృవరా హాటకీ నామ
 భవయోర్ద్వర్యేణ యత్ర చిత్రభానుర్మాతరిశ్వనా
 సమిధ్యమాన ఓజసా పిబతి తన్నిష్ఠూతం హాటకాఖ్యం
 సువర్ణం భూషణేనాసురేంద్రావరోధేషు పురుషాః
 సహ పురుషీభిర్ధారయంతి || 17 ||

599

తతోఽధస్తాత్సుతలే ఉదారశ్రవాః పుణ్యశ్లోకో
 విరోచనాత్మజో బలిర్భగవతా మహేంద్రస్య ప్రియం
 చిక్కిర్షమాణేనాదితేర్లబ్ధకాయో భూత్వా
 వటువామనరూపేణ పరాక్షిప్తలోకత్రయో భగవదను -
 కంపయైవ పునః ప్రవేశిత ఇంద్రాదిష్వవిద్యమానయా
 సుసమృద్ధయా శ్రియాభిజుష్టః
 స్వధర్మేణారాధయంతమేవ
 భగవంతమారాధనీయమపగత -
 సాధ్వస ఆస్తేఽధునాపి || 18 ||

600

నో ఏవైతత్సాక్షాత్కారో భూమిదానస్య
 యత్తద్భగవత్యశేషజీవనికాయానాం జీవభూతాత్మభూతే
 పరమాత్మని వాసుదేవే తీర్థతమే పాత్ర ఉపపన్నే పరయా
 శ్రద్ధయా పరమాదరసమాహితమనసా సంప్రతిపాదితస్య
 సాక్షాదపవర్గద్వారస్య యద్బిలనిలయైశ్వర్యం || 19 ||

601

యస్య హ వావ క్షుతపతనప్రస్థలనాదిషు వివశః
 సకృన్నామాభిగృణన్ పురుషః కర్మబంధనమంజసా
 విధునోతి యస్య హైవ ప్రతిబాధనం ముముక్షవో -
 ఽన్యథైవోపలభంతే || 20 ||

602

తద్భక్తానామాత్మవతాం సర్వేషామాత్మన్యాత్మద
 ఆత్మతయైవ || 21 ||

603

న వై భగవాన్నానమముష్యానుజగ్రాహ యదుత
 పునరాత్మానుస్మృతిమోషణం మాయామయభోగై -
 శ్వర్యమేవాతనుతేతి || 22 ||

604

యత్తద్భగవతానధిగతాన్యోపాయేన
 యాచ్ఛాచ్ఛలేనాపహృతస్వశరీరావశేషితలోకత్రయో
 వరుణపాశైశ్చ సంప్రతిముక్తో
 గిరిదర్యాం చాపవిద్ధ ఇతి హోవాచ || 23 ||

605

నూనం బతాయం భగవానర్థేషు న నిష్ఠాతో
 యోఽసావింద్రో యస్య సచివో మంత్రాయ వృత
 ఏకాంతతో బృహస్పతిస్తమతిహాయ స్వయము -
 పేంద్రేణాత్మానమయాచతాత్మనశ్చాశిషో నో ఏవ
 తద్దాస్యమతిగంభీరవయసః కాలస్య
 మన్వంతరపరివృత్తం కియల్లోకత్రయమిదం || 24 ||

606

యస్యానుదాస్యమేవాస్మత్ప్రితామహః కిల వస్తే న తు
స్వపిత్ర్యం యదుతాకుతోభయం పదం దీయమానం
భగవతః పరమితి భగవతోపరతే ఖలు స్వపితరి || 25 ||

607

తస్య మహానుభావస్యానుపథమమృజితకషాయః కో
వాస్మద్విధః పరిహీణభగవదనుగ్రహ
ఉపజిగమిషతీతి || 26 ||

608

తస్యానుచరితముపరిష్టాద్విస్తరిష్యతే యస్య
భగవాన్ స్వయమఖిలజగద్గురుర్నారాయణో ద్వావి
గదాపాణిరవతిష్ఠతే నిజజనానుకంపితహృదయో
యేనాంగుష్ఠేన పదా దశకంధరో యోజనా -
యుతాయుతం దిగ్విజయ ఉచ్ఛాటితః || 27 ||

609

తతోఽధస్తాత్తలాతలే మయో నామ దానవేంద్రస్త్రి -
పురాధిపతిర్భగవతా పురారిణా త్రిలోకీశం
చిక్రీర్షణా నిర్దగ్ధస్వపురత్రయస్తత్ప్రసాదాల్లభ -
పదో మాయావినామాచార్యో మహాదేవేన పరిరక్షితో
విగతసుదర్శనభయో మహీయతే || 28 ||

610

తతోఽధస్తాన్మహాతలే కాద్రవేయాణాం సర్పాణాం
నైకశిరసాం క్రోధవశో నామ గణః కుహకతక్షక -
కాలియసుషేణాదిప్రధానా మహాభోగవంతః
పతత్త్తిరాజాధిపతేః పురుషవాహాదనవరతముద్విజమానాః
స్వకలత్రాపత్యసుహృత్కుటుంబసంగేన క్వచిత్ప్రమత్తా
విహరంతి || 29 ||

611

తతోఽధస్తాద్రసాతలే దైతేయా దానవాః పణయో నామ
నివాతకవచాః కాలేయా హిరణ్యపురవాసిన ఇతి

విబుధప్రత్యనీకా ఉత్పత్త్యా మహౌజసో మహాసాహ -
 సినో భగవతః సకలలోకానుభావస్య హరేరేవ తేజసా
 ప్రతిహతబలావలేపా బిలేశయా ఇవ వసంతి యే వై
 సరమయేంద్రదూత్యా వాగ్భిర్మంత్రవర్ణాభి -
 రింద్రాద్భిభ్యతి || 30 ||

612

తతోఽధస్తాత్పాతాలే నాగలోకపతయో వాసుకి -
 ప్రముఖాః శంఖకులికమహాశంఖశ్వేతధనంజయధృత -
 రాష్ట్రశంఖచూడకంబలాశ్వతరదేవదత్తాదయో
 మహాభోగినో మహామర్షా నివసంతి యేషాము హ వై
 పంచసప్తదశశతసహస్రశీర్షాణాం
 ఫణాసు విరచితా మహామణయో రోచిష్టవః
 పాతాలవివరతిమిరనికరం స్వరోచిషా విధమంతి || 31 ||

613

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం పంచమస్కంధే
 రాహ్వదిష్ఠితిబిలస్వర్గమర్యాదానిరూపణం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే పంచవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

తస్య మూలదేశే త్రింశద్వ్యోజనసహస్రాంతర ఆస్తే
యా వై కలా భగవతస్తామసీ సమాఖ్యాతానంత
ఇతి సాత్వతీయా ద్రష్టృదృశ్యయోః సంకర్షణ -
మహామిత్యభిమానలక్షణం యం సంకర్షణ -
మిత్యాచక్షతే ॥ 1 ॥

614

యస్యేదం క్షితిమండలం భగవతోఽనంతమూర్తేః
సహస్రశిరస ఏకస్మిన్నేవ శీర్షణి ద్రియమాణం
సిద్ధార్థ ఇవ లక్ష్యతే ॥ 2 ॥

615

యస్య హ వా ఇదం కాలేనోపసంజిహీర్షతోఽమర్ష -
విరచితరుచిరభ్రమద్భ్రువోరంతరేణ సాంకర్షణో
నామ రుద్ర ఏకాదశవ్యూహస్త్యక్షస్త్రిశిఖం
శూలముత్తంభయన్నదతిష్ఠత్ ॥ 3 ॥

616

యస్యాంఘ్రికమలయుగలారుణవిశదనఖ -
మణిషండమండలేష్వహిపతయః సహ
సాత్వతర్షభైరేకాంతభక్తియోగేనావనమంతః
స్వవదనాని పరిస్ఫురత్కుండలప్రభా -

మండితగండస్థలాన్యతిమనోహరాణి

ప్రముదితమనసః ఖలు విలోకయంతి || 4 ||

617

యస్యైవ హి నాగరాజకుమార్య ఆశిష ఆశాసానా -

శ్చార్వంగవలయవిలసితవిశదవిపులధవలసుభగ -

రుచిరభుజరజతస్తంభేష్వగురుచందనకుంకుమపంకాను -

లేపేనావలింపమానాస్తదభిమర్శనోన్మథితహృదయ -

మకరధ్వజావేశరుచిరలలితస్మితాస్తదనురాగ -

మదముదితమదవిఘూర్ణితారుణకరుణావలోకనయన -

వదనారవిందం సప్రీడం కిల విలోకయంతి || 5 ||

618

స ఏవ భగవాననంతోఽనంతగుణార్ణవ ఆదిదేవ

ఉపసంహృతామర్షరోషవేగో లోకానాం స్వస్తయ

ఆస్తే || 6 ||

619

ధ్యాయమానః సురాసురోరగసిద్ధగంధర్వవిద్యాధర -

మునిగణైరనవరతమదముదితవికృతవిహ్వలలోచనః

సులలితముఖరికామృతేనాప్యాయమానః స్వపార్షద -

విబుధయూథపతీనపరిష్ఠానరాగనవతులసికామోద -

మధ్వాసవేన మాద్యన్మధుకరవ్రాతమధురగీతశ్రియం

వైజయంతీం స్వాం వనమాలాం నీలవాసా ఏకకుండలో

హలకకుది కృతసుభగసుందరభుజో భగవా -

న్మాహేంద్రో వారణేంద్ర ఇవ కాంచనీం కక్షాముదారలీలో

బిభర్తి || 7 ||

620

య ఏష ఏవమనుశ్రుతో ధ్యాయమానో ముముక్షూణామనాది -

కాలకర్మవాసనాగ్రథితమవిద్యామయం హృదయగ్రంథిం

సత్త్వరజస్తమోమయమంతర్హృదయం గత ఆశు నిర్భినత్తి

తస్యానుభావాన్ భగవాన్ స్వాయంభువో నారదః సహ
తుంబురుణా సభాయాం బ్రహ్మణః సంశ్లోకయామాస || 8 ||

621

ఉత్పత్తిస్థితిలయహేతవోఽస్య కల్పాః
సత్త్వాద్యాః ప్రకృతిగుణా యదీక్షయాఽఽసన్ |
యద్రూపం ధ్రువమకృతం యదేకమాత్మన్
నానాధాత్మథము హ వేద తస్య వర్తన్ || 9 ||

622

మూర్తిం నః పురుకృపయా బభార సత్త్వం
సంశుద్ధం సదసదిదం విభాతి యత్ర |
యల్లీలాం మృగపతిరాదదేఽనవద్యా -
మాదాతుం స్వజనమనాంస్యదారవీర్యః || 10 ||

623

యన్నామ శ్రుతమనుకీర్తయేదకస్మా -
దార్తో వా యది పతితః ప్రలంభనాద్వా |
హంత్యంహః సపది నృణామశేషమన్యం
కం శేషాద్భగవత ఆశ్రయేన్ముముక్షుః || 11 ||

624

మూర్ధన్యర్పితమణువత్సహస్రమూర్ధ్నీ
భూగోలం సగిరిసరిత్సముద్రసత్త్వం |
ఆనంత్యాదనిమితవిక్రమస్య భూమ్నః
కో వీర్యాణ్యధిగణయేత్సహస్రజిహ్వః || 12 ||

625

ఏవంప్రభావో భగవాననంతో
దురంతవీర్యోరుగుణానుభావః |
మూలే రసాయాః స్థిత ఆత్మతంత్రో
యో లీలయా క్షాం స్థితయే బిభర్తి || 13 ||

626

ఏతా హ్యేవేహ నృభిరుపగంతవ్యా గతయో యథా -
 కర్మవినిర్మితా యథోపదేశమనువర్ణితాః కామాన్
 కామయమానైః || 14 ||

627

ఏతావతీర్త్తి రాజన్ పుంసః ప్రవృత్తిలక్షణస్య ధర్మస్య
 విపాకగతయ ఉచ్ఛావచా విసదృశా యథాప్రశ్నం
 వ్యాచఖ్యే కిమన్యత్కథయామ ఇతి || 15 ||

628

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
 పంచమస్కంధే భూవివరవిధ్యుపవర్ణనం నామ పంచవింశోఽధ్యాయః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే షడ్వింశోఽధ్యాయః ॥

రాజోవాచ

మహర్ష ఏతద్వైచిత్ర్యం లోకస్య కథమితి ॥ 1 ॥

629

ఋషిరువాచ

త్రిగుణత్వాత్కర్తుః శ్రద్ధయా కర్మగతయః పృథగ్విధాః
సర్వా ఏవ సర్వస్య తారతమ్యేన భవంతి ॥ 2 ॥

630

అథేదానీం ప్రతిషిద్ధలక్షణస్యాధర్మస్య తథైవ
కర్తుః శ్రద్ధాయా వైసాదృశ్యాత్కర్మఫలం
విసదృశం భవతి యా హ్యనాద్యవిద్యయా కృతకామానాం
తత్పురిణామలక్షణాః స్మృతయః సహస్రశః
ప్రవృత్తాంతాసాం ప్రాచుర్యేణానువర్ణయిష్యామః ॥ 3 ॥

631

రాజోవాచ

నరకా నామ భగవన్ కిం దేశవిశేషా అథవా
బహిష్ఠిలోక్యా ఆహోస్విదంతరాల ఇతి ॥ 4 ॥

632

ఋషిరువాచ

అంతరాల ఏవ త్రిజగత్త్యాస్తు దిశి దక్షిణస్యా -
మధస్తాద్భూమేరుపరిష్ఠాచ్చ జలాద్యస్యా -
మగ్నిష్వాత్తాదయః పితృగణా దిశి స్వానాం

గోత్రాణాం పరమేణ సమాధినా సత్యా ఏవాశిష
ఆశాసానా నివసంతి || 5 ||

633

యత్ర హ వావ భగవాన్ పితృరాజో వైవస్వతః
స్వవిషయం ప్రాపితేషు స్వపురుషైర్జంతుషు సంపరేతేషు
యథాకర్మావద్యం దోషమేవానుల్లంఘితభగవచ్ఛాసనః
సగణో దమం ధారయతి || 6 ||

634

తత్ర హైకే నరకానేకవింశతిం గణయంతి అథ తాంస్తే
రాజన్నామరూపలక్షణతోఽనుక్రమిష్యామస్తామిస్త్రో -
ఽంధతామిస్త్రో రౌరవో మహారౌరవః కుంభీపాకః
కాలసూత్రమసిపత్రవనం సూకరముఖమంధకూపః
కృమిభోజనః సందంశస్తప్తసూర్మిర్వజ్రకంటక -
శాల్మలీ వైతరణీ పూయోదః ప్రాణరోధో విశసనం
లాలాభక్షః సారమేయాదనమవీచిరయఃపానమితి |
కించ క్షౌరకర్దమో రక్షోగణభోజనః శూలప్రోతో
దందశూకోఽవటనిరోధనః పర్యావర్తనః సూచీముఖమి -
త్యష్టావింశతిర్నరకా వివిధయాతనాభూమయః || 7 ||

635

తత్ర యస్తు పరవిత్తాపత్యకలత్రాణ్యపహరతి స హి
కాలపాశబద్ధో యమపురుషైరతిభయానకైస్తామిస్తే
నరకే బలాన్నిపాత్యతే అనశనానుదపానదండ -
తాడనసంతర్జనాదిభిర్యాతనాభిర్యాత్యమానో
జంతుర్యత్ర కశ్మలమాసాదిత ఏకదైవ మూర్చ్ఛాముపయాతి
తామిస్తప్రాయే || 8 ||

636

ఏవమేవాంధతామిస్తే యస్తు వంచయిత్వా పురుషం దారాదీ -
నుపయుంక్తే యత్ర శరీరీ నిపాత్యమానో యాతనాస్థో

వేదనయా నష్టమతిర్నష్టదృష్టిశ్చ భవతి యథా వనస్పతి -
ర్వృశ్చ్యమానమూలస్తస్మాదంధతామిస్తం తముపదిశంతి || 9 ||

637

యస్త్విహ వా ఏతదహమితి మమేదమితి భూతద్రోహేణ
కేవలం స్వకుటుంబమేవానుదినం ప్రపుష్ణాతి స తదిహ
విహాయ స్వయమేవ తదశుభేన రౌరవే నిపతతి || 10 ||

638

యే త్విహ యథైవామునా విహింసితా జంతవః పరత్ర
యమయాతనాముపగతం త ఏవ రురవో భూత్వా తథా
తమేవ విహింసంతి తస్మాద్రౌరవమిత్యాహూ రురురితి
సర్పాదతిక్రూరసత్త్వస్యాపదేశః || 11 ||

639

ఏవమేవ మహారౌరవో యత్ర నిపతితం పురుషం క్రవ్యాదా
నామ రురవస్తం క్రవ్యేణ ఘాతయంతి యః కేవలం
దేహంభరః || 12 ||

640

యస్త్విహ వా ఉగ్రః పశూన్ పక్షిణో వా ప్రాణత
ఉపరంధయతి తమపకరుణం పురుషాదైరపి విగర్హితమముత్ర
యమానుచరాః కుంభీపాకే తప్తతైలే ఉపరంధయంతి || 13 ||

641

యస్త్విహ పితృవిప్రబ్రహ్మధుక్ స కాలసూత్రసంజ్ఞకే
నరకే అయుతయోజనపరిమండలే తామ్రమయే తప్తఖలే
ఉపర్యధస్తాదగ్న్యర్కాభ్యామతితప్యమానేఽభినివేశితః
క్షుత్పిపాసాభ్యాం చ దహ్యమానాంతర్బహిశశరీర ఆస్తే
శేతే చేష్టతేఽవతిష్ఠతి పరిధావతి చ
యావంతి పశురోమాణి తావద్వర్షసహస్రాణి || 14 ||

642

యస్త్విహ వై నిజవేదపథాదనాపద్యపగతః పాఖండం
చోపగతస్తమసిపత్రవనం ప్రవేశ్య కశయా ప్రహరంతి
తత్ర హాసావితస్తతో ధావమాన ఉభయతో ధారై -

స్తాలవనాసిపత్రైశ్చిద్యమానసర్వాంగో హ హతో -
 ఓస్మీతి పరమయా వేదనయా మూర్చ్ఛితః పదే పదే
 నిపతతి స్వధర్మహా పాఖండానుగతం ఫలం భుంక్తే || 15 ||

643

యస్త్విహ వై రాజా రాజపురుషో వా అదండ్యే దండం
 ప్రణయతి బ్రాహ్మణే వా శరీరదండం స పాపీయా -
 న్నరకేఽముత్ర సూకరముఖే నిపతతి తత్రాతిబలై -
 ర్వినిష్ఠిష్యమాణావయవో యథైవేహేక్షుఖండ
 ఆర్తస్వరేణ స్వనయన్ క్వచిన్మూర్చ్ఛితః
 కశ్మలముపగతో యథైవేహదృష్టదోషా
 ఉపరుద్ధాః || 16 ||

644

యస్త్విహ వై భూతానామీశ్వరోపకల్పితవృత్తీనా -
 మవివిక్తపరవ్యధానాం స్వయం పురుషోపకల్పిత -
 వృత్తిర్వివిక్తపరవ్యథో వ్యధామాచరతి స
 పరత్రాంధకూపే తదభిద్రోహేణ నిపతతి తత్ర హాసా
 తైర్జంతుభిః పశుమృగపక్షిసరీసృపైర్మృశకయూకా -
 మత్కుణమక్షికాదిభిర్యే కే చాభిద్రుగ్ధాస్తైః
 సర్వతోఽభిద్రుహ్యామాణస్తమసి విహతనిద్రానిర్వృతి -
 రలబ్ధావస్థానః పరిక్రామతి యథా కుశరీరే జీవః || 17 ||

645

యస్త్విహ వా అసంవిభజ్యాశ్నాతి యత్కించనో -
 పనతమనిర్మితపంచయజ్ఞో వాయససంస్తుతః స
 పరత్ర కృమిభోజనే నరకాధమే నిపతతి తత్ర
 శతసహస్రయోజనే కృమికుండే కృమిభూతః స్వయం
 కృమిభిరేవ భక్ష్యమాణః కృమిభోజనో యావత్త -
 దప్రత్యాప్రహుతాదోఽనిర్వేశమాత్మానం యాతయతే || 18 ||

646

యస్త్విహ వై స్తేయేన బలాద్వా హిరణ్యరత్నాదీని
 బ్రాహ్మణస్య వాపహరత్యన్యస్య వానాపది పురుష -
 స్తమముత్ర రాజన్ యమపురుషో అయస్మయైరగ్నిపిండైః
 సందంశైస్త్యచి నిష్కుషంతి || 19 ||

647

యస్త్విహ వా అగమ్యాం స్త్రియమగమ్యం వా పురుషం
 యోషిదభిగచ్ఛతి తావముత్ర కశయా తాడయంత -
 స్తిగ్మయా సూర్యా లోహమయ్యా పురుషమాలింగయంతి
 స్త్రియం చ పురుషరూపయా సూర్యా || 20 ||

648

యస్త్విహ వై సర్వాభిగమస్తమముత్ర నిరయే వర్తమానం
 వజ్రకంటకశాల్మలీమారోప్య నిష్కుర్షంతి || 21 ||

649

యే త్విహ వై రాజన్యా రాజపురుషో వా అపాఖండా
 ధర్మసేతున్ భిందంతి తే సంపరేత్య వైతరణ్యాం
 నిపతంతి భిన్నమర్యాదాస్తస్యాం నిరయపరిఖా -
 భూతాయాం నద్యాం యాదోగణైరితస్తతో భక్ష్యమాణా
 ఆత్మనా న వియుజ్యమానాశ్చాసుభిరుహ్యమానాః
 స్వాఘేన కర్మపాకమనుస్మరంతో విణ్మాత్రపూయశోణిత -
 కేశనఖాస్థిమేదోమాంసవసావాహిన్యాముపతప్యంతే || 22 ||

650

యే త్విహ వై వృషలీపతయో నష్టశౌచాచారనియమా -
 స్త్యక్తలజ్ఞాః పశుచర్యాం చరంతి తే చాపి ప్రేత్య
 పూయవిణ్మాత్రశ్లేష్మమలాపూర్ణార్ణవే నిపతంతి
 తదేవాతిబీభత్సితమశ్నంతి || 23 ||

651

యే త్విహ వై శ్వగర్దభపతయో బ్రాహ్మణాదయో
 మృగయావిహారా అతీర్థే చ మృగాన్ నిష్నుంతి

తానపి సంపరేతాన్ లక్ష్మభూతాన్ యమపురుషా
ఇషుభిర్విధ్యంతి || 24 ||

652

యే త్విహ వై దాంభికా దంభయజ్ఞేషు పశూన్
విశసంతి తానముష్మిన్ లోకే వైశసే నరకే పతితా -
న్నిరయపతయో యాతయిత్వా విశసంతి || 25 ||

653

యస్త్విహ వై సవర్ణాం భార్యాం ద్విజో రేతః పాయయతి
కామమోహితస్తం పాపకృతమముత్ర రేతఃకుల్యాయాం
పాతయిత్వా రేతః సంపాయయంతి || 26 ||

654

యే త్విహ వై దస్యవోఽగ్నిదా గరదా గ్రామాన్
సార్థాన్ వా విలుంపంతి రాజానో రాజభటా వా
తాంశ్చాపి హి పరేత్య యమదూతా వజ్రదంష్ట్రాః
శ్వానః సప్తశతాని వింశతిశ్చ సరభసం
ఖాదంతి || 27 ||

655

యస్త్విహ వా అన్యతం వదతి సాక్ష్యే ద్రవ్యవినిమయే
దానే వా కథంచిత్స వై ప్రేత్య నరకేఽవీచిమత్యధఃశిరా
నిరవకాశే యోజనశతోఽచ్చాయాద్ గిరిమూర్ధ్నః సంపాత్యతే
యత్ర జలమివ స్థలమశ్మప్యప్థమవభాసతే తదవీచిమ -
త్తిలశో విశీర్యమాణశరీరో న మ్రియమాణః
పునరారోపితో నిపతతి || 28 ||

656

యస్త్విహ వై విప్రో రాజన్యో వైశ్యో వా
సోమపీఠస్తత్కలత్రం వా సురాం వ్రతస్థోఽపి
వా పిబతి ప్రమాదతస్తేషాం నిరయం
నీతానామురసి పదాఽక్రమ్యాస్యే వహ్నినా
ద్రవమాణం కార్ణా యసం నిషించంతి || 29 ||

657

అథ చ యస్త్విహ వా ఆత్మసంభావనేన స్వయమధమో
 జన్మతపోవిద్యాచారవర్ణాశ్రమవతో వరీయసో న
 బహు మన్యేత స మృతక ఏవ మృత్వా క్షారకర్దమే నిరయే -
 ౭వాక్కిరా నిపాతితో దురంతా యాతనా హ్యశ్నుతే || 30 ||

658

యే త్విహ వై పురుషాః పురుషమేధేన యజంతే
 యాశ్చ స్త్రియో నృపశూన్ ఖాదంతి తాంశ్చ తే పశవ
 ఇవ నిహతా యమసదనే యాతయంతో రక్షోగణాః
 సౌనికా ఇవ స్వధితి నావదాయాస్సక్ పిబంతి నృత్యంతి
 చ గాయంతి చ హృష్యమాణా యథేహ పురుషాదాః || 31 ||

659

యే త్విహ వా అనాగసోఽరణ్యే గ్రామే వా
 వైశ్రంభకైరుపసృతానుపవిశ్రంభయ్య జిజీవిషూన్
 శూలసూత్రాదిషూపప్రోతాన్ క్రీడనకతయా యాతయంతి
 తేఽపి చ ప్రేత్య యమయాతనాసు శూలాదిషు ప్రోతాత్మానః
 క్షుత్తృడ్భ్యాం చాభిహతాః కంకవటాదిభి -
 శ్చేతస్తతస్తిగ్మతుండైరాహన్యమానా ఆత్మశమలం
 స్మరంతి || 32 ||

660

యే త్విహ వై భూతాన్యద్వేజయంతి నరా
 ఉల్బణస్వభావా యథా దందశూకాస్తేఽపి ప్రేత్య నరకే
 దందశూకాభ్యే నిపతంతి యత్ర నృప దందశూకాః
 పంచముఖాః సప్తముఖా ఉపసృత్య గ్రసంతి యథా
 బిలేశయాన్ || 33 ||

661

యే త్విహ వా అంధావటకుసూలగుహాదిషు
 భూతాని నిరుంధంతి తథాముత్ర తేష్వేవోపవేశ్య సగరేణ
 వహ్నినా ధూమేన నిరుంధంతి || 34 ||

662

యస్త్విహ వా అతిథీనభ్యాగతాన్ వా గృహపతిరసకృ -
 దుపగతమన్యర్థిధక్షురివ పాపేన చక్షుషా నిరీక్షతే
 తస్య చాపి నిరయే పాపదృష్టేరక్షిణీ వజ్రతుండా గృధ్రాః
 కంకకాకవటాదయః ప్రసహ్యోరుబలాదుత్పాటయంతి || 35 ||

663

యస్త్విహ వా ఆధ్యాభిమతిరహంకృతిస్తిర్యక్ప్రేక్షణః
 సర్వతోఽభివిశంకీ అర్థవ్యయనాశచింతయా
 పరిశుష్యమాణహృదయవదనో నిర్వృతిమనవగతో గ్రహ
 ఇవార్థమభిరక్షతి స చాపి ప్రేత్య తదుత్పాదనోత్కర్షణ -
 సంరక్షణశమలగ్రహః సూచీముఖే నరకే నిపతతి యత్ర
 హ విత్తగ్రహం పాపపురుషం ధర్మరాజపురుషా వాయకా ఇవ
 సర్వతోఽంగేషు సూత్రైః పరివయంతి || 36 ||

664

ఏవంవిధా నరకా యమాలయే సంతి శతశః సహస్రశస్తేషు
 సర్వేషు చ సర్వ ఏవాధర్మవర్తినో యే కేచిదిహోదితా
 అనుదితాశ్చావనిపతే పర్యాయేణ విశంతి తథైవ
 ధర్మానువర్తిన ఇతరత్ర ఇహ తు పునర్భవే త
 ఉభయశేషాభ్యాం నివిశంతి || 37 ||

665

నివృత్తిలక్షణమార్గ ఆదావేవ వ్యాఖ్యాతః |
 ఏతావానేవాండకోశో యశ్చతుర్దశధా పురాణేషు
 వికల్పిత ఉపగీయతే యత్తద్భగవతో నారాయణస్య
 సాక్షాన్మహాపురుషస్య స్థవిష్టం
 రూపమాత్మమాయాగుణమయమనువర్ణితమాదృతః పఠతి
 శృణోతి శ్రావయతి స ఉపగీయం భగవతః
 పరమాత్మనోఽగ్రాహ్యమపి శ్రద్ధాభక్తివిశుద్ధ -
 బుద్ధిర్వేద || 38 ||

666

శ్రుత్వా స్థూలం తథా సూక్ష్మం రూపం భగవతో యతిః |
 స్థూలే నిర్జితమాత్మానం శనైః సూక్ష్మం
 ధియా నయేదితి || 39 ||

667

భూద్వీపవర్షసరిదద్రినభఃసముద్ర -
 పాతాలదిజ్ఞురకభాగణలోకసంస్థా |
 గీతా మయా తవ నృపాద్భుతమీశ్వరస్య
 స్థూలం వపుః సకలజీవనికాయథామ || 40 ||

668

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే వైయాసిక్యామష్టాదశసాహస్ర్యాం పారమహంస్యాం
 సంహితాయాం పంచమస్కంధే నరకానువర్ణనం నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః ||